

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PROBLEMLİ
KREDİLER VE
EKONOMİ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Şeyma AKMAN

0950Y35201

İstanbul, Mayıs 2012

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**BANKACILIK SEKTÖRÜNDE PROBLEMLİ
KREDİLER VE
EKONOMİ ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Şeyma AKMAN

0950Y35201

Danışman: Prof. Dr. Yusuf TUNA

İstanbul, Mayıs 2012

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Şeyma Akman' in “ Bankacılık Sektöründe Problemler ve Krediler ve Ekonomi Üzerindeki Etkileri” konulu tez çalışması jürimiz tarafından Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Tezi olarak (oybirliği / çokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Adı- Soyadı

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Yusuf Tuna

.....

Jüri Üyesi :

.....

Jüri Üyesi :

.....

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Şeyma Akman

ÖZET

Problemlı kredilerin tüm dünyada her geçen gün artması ve bankaları krize sürüklemesi, ülke ekonomilerini derinden sarsması, bankaların kredi yönetimi ve problemlı kredileri önceden tahmin etme konusunda çalışmalar yapmaya yönlendirmiştir. Bu nedenle problemlı krediler bankalar açısından artan bir öneme sahiptir. Bir kredinin problemlı hale gelmesini tetikleyen bir çok etken vardır, önemli olan bu etkenlerin oluşmasını önlemek ve kredi yönetimini sağlam bir şekilde oluşturmaktır.

Ülkemizde yaşanan krizlerin sonrasında olumsuz etkileri hafifletmek ve ekonomide büyümeyi tekrar sağlamak, ortaya çıkan sorunların ozmek amacıyla iki öneri gündeme gelmiştir. Bunlardan ilki, Londra Yaklaşımından esinlenen İstanbul Yaklaşımı diğeri ise Varlık Yönetim şirketi kurulmasıdır. İstanbul Yaklaşımı daha sonra Anadolu Yaklaşımı adı altında devam ettirtmeye çalışılsa da İstanbul Yaklaşımı kadar başarılı olmamıştır.

Anahtar Sözcükler: Problemlı Krediler, Kredi Yönetimi, Varlık Yönetim şirketi, Londra Yaklaşımı, İstanbul Yaklaşımı, Anadolu Yaklaşımı

ABSTRACT

Problem loans and banks are increasing every day all over the world crisis, drag, deeply shook the economies of countries, banks' loan management and troubled loans directed to studies to predict in advance. It has therefore become increasingly important problem loans for banks. There are many factors that triggered the problem from becoming a loan, these factors are important in preventing and build a solid credit management.

After the crises in our country to restore economic growth and alleviate the negative effects, the two proposals have emerged to resolve emerging problems. The first, inspired by the Istanbul Approach Approach London Asset Management Company to establish the other. Istanbul Approach ettirtmeye then try to keep it under the name of the Anatolian Approach to Istanbul Approach has been successful.

Keywords: Problem Loans, Credit Management, Asset Management Company, London Approach, the Istanbul Approach, Anatolian Approach

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet.....	iii
Abstract.....	iv
Tablolar Listesi.....	viii
Şekiller Listesi	ix
Kısaltmalar	x

GİRİŞ	1
-------------	---

1. GENEL OLARAK KREDİ	5
------------------------------------	----------

1.1. Kredi Kavramı.....	5
1.2. Kredinin Unsurları	6
1.2.1. Vade	6
1.2.2. Risk	6
1.2.3. Gelir	7
1.2.4. Güven	7
1.3. Kredi Politikaları.....	7
1.4. Kredi Türlerinin Sınıflandırılması	8
1.4.1. Niteliklerine Göre Krediler	8
1.4.1.1. Nakit Krediler	8
1.4.1.2. Gayrinakdi Krediler	9
1.4.1.2.1. Teminat Mektupları.....	10
1.4.1.2.2. Kabul / Aval Krediler.....	11
1.4.1.2.3. İthalat / Akreditif Kredileri	11
1.4.2. Güvencelerine Göre Krediler	12
1.4.2.1. Teminatl ı Krediler.....	12
1.4.2.2. Teminatsız Krediler.....	12
1.4.3. Vadelerine Göre Krediler.....	12
1.4.4. Para Cinsine Göre Krediler	13
1.4.5. Kullanım Amaçlarına Göre Krediler.....	13
1.4.6. Kullanıldıkları Alanlara Göre Krediler	14

2. KREDİLENDİRME SÜRECİ	15
--------------------------------------	-----------

2.1. Kredilendirme Prensipleri	16
2.2. Kredi Maliyetleri	16
2.2.1. Kredi Komisyon ve Gider Karşılıkları.....	17
2.2.2. Banka ve Sigorta Muamele Vergisi (BSMV)	18
2.2.3. Kredi Faizi.....	18
2.3. Kredi Talepleri	19
2.3.1. İstihbarat ve Bilgi Toplama	20
2.3.1.1. Mali Tahlil.....	21
2.3.2. Kredi Analizi	22
2.3.3. Kabul – Red Kararının Verilmesi	23
2.3.4. Kredi Limitlerinin Belirlenmesi.....	23

2.3.5. Kredi Fiyatlaması.....	24
2.3.5.1. Riske Göre Kredi Fiyatlaması.....	24
2.3.5.2. Kredi Fiyatlamasını Etkileyen Faktörler.....	25
2.3.6. Kredi Teminatının Belirlenmesi.....	25
2.3.6.1. Teminat Türleri.....	27
2.3.7. Kredi Teminatları.....	28
2.3.8. Kredi Sözleşmesi.....	29
2.4. Kredilerin İzlenmesi.....	30
2.5. Kredi Yönetiminde Yapılan Hatalar.....	32
2.6. Kredinin Tasfiyesi.....	33

3. PROBLEMLİ KREDİLERİN OLUŞMASI VE YÖNETİMİ 34

3.1. Problemlı Krediler Kavramı.....	34
3.1.1. Problemlı Kredilerin Tanımı.....	34
3.2. Problemlı Kredilerin Nedenleri.....	35
3.2.1. İşletmeye İlişkin Nedenler.....	35
3.2.2. Çevresel Nedenler.....	37
3.2.3. Kredilendirme Sürecinde Bankacılıkta Yapılan Hatalar.....	37
3.2.4. Finansal Nedenler.....	38
3.3. Problemlı Kredilerin Etkileri.....	38
3.3.1. Bankalara Etkileri.....	39
3.3.2. İşletmelere Etkileri.....	39
3.4. Sorunlu Kredilerin Oluşmasına Karşı Alınacak Önlemler.....	40
3.5. Problemlı Kredilerin Maliyetleri.....	41
3.6. Problemlı Kredilerin Yönetimi.....	42
3.6.1. Karşılıklar Yönetmeliği.....	42
3.6.2. Bankalar Kanunu.....	43
3.7. Problemlı Kredilerin Çözüm Yolları.....	44
3.7.1. Firmaların Sorun Göstergeleri.....	44
3.7.2. Erken Uyarı Sistemleri.....	45
3.7.3. Yasal Takip.....	46
3.7.3.1. Kredilerin Yeniden Yapılandırılması.....	47
3.8. Problemlı Kredilerin Tasfiyesi.....	48
3.9. Problemlı Kredilerin Bankacılık Açısından Önemi.....	49

4. KREDİ RİSKİNİN YÖNETİMİNDE BASEL I VE BASEL II KREDİ RİSKİ DÜZENLEMELERİ 50

4.1. Basel I Uzlaşısı ve Temel Kriterleri.....	50
4.1.1. Basel I Kapsamında Kredilendirme Süreci.....	52
4.1.2. Basel I'nin Eksik Yönleri.....	52
4.2. Basel II Uzlaşısı.....	53
4.2.1. Basel II Uzlaşısı Uygulama Kapsamı.....	54
4.2.2. Basel II'nin Amaçları.....	54
4.2.3. Basel II'nin Temel Unsurları.....	56
4.2.3.1. Asgari Sermaye Yeterliliği.....	56

4.2.3.1.1. Kredi Riski	57
4.2.3.1.2. Piyasa Riski	59
4.2.3.1.3. Operasyonel Risk	59
4.2.3.2. Sermaye Yeterliliğinin Denetimi	60
4.2.3.3. Piyasa Disiplini	62
4.2.4. Basel II Kapsamında Kredilendirme Süreci.....	63
4.2.5. Basel II'nin Eksik Yönleri	65
4.2.6. Basel II ve Problemlı Krediler	65
4.3. Basel I ve Basel II Arasındaki Farklılıklar.....	66
4.4. Basel II'nin Reel Sektör Üzerindeki Etkiler	67
4.5. Basel II'nin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri.....	68
4.5.1. Basel'e Göre KOBİ'lerin Alması Gereken Önlemler	69
5. PROBLEMLİ KREDİLER KONUSUNDA İZLENEN YÖNTEM	71
5.1. Problemlı Varlıklar ve Varlık Yönetim Şirketleri.....	71
5.1.1. Türkiye'de Varlık Yönetim Şirketleri ile İlgili Yasal Alt Yapı	72
5.1.2. Varlık Yönetim Şirketlerinin Faaliyet Alanları	73
5.1.3. Varlık Yönetim Şirketlerinin İşleyişi	74
5.1.3.1. Merkezi Aktif Yönetim Şirketleri	75
5.1.3.2. Bankaya Özel Aktif Yönetim Şirketleri.....	75
5.1.4. Varlık Yönetim Şirketlerinin Performansı	76
5.1.5. Varlık Yönetim Şirketlerinin Avantaj ve Dezavantajları.....	76
5.2. Londra Yaklaşımı ve Tarihsel Gelişimi	78
5.2.1. Londra Yaklaşımının İşleyişi	80
5.2.2. Londra Yaklaşımının Unsurları.....	81
5.2.3. Londra Yaklaşımının Özellikleri.....	82
5.2.4. Londra Yaklaşımı Hakkında Değerlendirmeler	84
5.3. Türkiye'de Finansal Yeniden Yapılandırma "İstanbul Yaklaşımı"	84
5.3.1. İstanbul Yaklaşımının Oluşum Süreci	85
5.3.2. İstanbul Yaklaşımının Yasal Zemini.....	86
5.3.2.1. Çerçeve Anlaşmasında Yer Alan Temel Hususlar.....	87
5.3.3. İstanbul Yaklaşımının İşleyişi	89
5.3.4. İstanbul Yaklaşımının Temel Özellikleri	90
5.3.5. İstanbul Yaklaşımının Bankalara Ağladığı Avantaj ve Dezavantajlar .	91
5.3.6. Çerçeve Anlaşması ile Oluşturulan Kurumlar	93
5.3.7. İstanbul Yaklaşımının Değerlendirilmesi ve Londra Yaklaşımından Farkı	95
5.4. Anadolu Yaklaşımı ve Amaçları	98
5.4.1. 5569 Sayılı Kanun Kapsamındaki İşletmelerin Özellikleri	99
5.4.2. Anadolu Yaklaşımının İşleyişi.....	100
5.4.3. Anadolu Yaklaşımının İçeriği ve Uygulanması.....	101
5.4.4. Anadolu Yaklaşımının İşletmelere Sağladığı Vergi ve Diğer Avantajlar	102
5.4.5. Anadolu Yaklaşımı ve İstanbul Yaklaşımı arasındaki Farklar	103
5.4.6. Anadolu Yaklaşımının Değerlendirilmesi.....	103
SONUÇ	106
KAYNAKÇA	111

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Zorunlu Karşılık Oranları.....	17
Tablo 2. BSMV Oranları	18
Tablo 3. Bazı Bankaların Takipteki Krediler Miktarı	42
Tablo 4. Banka Türlerine Göre Takipteki Krediler Miktarı	47
Tablo 5. BASEL II'nin Hazine Borçlanmasına Muhtemel Etkileri	58
Tablo 6. BASEL I ve BASEL II'nin Karşılaştırılması.....	67
Tablo 7. Yapılandırılan Bankalar Arasındaki Dağılım.....	92

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Kredilendirme Süreci.....	15
Şekil 2. BASEL I' de Kredilendirme Süreci.....	52
Şekil 3. BASEL II' de Kredilendirme Süreci	64
Şekil 4. İstanbul Yaklaşımıyla Yapılandırılan Firmalar	96
Şekil 5. Yapılandırılan Firmaların Sektörel Dağılımları (İstanbul Yaklaşımı).....	97
Şekil 6. Yapılandırılan Firmaların Sektörel Dağılımları (Anadolu Yaklaşım).....	105

KISALTMALAR

ABK	: Alacaklı Bankalar Konsorsiyumu
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BSMV	: Banka ve Sigorta Muamele Vergisi
BIS	: Bank for International Settlement
ECA	: Export Credit Agencies
FYYP	: Finansal Yeniden Yapılandırma
HK	: Hakem Kurulu
IMF	: Internationalas Monetary Fund
IMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KKDF	: Kaynak Kullanım Destek Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme
KS	: Koordinasyon Sekreteryası
LB	: Lider Banka
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SY	: Standart Yönetim
TGA	: Tahsili Gecikmiş Alacaklar
T.C.M.B	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
T.B.B.	: Türkiye Bankalar Birliği
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
T.O.A.	: Tasfiye Olacak Alacaklar
VYŞ	: Varlık Yönetim Şirketi

GİRİŞ

Bankalar, fon arzı ile fon talep edenlere aracılık etme işlevi açısından gelişmekte olan ülkelerin mali piyasalarında ki finansal kuruluşların içerisinde en önemli aktörlerdir. Kredi işlevi bankacılığın temel faaliyetlerinden biridir ve bankalar kredi riski ile her zaman karşı karşıyadır. Bankaların varoluş kaynağı olan krediler, iyi belirlenip yönetilememesi durumunda yok oluş nedeni de olabilir.

Genellikle, yetersiz kredi standartları, kredi portföy risk yönetimi ya da banka müşterilerinin kredi kalitelerindeki bozulmaya yol açabilecek türden ekonomik gelişmelerin ve diğer koşullardaki değişmelerin iyi ölçülüp, izlenmemesi gibi nedenler bankalarda problemlili kredilerin artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, birçok açıdan ülke ekonomisi için büyük önem taşıyan bankaların faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi ve kredi riski nedeniyle oluşabilecek istenmeyen durumların en aza indirebilmesi için, kredilendirme sürecinden başlayıp tahsil sürecine kadar çeşitli nedenlerle karşı karşıya kalınan kredi risklerinin en iyi şekilde yönetilebilmesi ve oluşabilecek zarara karşı hazırlıklı olabilmesi büyük önem taşır.

Problemlili krediler bankacılığın en önemli konuları arasında yer alır ve fark edildiği anda harekete geçilip, problemlili kredinin nedenleri tespit edilmelidir. Bu sürecin doğru bir şekilde yapılması problemlili kredinin çözümü açısından hem kolaylık hem de zaman kazandıracaktır. Bankaların kredilendirme sürecinde yaptığı hatalar ülke ekonomisinde kaynak kullanımının artması nedeniyle maliyetleri arttırmakta ve oluşan problemlili krediler sonucunda finansal krizler yaşanmaktadır. Özellikle 2000-2001 yılları arasında yaşanan krizle bankaların öz sermayeleri tükenmiş ve kredi veremez duruma gelmişlerdir. Aynı dönem içerisinde problemlili krediler artmış, bankaların problemlili varlıklarının azaltılmasına yönelik bazı çalışmalar yapılmıştır.

Bu çalışmalar doğrultusunda, ekonomik istikrarın sağlanabilmesi için bankacılık sektörüne uluslararası standartların getirilmesi ve daha etkin bir risk yönetim sisteminin oluşturulması gündeme gelmiştir. Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)

tarafından bankacılık sektörüne standartlar getirmek amacıyla Basel Komitesi kurulmuştur. Basel Komitesi tarafından ülkelerin sermaye yeterliliği düzenlemelerinin farklı olmasından kaynaklanan rekabet eşitsizliklerini ortadan kaldırmak amacıyla hazırlanan ve yayınlanan Basel I Standartları ile bankaların uymaları gereken çalışma kriterleri belirlenmiş ve bankaların krizlere karşı dayanıklılığını arttırmak üzere, banka sermayelerinin, riskli aktiflere oranının yüzde 8'den az almayacağı ifade eden sermaye yeterlilik rasyosu getirilmiştir.

Basel I Uzlaşısı, risk yönetimi alanında atılmış çok önemli bir adım olmuş ve bankacılık sektöründeki uluslar arası ilk sermaye standardını oluşturmuştur. Mali piyasalarda yaşanan değişimler sonucunda Basel I yetersiz kalmaya başlamış ve yeni bir uzlaşuya ihtiyaç duyulmuştur. Bu nedenle Basel Komitesi tarafından Basel II Sermaye Uzlaşısı yayınlanmıştır. Basel II ile etkin bir risk yönetimi ve piyasa disiplini sağlanarak sermaye yeterliliğinin etkinliği artırılmak istenmiştir. Basel II'nin getirdiği en önemli yenilik bütün bankalar uygulanan tek tip sermaye sisteminden vazgeçilmesidir.

Problemler arasında izlenen yöntemlere bakıldığında zaman, kamu tarafından varlık yönetimi konusunda uzmanlaşmış şirketler kurulması yaygın bir uygulamadır. Bu şirketler, bankalara asıl faaliyetlerinde yoğunlaşma imkanı tanımak, bankaların satışları nedeniyle daha fazla zarara uğramalarını önlemek, borç geri ödemem disiplinini artırmak ve kredi tahsilatı ve varlık satışı konularında standart hukuki prosedürlerin gelişmesine katkıda bulunmak gibi yararlıdır.

Bankacılık sisteminin başarılı ve hızlı bir şekilde yeniden yapılandırılmasında, sorunlu varlıkların uygun yönetim ve tasfiyesi en önemli unsurdur. Başarılı varlık yönetim politikaları, TGA'nın tahsilini hızlandırmak ve gönüllü borç yeniden yapılandırılması için uygun teşvikler sağlamak suretiyle bankacılık sisteminin yeniden yapılandırmasını kolaylaştırır.

Problemler varlıklar konusunda geliştirilen ilk yaklaşım Londra Yaklaşımıdır. İngiltere Merkez Bankası tarafından yürürlüğe konmuş olan ve finansal zorluğa düşmüş firmalara borç yapılandırmaları konusunda rehberlik eden bu yaklaşım

Türkiye’de İstanbul Yaklaşımı adı altında uygulanmıştır. Londra Yaklaşımı kapsamında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ile koordinasyon sağlanarak TBB bünyesinde bir çalışma yapılmıştır. Bu çerçevede Kamuoyunda “İstanbul Yaklaşımı” olarak da bilinen “Finansal Yeniden Yapılandırma Programı” (FYYP), Türkiye Bankalar Birliği tarafından oluşturulmuştur.

İstanbul Yaklaşımı adı verilen bu gönüllü yaklaşım, bankaların geri dönmeyen kredilerinin yeniden yapılandırılması için kendi aralarında ve şirketlerle yapılacak görüşmelerin esaslarını belirlemiş ve bankaların gönül rızası ile imzalamaları gereken bir çerçeve anlaşması ile kapsamı ve esasları tanımlanmıştır.

Türkiye’de İstanbul Yaklaşımından sonra KOBİ’lerin borçlarını yeniden yapılandırılmasını öngören Anadolu Yaklaşımı yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu düzenleme ile mali sıkıntıda olan KOBİ’lere, mali kesime olan geri ödemelerini yerine getirme ve istihdama katkıda bulunmaya devam etme olanağı sağlanmıştır.

Anadolu Yaklaşımı ile 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan krizler sonrasında işletme sermayesi yetersizliği çeken 70 bine yakın küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ)’in yaklaşık 1,7 Milyar TL tutarındaki çeşitli borçları yeniden yapılandırılarak bu işletmelerin ekonomiye kazandırılması ve bu suretle istihdamın artırılması ve katma değer yaratma kabiliyetlerinin sürdürülmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada temel olarak problemlili kredilerin nasıl oluştuğu, nelere yol açabileceği, nasıl önlenebileceği, Uluslararası yapılan düzenlemeler, Dünyada ve Türkiye’de bugüne kadar alınan önlemler ve etkileri incelenip, bundan sonra mevcut düzene neler eklenmesi gerektiği konusu araştırılmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde krediler kavramı ele alınarak, kredinin unsurları ve kredi çeşitleri araştırılmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, kredi prensipleri, kredi maliyetlerini oluşturan kalemler, kredilendirme aşaması, krediler fiyatlarını etkileyen faktörler, kredi teminat türleri ve teminatlandırmanın önemi ile kredi sözleşmeleri, kredi izlemenin önemi ve kredi yönetiminde yapılan hatalar araştırılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, problemlı krediler kavramı ele alınarak sorunun tanımı, nedenleri, etkileri, çözüm yolları ve ekonomik sistem içerisindeki önemi, problemlı kredileri azaltıma yöntemleri arasında anahtar role sahip olan erken uyarı sistemleri ve bu sistemlerin içermesi gereken kapsam ele alınmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde, Basel I ile bankaların uymaları gereken çalışma standartları ve Basel I'in eksik yönleri, Basel II'ye geçiş süreci, Basel II'nin Basel I'den farkları, reel sektör ve KOBİ'ler üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde ise, problemlı varlıklar ve bu varlıkların Varlık Yönetim Şirketlerine devredilmesi, İngiltere Merkez Bankası tarafından hazırlanan ve yürürlüğe konulan Londra Yaklaşımı, Londra Yaklaşımından esinlenerek hazırlanan İstanbul Yaklaşımı, İstanbul yaklaşımının yasal zemini olan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması ve son olarak Anadolu Yaklaşımı gibi yapılandırma araçları değerlendirilmiştir.

1. GENEL OLARAK KREDİ

Bankaların en temel fonksiyonlarından birisi kredi vermektir. Söz konusu kredilerden alınan faiz ve komisyonlar da bankaların başlıca gelir kaynaklarını oluşturmaktadır. Bir ülkede ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi ve ekonomik büyümenin sürekliliği açısından kredi kullanımı zorunludur. Ekonomide ticari faaliyetlerin sürekli artması ve çeşitlenmesi, işletmelerin bu sürece uyum sağlama gerekliliği fon ihtiyacı yaratmaktadır. Buda büyük ölçüde bankalardan sağlanan kredilerle karşılanmaktadır.

Diğer taraftan bankacılık kesimindeki yoğun rekabet bankaların kar marjlarını önemli ölçüde kısıtlamaktadır. Bu durum kredi yönetiminin başarısının bankaların karlılığı üzerindeki etkisini daha da arttırmaktadır.

1.1. Kredi Kavramı

Genel anlamıyla kredi; “belirli bir süre sonra ödeme vaadi ile; mal, hizmet ve para cinsinden satın alma gücünün sağlanması veya, var olan satın alma gücünün belirli bir zaman sonra geri alınmak üzere başka bir kimseye devredilmesi şekline tanımlanabilir”¹.

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 48. maddesine göre kredinin tanımı ;

“ Bankalarca verilen nakdi krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakdi krediler ve bu niteliği haiz taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekilde ve surette verilen ödünçler, tahakkuk etmekle birlikte tahsis edilmemiş faizler, gayrinakdi kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzer diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık

¹ Güler Aras, ‘Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi’, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu, 1996, s. 3.

payları ve kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler izlendikleri hesaba bakılmaksızın bu Kanun uygulamasında kredi sayılır”² şeklinde yapılmıştır.

Kredi ihtiyacı, insanların gelir elde etme ve üretim için para harcama isteklerinden dolayı oluşmaktadır.

1.2. Kredinin Unsurları

Kredi tanımlarında, dört değişmez unsur vardır;

- Vade
- Risk
- Gelir
- Güven

1.2.1. Vade (zaman)

Banka tarafından verilen ödünç paranın belli zaman sonunda ödenmesi gereğinden dolayı kredide zaman unsuru çok önemlidir. Vade uzadıkça kredinin geri dönüş riski de artmaktadır. Bunun nedeni, gelecekteki muhtemel belirsizliklerdir³.

1.2.2. Risk

Borcun ödenmemesi, iş ve hizmetin yerine getirilmemesi risk unsuru oluşturur. Kredinin yapısında, borcun, işin ya da hizmetin çeşitli nedenlerle yerine getirilememe tehlikesi olduğundan bütün krediler açıldığı andan itibaren risk içermektedir. Riskin azalması yada çoğalması, kredi kullananın yükümlülüklerini zamanında yerine getirmekten kaçınmasına yada getirememesine ve alınacak teminatın cinsine göre artar yada azalır⁴.

Bankalar riskin gerçekleşmesi durumunda kayıplarını telafi etmek için müşterinin risk derecesine göre teminat almaktadırlar.

² BDDK, “**5411 sayılı Bankacılık Kanunu**”, 1 Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete.

³ Targan Ünal, “**Kredi Sözleşmeleri**”, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası, 1995, s.2

⁴ AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş. “Genel Kredi Sınırları Hakkında Avrupa Birliği Düzenlemeleri”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı:35, 2000, s. 70-71.

1.2.3. Gelir

Krediler faiz ve komisyon gelirleriyle bankanın en önemli gelir kaynağını oluştururlar.

Bankalar açısından bu gerekliliğin temel nedenleri⁵;

- Varlıklarını devam ettirebilmek ve çağa ayak uydurmak için yapılacak yatırımlar, düzenleyici otoritenin yüklediği sorumluluklar,

- Topladıkları mevduat nedeniyle mevduat sahiplerine karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilmek,

- Banka giderlerini karşılayabilmek,

- Banka ortaklarına kar sağlayabilmek.

Faiz: Faiz, ödünç verilen para miktarı ile geri ödemesi vaat edilen para miktarı arasındaki farktır.

Komisyon: Komisyon, kredi verenin kredi açılışı dolayısıyla giriştiği bazı faaliyetlerin neden olduğu masrafların veya üstlenmiş olduğu zarar ya da riskin karşılığını oluşturmaktadır. Kredi kullanımıyla doğrudan ilişkisi yoktur.

1.2.3. Güven

Çeşitli şekillerde verilen krediler, belirli bir süre sonra geri ödenme koşulu taşıdığından, krediye veren ve alan taraf arasında güvene dayalı bir ilişki olmalıdır.

Kredi alan kişi veya kurumun bankalar açısından bir saygınlığı ve güvenilirliği olması oldukça önemlidir. Güven verilecek kredilerde en önemli unsurdur⁶.

1.3. Kredi Politikaları

Bankalar, kredi olanak ve kaynaklarına, güncel ekonomik koşullara, para ve kredi piyasasının gereklerine göre bir kredi uygulaması oluştururlar. Bu uygulamada karşılaşılan kredi taleplerini değerlendirmede bankalar, miktar, faiz, vade ve benzeri

⁵ Ünal, a.g.e. s. 5.

⁶ Vakıf Bank Eğitim Müdürlüğü, “**Krediler**”, 1994, s. 25-26

açılardan kredilerini kullandırmada bir yol izlerler. Bu prensiplerin ve yöntemlerin tümüne bir bankanın kredi politikası denir⁷.

Bankalar, kredi müşteri portföyü yönetimi ile bankanın kredilendirme politikaları arasında uyum sağlanmasında etkin bir kredi yönetimine ihtiyaç duyarlar.

Kredilendirme süreci içinde bankanın kredi politikalarını, ve yönetim sistemlerini birleştiren kredi yönetiminde amaç;

- Kredilendirme işlemine ilişkin uygulamaların bankanın politikaları ve kredi portföyü ile uyum sağlamsı,
- Kredi işlemine ait fon akımlarının zamanında gerçekleştirilmesi,
- Kredilerin geri ödeme süreci içinde ortaya çıkabilecek sorunların önceden tesbitini sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi⁸.

1.4.Kredi Türlerinin Sınıflandırılması

Krediler veriliş amaçlarına göre çok çeşitli olmasına rağmen genel olarak niteliklerine, güvencelerine, para cinsine, vadelerine, kaynağına, teminatına, kullanım amaçlarına ve kullanıldıkları alanlara göre gruplandırılabilir.

Kısaca tanımlamak gerekirse:

1.4.1. Niteliklerine Göre Krediler

Niteliklerine göre kredileri, yapılarından kaynaklanan özelliklerini göz önünde bulundurarak, nakit (nakdi) krediler ve nakit olmayan (gayrinakdi) krediler olarak sınıflandırmak mümkündür.

1.4.1.1. Nakit Krediler

Halk arasında en çok bilinen kredi türü nakit kredilerdir. Nakit kredi adından da anlaşılacağı gibi bankanın müşterisine ödünç olarak verdiği paralardır.

⁷ Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü, “Bankamızda Kredi Tekniği ve Yönetimi”, İstanbul: 1991, s.2.

⁸ Ünal, a.g.e., s.8.

Nakit kredi bankaların kredi sözleşmesinde belirtildiği şekilde veya belli koşullarla teminatlý veya teminatsız olarak belirli bir miktar parayı, kredi müşterisine yahut onun göstereceği bir üçüncü şahsa Türk parası veya yabancı para olarak kullandırılmasıdır. Nakit Krediler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir;⁹

- İskonto senetleri (senet iskontosu)
- İştirâ senetleri (senet iştirâsı)
- Açık krediler (tüm ihracat kredileri dahil)
- Teminat kredileri
- Teminatlý ihracat kredileri
- Teminatlý ithalat kredileri
- Diđer teminatlý krediler
- Kefalet karşılığı krediler
- Senetler karşılığı krediler
- Temlik karşılığı krediler
- Ticari emtia karşılığı krediler
- Tüketici Kredileri
- İhtisas Kredileri (kısa/orta/uzun vadeli)
- Fon kaynaklı krediler (kısa/orta/uzun vadeli): Fon kaynaklı krediler, T.C. Merkez Bankası, Eximbank ve diğer fonlardan yararlanılarak kullandırılan kredilerdir.
- İşletme kredileri (kısa/orta/uzun vadeli)
- Mli kesime verilen krediler (kısa/orta/uzun vadeli)
- Yatırım kredileri (kısa/orta/uzun vadeli) nakit kredilere örnek olarak gösterilebilir¹⁰.

1.4.1.2. Gayri Nakdi Krediler

Bankaların bilanço dışı kaynaklarının kullanılmasıyla sağlanan kredilerdir. Adından da anlaşılacağı gibi bu tür işlemlerde bankalar müşterilere nakit olarak para

⁹ Cengiz Kostakoğlu, 'Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklar', Ankara: Laser ofset matbaa tesisleri, 1995, s. 95.

¹⁰ Belkıs Seval, 'Kredilendirme süreci ve Kredi Yönetimi', İstanbul: Avcıol Matbaa, 1990, s. 75-76-77-78.

kullandırmazlar. Bunun yerine herhangi bir konuda yetkili imzalarını taşıyan bir GARANTİ diğerk bir deyişle GÜVENCE verirler¹¹.

Gayri nakdi krediler üçlü bir ilişkiyi içermektedirler, kredi alan müşteri bankaya müracaat ederek komisyon karşılığında kendisi ile sözleşme yapacak kişinin çekindiğı bir riskin gerçekleşmesi halinde yüklendiğı borcun veya meydana gelecek zararın tazminini garanti etmesini istemektedir. Bankanın müşterisi ile ilişkiye giren kişi ancak o riski banka tarafından üstlenilirse müşteri ile sözleşmeyi, belirlenen şartlara göre yapabilecektir.

Gayri nakit krediler aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

- Teminat Mektupları
- Kabul /Aval Kredileri
- İthalat / Akreditif Kredileri

1.4.1.2.1. Teminat Mektupları

Kıymetli evrak niteliğinde olmayıp banka müşterisinin durumunu garantileyen bir kredi işlemi olduğundan riski gerçekleşmedikçe, bu işlemde bankanın nakdi bir kaynak kullanımı söz konusu değildir¹².

Bir bankanın teminat mektubu verebilmesi için mektubu kullanacak olan gerçek yada tüzel kişinin bankaya başvurarak mektupla ilgili bilgileri vermesi gerekir. Bunun yanında ayrıca banka, teminat mektubu vermeden önce mektubu vereceğı kişi veya kuruluş ile “kontrgaranti” adı verilen bir sözleşme imzalar. Teminat mektubu vererek müşterisinin kendi saygınlığını ve güvenilirliğini kullanmasına izin veren banka, kontrgaranti ile kendini sağlamam alır.

Banka teminat mektubu ilişkisinde kural olarak üç tarafın menfaati vardır, taraflardan biri lehine teminat verilen lehdardır, bankanın teminat mektubu vermesiyle lehdarın itibarının yerini bankanın itibarı alır, lehdara bir işin verilmesi kolaylaşır. İş veren kişi ise maddi olarak güven altındadır. Teminat veren banka ise bunun karşılığında komisyon almaktadır, teminat mektubu paraya çevrilese bile karşı garantiden ödediğı parayı geri alması mümkündür.

¹¹ Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü, **a.g.e.**, s. 184.

¹² ÜNAL, **a.g.e.**, s. 15.

1.4.1.2.2. Kabul /Aval Kredileri

Kabul kredisi bankanın üzerine çekilecek poliçeyi kabul etmek suretiyle firma itibarı yerine kendi itibarını koymasındır. Yani krediyi alan kimse vadesinde kredinin karşılığını sağlayamazsa banka, kabulünü ödemek zorunda kalır. Fakat normal olarak kabul kredisi alan kimse vadesinden önce aldığı kredinin karşılığını bankaya öder ve banka kasasından para çıkmadan kredi alınmış ve elde dilen kredi ödenmiş olur. Yani kabul kredisinde banka, imzasını borç verir, ödemede bulunmaz¹³.

Aval kredisinde banka kredi alana nakit ödeme yapmamakta, sadece sorumluluk altına girmektedir. Türk Ticaret Kanununa göre; Banka ile müşteri arasındaki kredi ilişkisi genel kredi açma sözleşmesi hükümlerine tabi olacaktır. Avala, poliçe hamiline, haklarını elde edebileceği hususunda ek bir teminat teşkil etmektedir. Aval kredilerinde, bankanın poliçe üzerine avalini alan müşteri o sendi kolayca iskonto ettirebilmekte veya devir edebilmektedir.

1.4.1.2.3. İthalat / Akreditif Kredileri

İhraç edilen malların bedelinin ödenmesi konusunda belirli şartların yerine getirilmesinden sonra ödemenin yapılacağına ilişkin bir çeşit teminattır. Akreditif kredilerde ithalatçı ve ihracatçı arasındaki para alışverişinde köprü görevi gören bankadır.

İthalatçı ve ihracatçı arasında yapılan satış sözleşmesinde yer alan koşulların hepsi ödemenin yapılabilmesi için gerekli satışları oluşturmaktadır. Bunlar genellikle ticarete konu malların kalitesiyle ilgili teknik özellikleri, belli bir birim cinsinden miktarı, birim fiyatı, teslim şekli, nakliyesi ödeme şekli gibi özellikleri içermektedir. Bu özellikleri doğrulayan fatura, kalite kontrol belgesi, gibi belgelerin ihracatçı tarafından bankaya verilmesi gerekmektedir. Akreditif hem ihracatçıyı, hem de ithalatçıyı koruyan bir işlemdir. İhracatçı malları akreditif şartlarına uygun bir şekilde sevk ettiğinde, mal bedelini tahsil edeceğinden emin olacaktır¹⁴.

¹³ Tezer Öçal ve Ö.Faruk Çolak, **Para ve Banka**, İmge Kitapevi, Ankara, s.44

¹⁴ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Akreditif> , (12.10.2011).

1.4.2. Güvencelerine Göre Krediler

Güvencelerine göre krediler, Teminatsız (Açık-Tek imza) krediler ve Teminatl  krediler olmak üzere iki kategoriye ayrılabilir;

1.4.2.1. Teminatl  Krediler

Teminatl  krediler, kredi müşterisinin imzasının yanı sıra, birtakım teminatlar alınması suretiyle açılan kredilerdir. Müşteri krediyi geri ödemediği takdirde, banka elindeki teminatlardan yararlanır.

1.4.2.2. Teminatsız Krediler

Kredi müşterisinin ya da yetkili temsilcisinin imzası ile verilen hiçbir teminat alınmayan kredilerdir. Ahlaki durumu ve işlerinin gidişi göz önünde bulundurularak aldığı krediyi zamanında ödeyeceğine kesin olarak inanılan itibarlı kişiler ve onların firmaları için verilen, genelde plasman içinde fazla yer tutmayan bir kredi t r d r¹⁵.

1.4.3. Vadelerine Göre Krediler

Vadelerine göre krediler, kısa, orta ve uzun vadeli olmak üzere iki farklı grupta incelenir.

Kısa Vadeli Krediler

Geri  denmesi için belirli bir zaman tespit edilmeyen veya 1 yıla kadar vadeli kredilerdir.

Orta ve Vadeli Krediler

1yıldan 10 yıla kadar vadeli krediler orta vadeli olarak kabul edilir.

Uzun Vadeli Krediler

10 yıl ve daha fazla vadeli kredilerdir. Uzun vadeli kredi, iki yıl ve daha uzun süreli olan özel, ama çoğu kez ticari amaçlı kredilere verilen addır. Ancak, uzun

¹⁵ Yüksel Akça, “Bankalarda Kredi Pazarlama ve Değerlendirme Sürecinde Kurum İçi çatışmalar ve üzüm  nerileri”, (G. . Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006, s. 51.

vadeli kredinin bazı ülkelerin bankacılık sisteminde kabul edilmediği de gözlenmektedir. Uzun vadeli kredilerin bir adı da dönem kredileridir.

Orta ve uzun vadeli krediler firmaların yeni yatırımlar gerçekleştirebilmesi, var olan tesis ve teçhizatlarının genişletilmesi, yenilenmesi ve yeni yatırımların doğurduğu işletme sermayesi ihtiyaçlarının finansmanı için bankalar tarafından açılan kredilerdir¹⁶.

1.4.4. Para Cinsine Göre Krediler

Türk Lirası Krediler: Firmalara TL olarak tahsis edilerek, yine TL kullanılan kredilerdir.

Yabancı Para Krediler: Firmalara TL olarak tahsis edilerek, dövize endeksli TL veya yabancı para olarak kullanılan kredilerdir.

1.4.5. Kullanım Amaçlarına Göre Krediler

Yatırım, Yenileme ve İşletme kredileri olmak üzere üç başlık altında incelenir.

Yatırım Kredileri

Yatırım kredileri, bina ve tesisat yapımı için (Sabit kıymetlerin finansmanı amacıyla) açılan orta ve uzun vadeli kredilerdir. Yeni bir yatırım projesinin finansmanı, ilave yatırımlarla kapasite artırımı vs. gibi harcamaların finansmanı için kullanılır.

Yenileme Kredileri

İşletme içinde kullanılan makine ve teçhizatların yenilenmesi için kullanılan kredilerdir.

İşletme Kredileri

İşletme kredileri, özellikle yatırımlarını yeni tamamlamış işletmelerin kendi kendini finanse etmesi çok zor olduğundan gerek yatırım harcamaları için kullanılan

¹⁶ Şakar, a.g.e., s. 61.

kredi ödemeleri ve gerekse işletme sermayesi ihtiyacı olan firmalar, işletmenin daha sonraki yıllarda yaratacağı fonlardan geri ödemek üzere değişik vadelerde kullandırılan kredilerdir¹⁷.

Tüketim Kredileri

Tüketimin finansmanı için kullanılan kredilerdir. Taşıt kredileri, tüketici ve konut, kredileri örnek olarak gösterilebilir.

Üretim Kredileri

Hammadde alımı, nakliye vs. giderleri için verilen kredilerdir.

1.4.6. Kullanıldıkları Alanlara Göre Krediler

Kredi sözleşmelerinde kredinin kullanım alanı belirtilmemiş ise kredi müşterisi aldığı krediyi istediği alanda kullanma hakkına sahiptir. Belirli bir alanda kullanılmak üzere kredi açılmasına ilişkin sözleşmeler kredi müşterisine, koşullara uyma yükümlülüğü, kredi veren bankaya da takip ve kontrol hakkın vermektedir¹⁸.

- Enerji ve Bayındırlık Kredileri
- İç Ticaret Kredileri
- İhracat Kredileri
- Sanayi Kredileri
- Tarım Kredileri
- Turizm Kredileri
- Ulaştırma Kredileri
- Tekstil Kredileri
- Eğitim Kredilerivs.

¹⁷ Vakıf Bank Eğitim Müdürlüğü, **a.g.e.**, s. 25-26

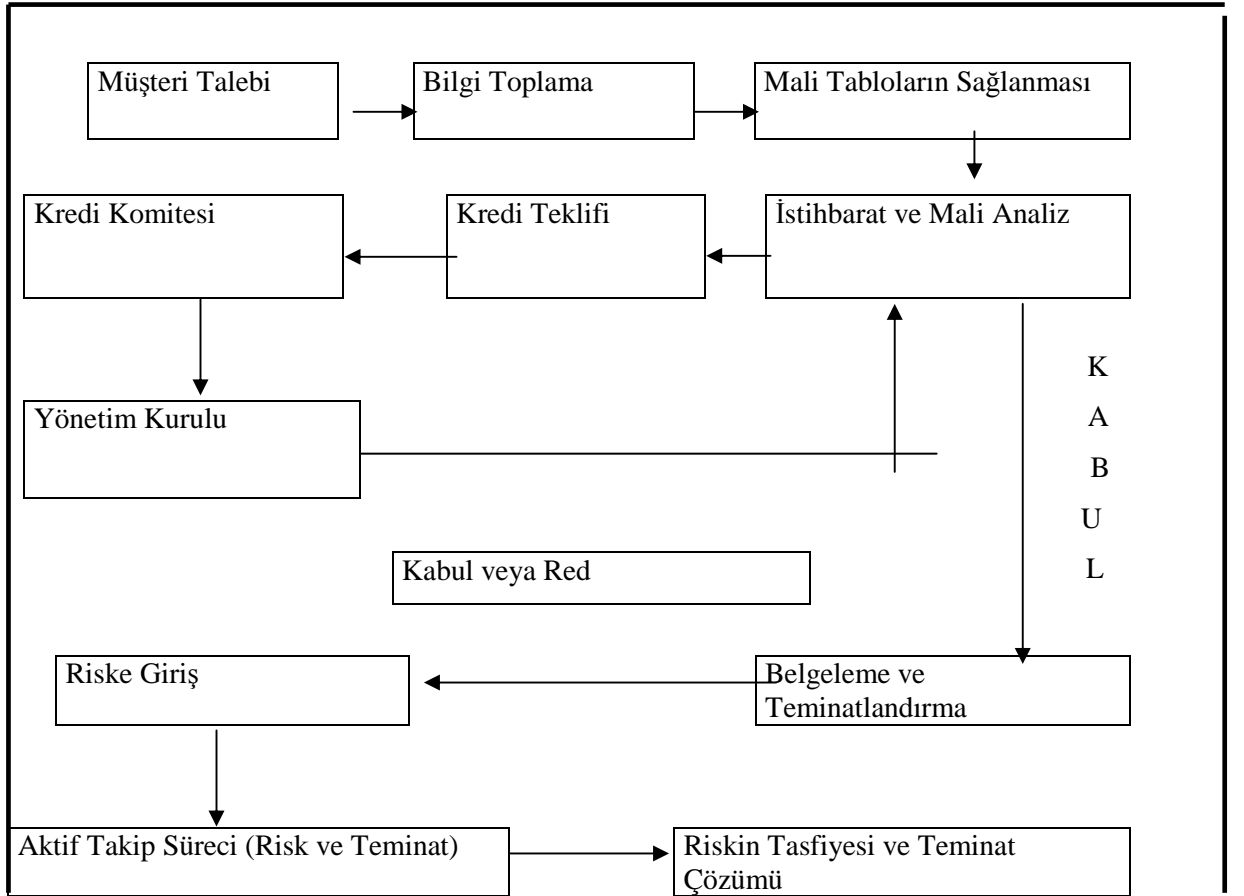
¹⁸ Kostakoğlu, **a.g.e.**, s. 96.

2. KREDİLENDİRME SÜRECİ

Kredilendirme işlemi, bankaya kredi başvurusunun gelmesi ile başlayan bir süreçtir. Kredilendirme işleminin başarılı olabilmesi, bankanın kredilendirme amaçlarına, bu amaçlar doğrultusunda belirlediği politikalara bağlıdır.

Bankalarda kredi almak isteyen kişi ve kuruluşlar bankalar tarafından bir takım incelemelere tabi tutulurlar. Yapılan değerlendirmeler sonucunda uygun bulunanlar kredilendirilir. Kredi ne kadar kar amacı güdülen bir işlem olsa da piyasa koşullarına bakılarak yürütülmesi gerekir. Kredilendirme süreci, kararı veren birimlerce yapılan analiz ile başlayıp kredi kararının verilmesine kadar geçen sürecin sonucudur¹⁹.

Şekil 1: Kredilendirme Süreci

Kaynak: Güler Aras “Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi” , s. 34.

¹⁹ Raziye Kaya, “Bankaların Kredi dönüşlerinin Erken Uyarı Modeli İle İncelenmesi”, (M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Ana Bilim Dalı) İstanbul, 2008, s. 15.

2.1. Kredilendirme Prensipleri

Her banka, müşterilerinin kredi değerliliğinin ölçülmesi ve açılacak kredi limitlerinin belirlenmesinde ilke ve standartlara göre hakaret eder. Ticaret ve yatırım bankaları tarafından kullanılan ve literatürde ‘5C Kuralı’ olarak bilinen ilkeler;

- Karakter,
- Kapasite,
- Sermaye,
- Koşullar,
- Teminat’tır.

Bu ilkeler banka açısından riskleri en aza indirmeyi sağlar²⁰. Literatürde bu 5 unsura ilave olarak bir de Kontrol unsuru eklenmiştir²¹. Temel kredilendirme, prensipler, karakter, borçlunun itibarı, ödeme ahlakı ve ödeme alışkanlıklarının analizini içerir. Kapasite krediyi geri ödeme gücü olup, temel amacı nakit yatama gücünün ölçülmesidir. Teminat, kredi riskini azaltan unsurlardır. Risk derecesi yükseldikçe teminat gereksinimi de artar. Kapital, kredi talebinde bulunan gerçek veya tüzel kişilerin finansal yönden değerini ifade etmektedir. Koşullar ise, dış etkenlerin kredi borçlunu ne yönde etkileyeceğinin tespitine yönelik analizleri içermektedir²².

2.2. Kredi Maliyetleri

Bir bankanın topladığı kaynaklar banka bilançosunun pasifine, bu kaynakların kullanımını ise banka bilançosunun aktifine yansıtmaktadır. Pasif taraf daima bankanın kaynak bulmaya yönelik faaliyetlerini, aktif taraf ise bu kaynakların kullanım şeklini vermektedir. Bir bankanın kaynak maliyeti o bankanın kredi satış performansını doğrudan etkilemektedir. Karlılık hesaplarında aktifin getirisi ile karşılaştırılacak maliyet, pasifin maliyeti olmaktadır. Dolayısıyla, aktifin maliyeti yine pasifin maliyetidir. Ancak aktifin getirisi ile karşılaştırılacak maliyetler, sadece pasifin

²⁰ Ömer M. Baktır ve Süreyya Matar, “Firmaların Kıytdışı Faaliyetleri Çerçevesinde Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Tahsisi Esasları”, Active Dergisi, S:2, 1998, s. 1.

²¹ Niyazi Berk, “Bankacılıkta Kredi Pazarlama”, Türkiye Bankalar Birliği yayınları S:149 Ankara: 1988, s. 49.

²² Osman Altuğ, “Banka İşlemleri & Muhasebesi”, İstanbul: Türkmen Kitapevi, 2000, s. 32.

maliyeti değil bu işlemleri gerçekleştirmek için gereken operasyon maliyetleri ve bu arada doğan risk maliyetlerini de kapsar. Bu maliyet kalemleri karşılaştırıldıktan sonra artan varsa kar olacaktır²³.

Kredi kullandırma maliyet unsurları incelendiğinde; Fiz, komisyon ve krediyle ilişkili diğer giderler genel maliyet unsurlarıdır. Ülkemizde ayrıca devlet tarafından uygulamaya konulan Banka ve Sigorta Muamele Vergisi ve Kaynak Kullanımı Destekleme fonu, kredi maliyet unsurlarıdır.

2.2.1. Kredi Komisyon ve Gider Karşılıkları

Karşılık kavramı, bankaların varlıklarının ana kalemi olan kredi alacaklarında meydana gelmiş veya gelmesi muhtemel zararlar için ayırdıkları ihtiyatları tanımlamak için kullanılır.

4 Ağustos 2011 tarihinde yapılan Para Politikası Kurulu toplantısında belirlenen strateji çerçevesinde Türk lirası zorunlu karşılık oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Tablo 1. Zorunlu Karşılık Oranları

Türk Lirası Yükümlülükler	Mevcut Oran (%)	Yeni Oran (%)
Vadesiz, ihbarlı mevduatlar ve özel cari hesaplar	16	11
1 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları (1 ay dâhil)	16	11
3 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları (3 ay dâhil)	12.5	11
6 aya kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları (6 ay dâhil)	9	8
1 yıla kadar vadeli mevduatlar/katılma hesapları	6	6
1 yıl ve 1 yıldan uzun vadeli mevduatlar/katılma hesapları ile birikimli mevduatlar/katılma hesapları	5	5
1 yıla kadar (1 yıl dâhil) vadeli Türk lirası diğer yükümlülükler	11	11
3 yıla kadar (3 yıl dâhil) vadeli Türk lirası diğer yükümlülükler	8	8
3 yıldan uzun vadeli Türk lirası diğer yükümlülükler	5	5

Kaynak: BDDK, **Basın Duyurusu**, 4 Ağustos 2011

²³ Tunay iyigün, “Bankacılıkta Fiyatlandırma”, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi), Ankara, 2006, s. 41.

2.2.2. Banka ve Sigorta Muamele Vergisi (BSMV)

Bankaların kendi lehlerine yapmış oldukları her işlem üzerinden aldıkları paralar, banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi tutulmaktadır. Kar üzerinden hesaplanarak resmi kurumlara ödenmek zorunda olan bu vergi banka tarafından müşterilerden tahsil edilmektedir.

Tablo 2:BSMV Oranları

BSMV ORANLARI	
Bankalararası mevduat muameleleri sonucu lehe kalan paralar	% 1
Bankalar ile SPK'ya göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasası muameleleri sonucu lehe alınan paralar	% 1
DT ve HB ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerin geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında lehe alınan paralar	% 1
DT VE HB ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi'nce çıkarılan menkul kıymetlerin vadesi beklenmeksizin satışı nedeniyle lehe alınan paralar	% 1
Kambiyo muamelelerinde satış tutarı üzerinden	% 1
Bankalararası kambiyo satış muamelelerinde satış tutarı üzerinden 01.08.2002 tarihinden itibaren	% 0
Diğer banka ve sigorta muamelelerinde lehe alınan paralar üzerinden	% 5

Kaynak: Veysi Seviğ, “Hangi İşlemler BSMV’ye tabidir”,

<http://www.muhasibetr.com/makale/010/> (14.11.2011)

2.2.3. Kredi Faizi

Faiz, basit anlamı ile nakit kredinin ücretidir. Faiz, nakit plasmanlarda paranın değişim değerinin devredilmesi ve geri dönmeme riski karşılığında alınan bedeldir. Bankalar çeşitli faaliyetler sonucunda edinmiş olduğu kaynakları, maliyet değerinin üzerinde değerlendirerek gelir elde etmek zorundadırlar²⁴.

²⁴ M. Necdet Temur, “Banka ve Sigorta Pazarlaması”, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi yayınları, 2006, s.48-51

Bankacılık Kanununun 114. maddesi; “Bankalar Kurulu, bankaların ödünç para verme işlemleri ve mevduat kabulünde uygulanacak azami faiz oranlarını, katılma hesapları da kar ve zarara katılma oranlarını, özel cari hesaplar dahil bu maddede belirtilen işlemlerde sağlanacak diğer menfaatlerin nitelikleri ile azami miktar ya da oranlarını tespit etmeye, bunları kısmen veya tamamen serbest bırakmaya yetkilidir. Bankalar Kurulu bu yetkisini Merkez Bankasına devredebilir .” denmektedir.

2.3. Kredi Talebi

Kredi talebi çoğunlukla müşterinin borcunu geri ödeme kapasitesi hakkında bilgi veren finansal veriler ve kredi talebini haklı kılan diğer bilgilerle desteklenir. Kredi talebi aşamasında müşterinin finansal verileri dışında kredi değerliliği araştırılır ve değerlendirilir. Müşterinin karakteri yani borcunu geri ödemeye ne derece istekli olduğu ve bu konudaki ahlaki yaklaşımı, şirketin içinde faaliyet gösterdiği sektör ve pazar yapısı incelenir. Bu noktada kredi amacının bankanın kredi politikasına aykırı olduğu saptanırsa kredi talebi reddedilebilir. Analize devam edileceğine karar verilirse müşteri daha yakından incelenir²⁵.

Kredi süreci gerek firma başvurusu gerekse bankanın firma ile çalışmayı talep etmesi ile başlar. Bundan sonra firmanın ve bulunduğu sektörün iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Kredi talebinde bulunan firmanın istihbaratı yapılırken, firmanın içinde bulunduğu sektörün de ayrıntılı bir analizinin yapılması gerekmektedir. Özellikle, firmaya uygun kredi türünün tespiti, vadesinin belirlenmesi sürecinde sektör analizi önemlidir.

Güvenli ve etkin bankacılığın temeli; kredi riskinin ölçülmesi izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik politika ve prosedürlerin oluşturulması ve bunların uygulanmasıdır. Banka kredilerinin kalitesi ve yapısı, o bankanın kredi politikasının yansımasıdır. Uygulamada, bir firma tarafından kredi başvurusu yapıldığında, bankanın teknik ve finansal uzmanları tarafından bir kredi değerlendirme raporu hazırlanmaktadır. Bu rapor, kredi talebinde bulunan firmanın gelirini ve

²⁵ Seval, **age**, s. 117,118.

harcamalarını çeşitli finansal oranlarla ayrıntılı olarak analiz etmektedir. Yaygın şekilde finansal oranlarla istatistiksel analizler kullanılmakla beraber, bankanın kendi değerlendirme politikaları gereği kendilerine özgü modellemeler ve kriterler yardımıyla kredi değerlendirme işlevini gerçekleştirdikleri de bilinmektedir²⁶.

2.3.1. İstihbarat ve Bilgi Toplama

Bankalar riski azaltmak için siyasi ve ekonomik gelişmeleri ülkenin sınıai ve ticari yapısını, kendi mevduat ve kasa durumlarını, geçmişte aldıkları sonuçları yakından izlemek, gerekli önlemleri zamanında almak zorundadır. Riskin doğması halinde uğrayacakları zarar sadece mevduatın yok olmasına yol açmayacak, sektörün itibarı yanında ülke ekonomisi de olumsuz etkilenecektir. Finansal kuruluşlar kredi vermeden önce sağlam güvenceler talep etmektedir. Anacak ülkemizde yaşanan finansal krizler, bankaların firmalardan almış olduğu, ipotek, kefalet vb. güvencelerin kredinin dönüşünde yüzde yüz yeterli etkenler olmadığını göstermektedir. Bu nedenle bankalar kredi tahsis etmeden önce yasaların emrettiği doğrultuda hangi iş koluna ne miktar ve çeşit kredi tahsis edeceğini, kredi vereceği kişi ve kuruluşların mali güçlerini, borcunu geri ödeme eğilimini sağlıklı biçimde tahlil etmeli, toplayacağı bilgileri sağlıklı bir biçimde değerlendirmelidir. Kısacası kredi talep eden firmaların iyi bir mali tahlil ve istihbarat çalışmasından geçirilmesi bankalar açısından yapılması zorunlu bir çalışma olarak değerlendirilmektedir²⁷.

Bilgi toplama aşmasında firmanın hesap durumunu gösteren belgeler, ticaret sicil belgesi, imza sirküleri, şirket ana sözleşmesi, tapu senetleri, yerleşim belgesi (ikametgah veya fatura), vergi beyannamesi, varsa ortakların bilgileri alındıktan sonra, mali durumu analiz edilir ve şirketin bulunduğu sektör, kuruluş tarihi, sermayesi, daha önce çalışılan bankalarla ilişkileri, T.C. Merkez Bankası Risk bilgileri, protesto olmuş senet ve karşılıksız çek bilgileri, mevcut kredi limit ve riskleri, geciken ödemeleri vb. konularında edinilen bilgiler firmanın kredilendirme koşullarına uyup uymadığının tespiti için yapılmaktadır.

²⁶ Nuray Girginer, "Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması", **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, sayı:37, 2008, s. 134-135.

²⁷ Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü, "**İstihbarat ve Mali Tahlil**", Ankara: Doğu Matbaacılık, 1992, s. 4.

2.3.1.1. Mali Tahlil

Mali tablolar kredi talep eden firmalar hakkında kredi kararının en önemli dayanağını teşkil eden bilgi kaynaklarıdır. Bu bakımdan tabloların tahlili bankalarca büyük önem taşımaktadır. Kredi analistleri firmaların gelişme eğilimini görebilmek ve dinamik tahlil yapabilmek için birbirini izleyen birkaç döneme ait mali tabloları istemektedir. Böylece dönemler itibariyle değişiklikleri inceleyerek, firmanın mali durumunun hangi yönde gelişmekte olduğu hakkında bilgi sahibi olmakta ve firmanın geleceği için tahminde bulunabilmektedirler.

Mali tahlil yapılmasındaki amaç; kredi işlemlerindeki riski en aza indirmektir. Mali tahlil yapılması için genel olarak; yeni müşterilerin kredi taleplerinin incelenmesi, eski müşterilerin kredilerinin arttırılması veya revize edilmesi, banka müşterisi işletmenin durumunda olumsuzluk görülmesi, kredi ilişkisi kurulması olası şirketlerin tanınması gibi durumlarda gerekmektedir.

Mali tahlil sürecinde önemli unsurlardan biride mali analistin bilgisi ve tecrübesidir, yeterli tecrübe ve bilgi birikimine sahip olmayan analist pek çok hata ve risk ihtimalini de beraberinde getirir. Mali tahlilde, hesapların sürekli olarak birbirini etkilemesi ve mali tahlil tekniklerinin tek başına ele alınmasının yeterli olmaması, pek çok ihtimalin aynı anda düşünülmesi geniş bir yorum kabiliyeti gerektirmektedir. Olaylara, geniş açıdan bakılmalı, bağlantı kurulmalı ve birbirlerine olan muhtemel etkileri hesaplanıp öngörülerde bulunulmalı, bu öngörülerle birlikte temkinli bir şekilde hareket edilmelidir.

İşletme dışı bilgi kullanıcılarına sunulan genel amaçlı mali tablolar, tek başına veya sunulduğu şekliyle bilgi kullanıcısı bakımından fazlaca önem taşımaz. Ancak bazı analiz tekniklerinin bu tablolara uygulanması suretiyle yeni tabloların düzenlenmesi yeni hesaplamaların yapılması sonucunda detaylı bilgiler elde edilir. İşte burada mali analiz tekniklerinden yararlanılmaktadır. Mali tablolar analizinde kullanılan geleneksel teknikler ise şunlardır²⁸:

²⁸ Şerafettin Sevim, Tunga Bozdoğan ve Mehmet Ali Canbolat, “Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Bilgisayar Destekli Mali Analiz Sonuçlarının Puanlaması ve Bir Model Denemesi” , *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Uşak, 2009, s. 87.

1. Karşılaştırmalı Tablolar Analizi
2. Yüzde Analizi (Dikey Analiz)
3. Eğilim Yüzdeleri Analizi (Trend Analizi)
4. Oran Analizi
5. Fonların Akış Analizi

2.3.2. Kredi Analizi

Kredi analizinin ana amacı; kredi talep eden gerçek ya da tüzel kişilerin sözleşme şartlarına uygun olarak krediyi geri ödeyebilme kapasitesine ve isteğine sahip olup olmadığını belirlemek suretiyle kredi riskini azaltmaktır. Yapılan kredi istihbaratının sonucunda elde edilen bulgular ve işletmenin finansal verileri göz önünde bulundurularak kredi analizi yapılır²⁹.

Kredi analizi yapılmasının ana amacı; kredi talep edenlerin, sözleşme koşullarına uygun olarak krediyi geri ödeme kapasitesine ve istekliliğine sahip olup olmadıklarının tespit edilerek kredi riskinin azaltılmasıdır.

Kredilendirme, bankaların karlı, karlı olduğu kadar da riskli ana işlevidir. Bu nedenle bankaların, kredilendirme faaliyetlerini verimli ve kredilerin geri ödenmemesinden doğabilecek zararları en düşük düzeyde tutacak şekilde yürütmeleri gerekir. Esas itibarıyla üçüncü kişilere ait kaynakları kullanan ticaret bankalarında kredinin geri dönmemesi, bankaların varlıklarını sürdürememeleri sonucunu doğurabilecek en önemli risklerden biridir.

Kredi analizine, firmanın kredi talebinin hangi nedenlerden kaynaklandığının araştırılmasıyla başlanması gerekmektedir. Finansman gereksinimine doğru teşhis koyulması ve uygun tutar ve vade koşulları ile kredi verilmelidir. Kredi talebi, kabul edilebilir bir ekonomik nedenden kaynaklanmadığı sürece, inceleme süreci daha fazla uzamadan, banka tarafından reddedilmelidir³⁰.

²⁹ Alev Demir, “Banka Müşteri İlişkileri Açısından Kredi Maliyetlerinin Belirlenmesi” (M.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006.

³⁰ Ayşegül Öker, “Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi riski Yönetimi-Bir Uygulama”, (M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi), İstanbul, 2007, s. 90.

Bankaların kredi işlevi ile ilgili çok sayıda riski mevcuttur;

- Kredi veya ödeme riski,
- Yatırım veya faiz riski,
- Portföy katılım riski,
- Faaliyet riski,
- Ödeyememezlik riski,
- Sendikasyon riski,³¹

2.3.3. Kabul – Red Kararının Verilmesi

Bankalar, müşterinin başvurusu ya da pazarlama yetkililerinin teklifleri ile müşterilerine kredi vermektedir. Kredi açılmadan önce, bilgiler toplanıp analiz edilir sonra kredi red veya kabul kararı verilir. Kredi kabul kararı verilirse kredinin yapılandırılması gerekir. Kredinin yapılandırılması kredinin miktarının, vadesinin, teminatının, faiz oranının, belgelenmesi ve müşteri ile pazarlık koşullarının belirlenmesi sürecini kapsar. Bu aşamadan sonra kredi fiyatlaması yapılır ve anlaşma sağlanırsa kredi sözleşmesi imzalanır.

2.3.4. Kredi Limitlerinin Belirlenmesi

Riskin sınırlandırılması tek bir kredi üzerinde değil, krediler toplamı üzerinde yoğunlaşır ve bankanın verebileceği toplam kredilere üst sınırlar getirir. Bu üst sınırlar toplam kredi üzerine olabileceği gibi, herhangi bir sektör, bölge ve müşteri grubu üzerine de olabilir. Bankalar zorunlu olarak uyguladıkları üst sınırları kredi risk alma tercihleri doğrultusunda daha alt seviyeler çekebilirler. Böylece riskin büyüklüğü önlenmeye çalışılır³². Kredilere sınır getiren bu uygulamaya limitlendirme denir. Bankanın tüzel yada şahıs tüm müşterileri için belirlediği kredi limiti vardır. Kredi limitlerinin iki ana amacı vardır, üçüncü kişilerden doğabilecek kayıpları sınırlandırmak ve kredi riskini belirli iş sahalarına veya belirli ekonomik sektörlerle doğru aktarmak.

³¹ Aras, **a.g.e.** ,s. 60.

³² Hasan Kaval, “**Bankalarda Risk Yönetimi**”, Ankara, Gazi Kitapevi, Ocak 2000, s. 62.

Bankalar kanununda ise kredi sınırları ile ilgili şu hususlar yer almaktadır. Bir banka gerçek veya tüzel bir kişiye öz kaynaklarının %25'inden fazla kredi veremez, aval kefaletini kabul edemez. Bir adi ortaklık tarafından kullanılmak üzere verilecek krediler, sorumlulukları oranında ortaklara verilmiş kredi sayılır. Bir gerçek yada tüzel kişiye doğrudan veya dolaylı olarak banka öz kaynaklarının %10'nundan daha fazla bir oranda verilen krediler ile kabul edilen aval ve kefaletler büyük kredi sayılır, kabule edilen aval ve kefaletler hariç olmak üzere bunların toplamı öz kaynakların sekiz katını aşamaz³³.

2.3.5. Kredi Fiyatlaması

Bankalar, tasarruf sahiplerinin elindeki fonları mevduat olarak almakta ve bu fonları yatırımcıları kredi olarak aktarmaktadır. Yatırımcı tarafından alınan kredinin ödenmeme riskini banka mevduat sahibine yansıtmamakta ve kendi üzerinde taşımaktadır. Bankalar, taşımış oldukları bu riskin bedeli olarak bir kazanç elde ederler. Bu kazanç mevduata ödenen faiz ile krediden alınan faiz arasındaki fark olup kar marjı olarak isimlendirilmektedir³⁴. Daha sonra kredinin riski belirlenir. Çünkü müşterinin kredi değerliliğine göre kredi fiyatı değişecek, kredi değerliliği yüksek olan müşteri için fiyat, kredi değerliliği düşük olan müşteri için belirlenen fiyattan daha düşük olacaktır.

Büyük gelir kalemini oluşturduğu için kredi fiyatlandırılması, bankaların karlılıklarında önemli rol oynamaktadır. Kredinin fiyatı belirlenirken kredi maliyetleri, banka- müşteri ilişkileri, müşterin hangi sektörde ve hangi şartlarla çalıştığı, büyüklüğü, tanınmışlığı, kredinin vadesi, miktarı ve geri ödeme koşulları, göz önünde bulundurularak kredi fiyatlaması yapılır.

2.3.5.1. Riske Göre Kredi Fiyatlaması

Bankalar, kredi bazında karlılık hesabının yanı sıra, üstlenilen risk ve gereken sermaye değerlendirmelerine de yer verilmelidir. Krediler, yüklenilen tüm maliyetleri dikkate alacak ve bankanın üstlendiği riskleri karşılayacak şekilde

³³ Ali Bora, "Bankacılık Kesiminde Dış Denetimin Ticari Krediler Açısından İncelenmesi: Kurumlar ve Araçlar", (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Doktora Tezi), İstanbul, 1992, s. 223.

³⁴ Mehmet Hasan Eken. "Türk Bankacılık Sektörü Yapılanma Sürecinde Bankalarda Finansal Risk Yönetimi- I", **Analiz Dergisi**, Sayı 15, 2006, s. 75.

fiyatlandırılmalıdır. Kredi tahsisinde ve hangi vadede kullanılacağına değerlendirilmesinde bankalar bekledikleri getirinin karşılığında alacakları riskleri göz önünde bulundurmalı, mümkün olduğu ölçüde fiyatlandırılan ve fiyatlandırılmayan unsurları (alınan teminatlar, sözleşmeye konulan kısıtlamalar gibi) ayrı ayrı dikkate almalıdır. Risklerin değerlendirilmesinde kötü durum senaryoları ve etkilerini değerlendirmelidir. Riske göre fiyatlama yapabilmek için beklenen ve beklenmeyen kayıpların birlikte dikkate alınması gerekir. Beklenen kayıplar için ayrılacak karşılıklar beklenmeyen kayıplar için ayrılacak sermaye maliyeti kredi fiyatına yansıtılmalıdır³⁵.

2.3.5.2. Kredi Fiyatlamasını Etkileyen Faktörler

Bankalar, gelişmelerini sürdürebilmeleri için maliyetlerini ve yükümlülüklerini karşılayabilecek gelir ile buna ilave olarak, ortaklarına dağıtılabilecek karı, faaliyet sonucunda elde etmek zorundadır. Buna göre verilen kredi fiyatlamasında, tutar, yan getiriler ve müşterinin rekabet gücü gibi hususlar dikkate alınmalıdır³⁶.

Kredinin fiyatı, bankanın kredi müşterisine kullanılabilecek fonun karşılığı olarak belirlendiği fiyattır. Bankaların yapılarına ve politikalarına bağlı olarak bu fiyat tutarının tespitinde farklı yöntem ve stratejiler kullanılmaktadır. Sektörde kamu otoritesinin koymuş olduğu kısıtlamalar, bankaların kendi aralarındaki rekabet, bankaların rakip diğer fon kullandıran kurumların piyasadaki ağırlığı ve tutumu, müşteri talep ve tutumu kredinin fiyatlandırılmasında etkili olan faktörler olmakla birlikte fon maliyeti en etkin faktördür.

2.3.6. Kredi Teminatının Belirlenmesi

Bankalar, verilen kredileri güvenceye almak için teminata başvururlar. Müşterinin borcunu ödeyememesi durumunda, teminatlı bir kredi de banka teminatı nakde dönüştürerek krediyi kapatır.

³⁵ Hasan Candan, Alper özün, “**Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**”, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, s. 118.

³⁶ Nahit özen, “**Temel Kredi Bilgileri ve Kredilendirme Süreci**”, **TBB Eğitim ve Tanıtım Seminer Notları**, İstanbul, 2000, s.33.

Bankaların varlıklarını ne kadarını, ne şekilde teminat olarak kabul edeceğine ilişkin tutumu, bankanın kredi politikası tarafından belirlenmektedir. Teminatın türünü ve miktarını etkileyen en önemli faktör kredinin riskidir. Riski düşük olan kredilerin teminatları daha az, yüksek riskli olanların ise fazladır. Teminatlar borçlunun sahip olduğu taşınır ve taşınmazlar olabileceği gibi kefillerin sahip olduğu teminatlarda olabilir. Banka açısından bu teminatlar öncelikle kredi borçlusunun borcunu ödemekten kaçınmasını engellemek amacı ile kullanılmaktadır. Banka her zaman likiditesi daha yüksek olan varlıklar ile gayrimenkul ipotekleri, işletme rehini gibi teminatlar olarak kredi kullandırmayı tercih etmektedir.

Kredinin teminatları belirlenirken, üstlenilen kredi riskinin azaltılması hedeflenip buna karşılık firmanın faaliyetlerini sürdürmesi hiçbir şekilde engel olunmamaya çalışılmalıdır. Bir krediye teminat alınırken öncelikle ³⁷;

- Genel olarak firmanın mali ve kredibilite durumu ve teminatın gereklilik derecesine,
- Kullanılması söz konusu olan kredinin dayandığı projeye dikkat edilmeli ve teminata buna göre temin edilmelidir,
- Teminat istenmesinin önemli nedeni, hiç kuşkusuz, borçlunun ödeme gücü konusunda bankanın tam bir güvене sahip olmamasıdır. Bu güven eksikliği, borç alanın mali açıdan zayıf görülmesi, ağır bir borç yükü altında olması,
- Geçmiş Performansının yetersiz oluşu, geçmişte yeterli ölçüde fon oluşturamaması, yönetimin başarılı bulunmaması gibi etmenlerin sonucu olabilir.
- Bankanın, gerektiğinde teminatı, borçlunun krediyi zamanında geri ödemesini zorlayıcı bir araç olarak kullanabilmelidir. Bankalarca teminatın paraya çevrilmesi olanağı, borçluyu, krediyi vadesinde ödemeye zorlayıcı, borçluyu kredi koşullarına uymaya zorlayıcı, disipline edici bir önlem olmaktadır. Teminat alınırken gelecekte paraya çevrilme değil,

³⁷ Mustafa Savaşal, “Kredi Türleri ve Risk Yönetimi”, **TBB Seminer Notları**, İstanbul, Ekim 2003, s. 32.

bundan yararlanarak, bankanın belirli koşulları borçluya kabul ettirmesi amaçlanmalıdır.

- Banka açısından, verilen kredinin verimin yükseltmek, teminat almanın diğer bir nedenini oluşturmaktadır.
- Bazı tür kredilerde bankalarca teminat alınmasının ya da aranmasının nedeni bir alışkanlık olmasıdır.

Krediye ilişkin alınan teminatın niteliği ve müşterinin borcunu ödeyememe durumuna düşmesi halinde nasıl kullanılacağına ilişkin esaslar kredi sözleşmesinde belirtilir. Ayrıca teminatın kredinin kapatılmasında kullanılmasına ilişkin gerekli olan dökümanlar hazırlanır. Bu aşamada, banka tarafından teminat olarak alınan değerlerin mevcudiyetine ve belirtilen değerde olup olmadığına ilişkin gerekli araştırmalar yapılmalıdır.

2.3.6.1. Teminat Türleri

Teminatlar kredinin türüne ve finansal kuruluşların yapısına göre farklılıklar göstermekle birlikte, bankalar genellikle maddi teminatlar ve kişisel teminatlar almaktadır. :

Maddi Teminatlar

Altın (kıymetli madenler), ticari senetler, hazine bonoları, emtia (stoklar), emtiayı temsil eden belgeler, hisse senedi ve tahviller, mevduat, döviz, nakit, taşınmaz mallar (gayrimenkuller), alacağın temliki, ticari işletme rehni ve sözleşmelerden doğan hakların devri, gibi teminatlar maddi teminatlardır.

Kişisel Teminatlar

Bu teminatlar, kefalet ve aval olarak, başkasının edimini yükseltmek suretiyle garanti verilmesi şeklinde olmaktadır. Bu tip teminatlarda, bir varlık, bir iktisadi değer söz konusu olmayıp, kişisel borcun ödenmemesi durumunda borcu kendisinin ödeyeceğini ya da borçlunun

yapmakla yükümlü olduğu belirli bir sorumluluğu kendisinin yerine getireceğini taahhüt etmektedir³⁸.

2.3.7. Kredi Teminatları

Kredi geri ödemesini sağlayacak asıl kaynak firmanın faaliyetleri sonucunda elde edeceği nakittir. Bankalar teminat alırken firmanın durumunu göz önüne alır. Banka uzun yıllardır müşterisi olan, güven duyduğu firmalara şahıs kefaletiyle kredi verebilirken, bankaya yeni müşteri olarak gelen ve ticari geçmişi yeni olan bir firmaya kredi verirken teminat olara gayrimenkul ipoteği almayı şart koşabilir.

Uygulamada sıkça karşılaşılan kredi teminatları, kefalet, ipotek, menkul kıymet rehini, ticari işletme rehini, alacağın temliği, senettir.

Nakit Blokaj

Çok sık rastlanmayan bir teminat türüdür. Krediyi alacak olan taraf bankanın uygun bulacağı tutardaki parayı bankaya bloke eder ve karşılığında kredi alır. Genellikle kur riski taşınmak istenmediği zamanlarda yabancı para blokaj karşılığında Türk Lirası veya Türk Lirası karşılığında yabancı para krediler verilirken başvurulan bir yöntemdir³⁹.

Kefalet

Kefalet, borçlunun borcunu yerine getireceğinin kefil tarafından alacaklıya taahhüt edilmesidir. Kredilerde kefalet, genel olarak kredi sözleşmesi veya yazılı senet üzerinden alınmaktadır. Kefaletin geçerli olması için yazılı şekilde yapılması ve belli bir miktarın gösterilmesi şarttır.

İleride kredi sözleşmesinin de bulunan imzaların kefil tarafından kendisine ait olmadığı şeklindeki itirazlara neden olmamak için kredi sözleşmesi noter tasdikinden geçirilmesi veya imzaların mutlaka temin edilen sirkülere uygun olarak şube yöneticisinin huzurunda atılması gerekir. Kefaletin tüzel kişiler tarafından verilmesi halinde imza firmanın kaşesinin altına atılmalıdır.

³⁸ Öker, **a.g.e.** s. 119

³⁹ Şakar, **a.g.e.**, s.74.

Rehin

Rehin, borcun ödenmemesi halinde, alacağın tahsilini sağlamak amacıyla, menkul yada gayrimenkulün karşılık olarak gösterilmesidir. Rehin, bankaya verilen varlığın satışı yoluyla alacağın tahsili imkanını verir.

Alacağın Temlik

Temlik, bir alacağın alacaklısı tarafından başka bir kişiye devri anlamına gelmekte olup, böylece alacak hakkının temlik edilene geçmesidir. Kural olarak her tür doğmuş ve doğacak alacak temlik edilebilir. Temlik niteliği itibariyle bir sözleşme olup, yazılı olması şarttır⁴⁰.

Senet

Firmalar, ellerindeki ticari senetleri güvence olarak göstererek bu senetlerin sağladığı hakları bankaya rehin verip kredi alabilirler, böylece henüz vadeleri gelmemiş senetler karşılığında kaynak sağlayabilirler. Senet karşılığı kredi işleminde senetler bankanın mülkiyetine geçmez, açılan kredinin güvencesini oluşturur.

2.3.8. Kredi Sözleşmesi

Kredilendirme sürecinin son aşaması olan ve kredilendirme ile ilgili bütün aşamaları ortaya koyan kredi sözleşmesinde yer alan hükümler, banka ile kredi müşterisi arasındaki hukuki ilişkiyi temsil eder. Kredi sözleşmeleri, bankaların genelde önceden koşullarını hazırlayıp standart hale getirdikleri basılı belgelerin, banka yetkilisi ile kredi müşterisi tarafından imzalanması sonucunda oluşur⁴¹.

Kredi sözleşmesi kredilerin risklerini azaltmaya yönelik bazı kısıtlayıcı maddeler içeren anlaşmalardır. Sözleşmelerde olumlu bazı hükümlerin yanı sıra olumsuz bazı hükümler de yer alır. Olumlu hükümler, müşteriyi, bankaya, firmanın ana işlemlerinden haberler ve finansal tabloları vermekle yükümlü kılar; olumsuz hükümler, bankanın kredi alıcısını kontrol altında tutmak için hazırladığı bazı

⁴⁰ Yeşim Dinçer, “Kredilendirme Teknikleri”, **TBB Eğitim ve Seminer Notları**, İstanbul, 2001, s. 22.

⁴¹ İTO, **Kredi Sözleşmeleri**, İstanbul, 1995, s. 34-40.

hükümlerden oluşur ki bunlar firmanın borçlanma oranını etkileyebilecek maddeler olabileceği gibi yapacağı faaliyetleri de kısıtlayabilir⁴².

Genel Kredi Sözleşmesi aşağıdaki hususları içerir⁴³;

- Kredinin toplam limiti
- Bankanın krediye uygulayacağı faiz tahakkuk dönemi
- Krediye tahakkuk ettirilecek faiz, komisyon, gider vergisi ve temerrüt faizi
- Banka açıkça fesih ihbarında bulunmadığı sürece hesap veya hesapların kesilmesi halinde dahi, sözleşmenin yürürlükte kalacağı
- Banka alacağını kefalet veya maddi teminat ile sağlamlaştırma gereğini duyduğu takdirde bu isteğin derhal yerine getirileceği, bu durumda yapılacak masraf, sigorta ve muhafaza ücretlerinin müşteri tarafından ödeneceği
- Hesabı kullanmaya yetkili firma temsilcilerinin isim ve imzaları
- Kredi borçlusunun ve kefillerin kanuni ikametgahları
- Anlaşmazlık halinde yetkili olan mahkemeler
- Krediye teminat olarak kefalet alınması halinde kefil ve kefillerin sözleşmedeki özel madde üzerine “müşterek borçlu ve müteselsil kefil” sıfatlarıyla imzaları

2.4. Kredilerin İzlenmesi

Müşteri kredi onayını aldıktan sonra düzenli olarak ödemelerine yapıyor olsa bile takip edilmelidir. İleride çıkabilecek aksaklıklar ve kredinin geri dönmeme olasılığı göz önünde tutulmalı kredi izleme fonksiyonu düzenli olarak yapılmalıdır.

Kredi izlemesinde işletmelerin güncel mali tablolar ve finansal verilerde düzenli olarak temin edilmeli ve finansal inceleme gerçekleştirilmelidir. Güncel M.B. memzuç kayıtları, firma kapasitesi ve daha önceki memzuç kayıtları ile kıyaslanmalıdır. Alınan kredinin amacına uygun bir şekilde kullanılıp kullanılıp kullanılmadığı takip edilmelidir.

⁴² Aras, **a.g.e.**, s. 64-66

⁴³ İTO, **a.g.e.**, s. 37-42

Kredinin kontrolü aşamasında banka kredilerinin dağılımı incelenmeli ve dağılımın toplam riske etkisi takip edilmelidir. Her bir kredinin izlenme sıklığı, kredinin kalitesi ve hacmine göre belirlenir. Kredi kalitesini ölçen ve buna bağlı olarak kredinin izlenme sıklığının belirlendiği, bankalarda kredi derecelendirme sistemleri mevcuttur. Bu sistem özet olarak bankanın kendi politikalarına göre kredilere verilen nota bağlı olarak kontrol aralıklarının belirlenmesi mantığını kullanır⁴⁴.

Firma ziyaretleri, kredi izleme için yapılması mecburi bir aşamadır. En ayrıntılı analiz bile firma ziyaretleri olmadan eksik kalacaktır. İzlemede firma ziyaretlerinin sıklığı firmanın riskine bağlıdır.

Bunlar dışında firmanın mevduat düzeyinin sürekli kontrol altında tutulup izlenmesi, limit aşımalarının izlenmesi, protestolarının izlenmesi gibi yöntemlerde kullanılabilir.

Kredi izleme ve kontrolü, kurum tarafından ulaşılmak istenen amaçların ya da üstlenilen görev ve sorumlulukların eksiksiz, verimli ve zamanında gerçekleşip gerçekleşmediğinin yaptırımli bir biçimde izlenerek, gerektiğinde düzeltici önlemlerin alınmasını da içeren temel görevlerden oluşan bir süreçtir.

Kredi izlemek bankaya, sorun yaratan kredilerin çözümü için önlemleri vaktinde alınması, müşterinin sözleşmeye uygun hareket edip etmediğinin belirlenmesi ve banka sermayesinin zararlar için yeterli olup olmadığı konusunda fikir edinilmesi gibi avantajlar sağlar. Kredilerin izlenmesinin batık kredilerin azaltılması amacı yanında mevcut diğer amaçlarını şöyle sıralayabiliriz⁴⁵:

- Gerçek veya olası zararların olabildiğince erken teşhisi,
- Kredi yetkililerine kredilerin gözlenmesi ve sorunların raporlanması için destek vermek,

⁴⁴ Halil Yolcu, "Bankalarda Sorunlu Krediler", <http://blog.milliyet.com.tr/bankalarda-sorunlu-krediler/Blog/?BlogNo=32942> , (22.01.2012)

⁴⁵ Nilgün Karaköse, "Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci ve Türkiye Uygulaması", (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), 2000, s.27.

- Kredi politikalarının, banka mevzuatının ve düzenlemelerinin takip edildiğine emin olmak,
- Kredi portföyünün genel durumu hakkında yönetime bilgi vermek
- Batık kredi karşılıklarını ayırmak

2.5. Kredi Yönetiminde Yapılan Hatalar

Firmaların ödeme güçlüğüne düşeceği veya herhangi bir sorunun yaşanacağıın işaretleri, genelde, kredi analizi yapılması sürecinde ortaya çıkmaktadır. Ancak bu işaretler fark edildiğinde, düzenli aralıklarla kontroller yapılıyor olmasına rağmen, bankaların kredi tahsis, kredi kullandırma ve teminatlandırmada yapmış oldukları hatalar nedeniyle, krediler problemlili hale gelmektedir. Yapılan bu hatalardan başlıcaları, aşağıda kısaca açıklanmaktadır⁴⁶.

Kredi Tahsis Hataları:

- Yetersiz düzeyde ve doğrulanmamış kredi analizi,
- Grup yapısının net olarak anlaşılmadığı ve konsolidasyon yapılmadan gerçekleştirilen kredi analizi,
- Ekonomik ve sektörel gelişmelerin dikkate alınmaması,
- Kredinin amacının ve geri ödeme şeklinin belirli olmaması,
- Bilanço dışı yükümlülüklerin ve kur/faiz riskinin dikkate alınmaması,
- Rekabet nedeniyle hızlı ve uygunsuz koşullarda kredi tahsisi yapılması,

Kredi Kullandırma Hataları:

- Kredi tahsisi şartlarına uyulmaması,
- Limit aşımalarına izin verilmesi,
- Kredi vadelerinde yoğunlaşılması,
- Kur artış riskinin hesaplanmaması,
- Limit aktarımı yoluyla teminat şartlarının zayıflatılmış olması,
- Sorun yaşandığının fark edilmesine rağmen ilave kredi kullandırılması,
- Firmadaki gelişmelerin izlenmemesi,

⁴⁶ Osman Oy, “**Kredi Teminatları ve Kredi Suçları**”, Beta Basım Yayım, 2003, s.51-54.

- İstihbarat aşamasında gerekli işlemlerin yapılmaması veya tasfiye sürecinin uzatılması,
- Bilanço verileriyle TCMB nezdinde tutulan veriler (risk ve limit bilgileri) arasındaki tutarsızlığın dikkate alınmaması.

Teminatlandırma Hataları:

- Eksik tutarda kefalet alınması,
- Teminata alınan çek ve senetlerin, tahsis şartlarına uygun olmaması,
- Teminata alınana çek ve senetlerde yoğunlaşma olması veya bunların grup firmalarından alınması,
- Yüksek oranlarda iade ve karşılıksız çek ve senet bulunması,
- Ekspertiz yapılmaması veya ekspertiz değeri üzerinde ipotek alınması,
- Teminat ve kefaletlerde vade uyumsuzluğu olması.

2.6. Kredinin Tasfiyesi

Kredilendirme sürecinde en son aşama, kredinin geri ödenmesi aşamasıdır. Kredi müşterileri, bankaya olan borçlarını ve risklerini tasfiye etmek koşuluyla, istedikleri anda hesaplarını ve kredilerini kapayabilirler. Hesabın kapatılması işlemi, kredi sözleşmesi yapılırken banka ile müşteri arasında imzalanan anlaşma şartlarına uyulur⁴⁷.

Kullandırılan krediye ilişkin anapara, faiz, komisyon, vergi ve fon payı şeklindeki kesintilerin tamamının tahsil edilmesi ile o kredinin riski sıfırlanmış olur. Kredi ilişkisinin tasfiyesi ise, riski sıfırlanmış olan kredi hesabına ilişkin limitin tekrar kullanılmamak üzere iptal edilmesi ile gerçekleşir.

Sorunlu hale gelmiş kredinin erken teşhisi ve kredinin sorununu açacak şekilde yeniden yapılandırılması bankalara yapılandırma döngüsü ile kredinin tasfiyesi imkanını sağlamaktadır.

⁴⁷ Şahap Kavcıoğlu, “Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi Çözüm Yolları ve Takibi”, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2003, s.40.

3. PROBLEMLİ KREDİLERİN OLUŞMASI VE YÖNETİMİ

3.1. Problemlı Krediler Kavramı

Bankalar açısından kredi, karlı olmasının yanı sıra aynı zamanda riskli bir üründür. Bankaların temel amacı kredilendirme sırasında oluşabilecek riskleri minimum düzeye indirmektir. Bir kredinin zamanında geri ödenmesi banka açısından beklenen bir sonuçtur. Ancak kredi, vadesinde ödenmemesi durumunda problemlı kredi niteliği taşır.

3.1.1. Problemlı Kredilerin Tanımı

Problemlı kredi, banka ile borçlu arasındaki geri ödeme anlaşmasının önemli şekilde bozularak tahsilatın gecikmesi ve zarar olasılığının ortaya çıkması olarak tanımlanabilir.

Bankalar tahsis ettikleri kredilerin tamamının süresinde tahsil edilmesini ve tahsilatta sorun yaşanmamasını isterler. Ancak bu durum her zaman olanaklı değildir. Genellikle bankaların takipteki kredilerinin kullandırdığı krediye oranı % 5' e kadar normal karşılanmaktadır. Bu oran arttıkça risk artmaktadır⁴⁸.

Bankanın bir krediyi müşterisine vermesinden sonra üç farklı olay meydana gelebilir. Birincisi; kredi, sözleşme şartlarına göre banka tarafından tahsil edilir. İkincisi; Kredi şartları ve kredi ödeme planı hem bankayı hem de müşteriyi memnun edecek şekilde yeniden düzenlenir. Üçüncüsü ise bazı krediler yapılan sözleşme koşullarına göre tahsil edilemez ve problemlı bir kredi ortaya çıkar⁴⁹.

Problemlı krediler, donuk alacaklar olarak adlandırıldığı gibi Tahsili Gecikmiş Alacaklar, İdari Takipteki Krediler, Tahsil Olunacak Alacaklar, Tasfiye Olunacak Alacaklar gibi gerek mevzuattan gerekse uygulamada ortaya çıkan tanımlarla ifade edilmektedir.

⁴⁸ Mehmet Takan, “Bankacılıkta Teori Uygulama ve Yönetim”, Nobel Yayınları, Ankara, 2002, s.345.

⁴⁹ Selim Bekçioğlu, Banka İşletmelerinde Problemlı Kredilerin önlenmesi (1), i.ü. işletme Fak. Muhasebe Ens. **Dergisi**, sayı 12, s. 45-46.

3.2. Problemlı Kredilerin Nedenleri

Son yıllarda finansal başarısızlığa uğrayan işletme sayısında hem ülkemizde hem de batıda bir artış olduğu gözlenmektedir. Bu artış genel olarak ekonomik durgunluğa, enflasyonu önlemek için sıkı para ve kredi politikasına, yüksek faiz oranlarına ve işletmelerin artan finansal risk yapılarına bağlanmaktadır.

Bankalar, karlılıklarına negatif bir etki yapacağından tahsis ettikleri kredilerin geri dönmemesi riskine karşın, etkin ve verimli bir kredi yönetimine sahip olmalıdırlar. Etkin bir kredi yönetimine sahip bankalar, kredinin tahsis aşamasında ve izlenmesinde, optimal kararları vererek kredi riskini minimize eden bankalardır. Krediler bankalar açısından yüksek bir risk taşımakla birlikte önemli olan, riskin doğru olarak tanımlanması ve kontrol altına alınmasıdır. Bu şekilde banka; risk düzeyi düşük, getirisi yüksek bir kredi portföyü oluşturabilmektedir.

Genellikle sorunlu kredilerin nedenlerini tek bir etkene veya olaya bağlamak olası değildir. Kredinin problemlı hale dönüşmesine katkıda bulunan birçok nedenden söz edilebilir. Sorunlu kredilerin nedenlerini saptayabilmek için borçlunun çalışmalarının ve banka ile ilişkilerinin ayrıntılı bir biçimde incelenmesi gerekmektedir⁵⁰.

Sorunlu kredileri işletmeye ilişkin nedenler, çevresel nedenler ve bankacılık sisteminden kaynaklanan nedenler olmak üzere üç ana başlık altında toplanabilir.

3.2.1. İşletmeye İlişkin Nedenler

Problemlı kredilerin oluşmasında ki nedenlere bakıldığında, bunların çoğunun işletmelere ait sorunlardan ortaya çıktığı görülmektedir. Bir işletmenin iyi yönetilememesi, yöneticilerin bilgi, uzmanlık ve deneyim gibi vasıflardan uzak olması problemlı kredilere yol açabilmektedir.

Yöneticilerin ileriye görme ve planlama yeteneği ne kadar fazla ise başarı olasılığı da o kadar fazla olacaktır.

⁵⁰ Pınar Top Mavili, “Ticari Bankacılıkta Sorunlu Krediler ve Yönetimi”, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Para ve Banka Programı Yüksek Lisans Tezi), 2008, s. 7.

Bir firmanın faaliyetlerini karlı bir şekilde sürdürebilmesi, ürettiği malın piyasadaki üstünlüğüne ve kalitesine bağlıdır. Hammadde ve enerji teminindeki zorluklar, kaliteli iş gücünün bulunamaması maliyetleri ve üretim hacmini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu süreçte firmanın pazarlama faaliyetleri de yakından incelenmelidir. Kredi borçlusunun iyi düzenlenmiş bir pazarlama politikası ve bu politikaları yerine getirebileceği etkin araçları olmalıdır. Dağıtım kanalları doğru olarak seçilmeli, fiyat politikası belirlenmeli ve reklam kampanyaları oluşturulmalıdır. Firma etkin bir pazarlama planı oluşturamaz ve piyasadaki konumunu ve rolünü iyi belirleyemezse, bu tutum satışların ve karlılığın düşerek kredilerin sorunlu hale dönüşmesine neden olabilir⁵¹.

Öz sermaye firmaların varlıklarını sürdürebilmesi için çok önemlidir. Ani nakit çıkışlarına karşı firmayı koruyan öz sermaye, şirketlerin yeni fırsatları değerlendirmesi ve yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için de önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Öz sermayenin yetersiz olması durumunda firmaların düşük maliyetli fon bulmaları önem kazanmaktadır.

Firmaların varlıklarını koruma amacı yanında diğer bir amacı da büyüme hızlarını en yüksek seviyeye çıkarmaktır. Ancak kontrolsüz bir büyüme işletmeyi sarsabilir. Büyümenin gerektirdiği finansmanın sağlanması için borçlanmanın artması ve faiz giderlerinin artması firmanın sermaye yapısını bozacak ve kayıplara neden olabilecektir.

Bir firma doğru ürünü doğru pazarda, doğru bir pazarlama strateji ile satarsa başarılı olur, ancak faaliyetlerini gerektiği gibi kontrol edemiyorsa başarısızlığı kaçınılmaz olacaktır. Kontrolsüz bir firmada herhangi bir sorun teşhis edilemeden büyüyebilir ve çözümü imkansız hale gelebilir.

Tüm bunların yanında işletmenin teknolojik, çevresel, politik ve ekonomik çevresi de işletmeyi etkileyecektir.

⁵¹ Şakar, a.g.e., s. 333.

3.2.2. Çevresel Nedenler

Bir işletmenin çalışmalarını sürdürebilmesi için, değişen teknolojik koşulları belirleyip bu değişimlere zamanında uyum sağlayabilmesi yaşam gücü açısından oldukça önemlidir. Teknoloji sayesinde daha gelişmiş yeni ürünler piyasaya çıkarılıp rekabet gücü arttırılabilir. Gelişmiş teknoloji ile üretilen yeni ürünleri pazarlayan bir firmanın piyasadaki rekabet gücü artacak ve finansal yapısı güçlenecektir.

Gerek ülke ekonomisinde gerekse dünya ekonomisinde ortaya çıkan olumsuzlukların bankacılık sektörü üzerinde de doğrudan etkisi olacaktır. Ekonomik iktidarsızlıklar, vergiler, faiz oranlarının yükselmesi nedeniyle kredi talebinin daralması, satın alma gücündeki değişimler şirketin başarısını dolayısıyla da borç ödeme gücünü etkileyecektir. Bunların yanı sıra, birçok şirket hammadde sağlama ve enerji gereksinimi nedeniyle doğal kaynaklara bağımlıdır. Bu kaynakların sağlanması ve maliyeti, arz-talep koşullarına, politik ve çevresel nedenlere bağlı olarak değişim gösterebilir. Örneğin petrol fiyatlarındaki değişim geniş çapta bütün iş hayatını etkisi altına alabilir⁵².

3.2.3. Kredilendirme Sürecinde Bankacılıkta Yapılan Hatalar

Kredinin problemlili hale gelmesinde kredi tahsis eden bankaların yaptığı hataların önemli rolü olabilir. Ticari ahlakı iyi olmayan bir müşteriye, o günkü ödeme gücü ve varlığı yerine olsa bile kredi verilmemelidir. Kötü niyetli borçlu hukuk kurallarının verdiği imkanlardan da yararlanarak ödeme süresini istediği şekilde uzatabilmektedir.

Finansal tabloların kısa zaman içerisinde ve uzman olmayan kişiler tarafından değerlendirilip yorumlandırılması da problemlili kredilere neden olabilir. Bu aşamada çalışanların tecrübeli ve dikkatli olması gerekmektedir.

Kredilendirme sürecinde bankacılıkta yapılan diğer önemli bir hata, kredinin amacının ve geri ödeme kaynaklarının yetersiz analiz edilmesidir. Bu durum çoğu zaman kredinin sorunlu hale dönüşmesine neden olmaktadır. Krediyi tahsisi eden

⁵² Mavili, a.g.e., s. 9.

yönetici, firmanın faaliyetini iyi anlayamazsa firmanın nakit akışın, dolayısıyla finansman ihtiyaçlarını doğru olarak belirleyemeyecek ve sağlayacağı finansmanı ihtiyaçlar doğrultusunda yönlendiremeyecektir⁵³. Kredi tahsisinin ve geri ödemesinin doğru olarak zamanlanamaması, vadelerin firmanın nakit akışı ile uyumsuz olmasına neden olacaktır.

Bilindiği gibi tahsis edilen kredilere karşı borçludan alınan teminatlar bankayı olası zararlara karşı korur. Alınana teminat, Pazar değeri ve piyasadaki satılabilirliği açısından yeterli olarak değerlendirilemediyse olası bir zararla karşılaşılabılır.

3.2.4. Finansal Nedenler

Problemlili kredilerin oluşmasına neden olan finansal etkenler arasında en önemli faktörlerden birisi faaliyetlerin finansmanıdır. Bilindiği gibi, firmaların yabancı kaynak ihtiyacını belirleyen temel faktörlerden birisi, faaliyetlerin yarattığı finansman ihtiyacıdır. İşletme sermayesi ihtiyacı olarak tanımlanan bu ihtiyacın miktar ve süresi büyük ölçüde sektörel özellikler ve firma stratejilerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak finansman yöntemleri ve kaynakları firmadan firmaya farklılık gösterir ve değişik sonuçlar yaratır. Seçilen finansman yöntemi maliyet açısından uygun ve sürdürülebilir olmalı, alternatif kaynaklar hazır bulundurulmalıdır⁵⁴.

Firmanın kredilerin hangi finans kurumlarından temin ettiği, kredilendirme aşamasında önemli kriterlerden biridir. Kaynak maliyeti dolayısıyla da kredi maliyeti yüksek finans kurumları ile çalışmak çoğu zaman daha yüksek finansman maliyeti anlamı taşımaktadır.

3.3. Problemlili Kredilerin Etkileri

Sorunlu kredilerin işletmeler ve kredi kurumları üzerindeki etkileri oldukça önemlidir. Kullandığı krediler problemlili hale dönüşen işletmelerde doğrudan ve

⁵³ Mustafa Aktaş, “Kredilendirme Sürecinde Yapılan Bankacılık Hataları”, TBB Seminer Notları, İstanbul, 2002, s.20.

⁵⁴ Gülşirin Bodur, “Erken Uyarı Sinyalleri, Sorunlu Krediler ve Yeniden Yapılandırılması”, Analiz Finans Eğitimleri Danışmanlık Hizmetleri, Ankara, 2003, s. 3.

dolaylı giderler oluşmaktadır. İşletmenin iflası halinde ortaya çıkan sorunlu kredilerin işletmeye yol açtığı doğrudan giderler, iflas sürecindeki hizmetlerinden dolayı üçüncü şahıs yada gruplara ödenmesi gereken ücretlerden oluşur. Bu giderler; tasfiye halinde tasfiye giderleri, yeniden yapılandırma halinde yeniden yapılandırma giderleri olarak tanımlanır. Bu tür giderler içerisinde mahkeme, hukuki işlemler, muhasebe ve diğer profesyonel hizmet giderleri bulunmaktadır⁵⁵.

3.3.1. Bankalara Etkileri

Bankacılık krizleri, genellikle bankaların bilançosunun aktif tarafından kaynaklanmaktadır. Bankaların aktif kalitesinin bozulmasına yol açan problemler kredilerin onanın tehlikeli bir şekilde artması krizlerin en büyük göstergelerinden biri sayılır⁵⁶. Banka bilançosunun yapılacak incelemesinde, nakdi kredilerin TOA (Tasfiye Olacak Alacaklar) hesaplarına aktarılması sonucu, bilançonun aktif tarafında bulunana krediler tutarı düşecek, TOA tutarı artacaktır. Buda bankanın aktif kalitesinin bozulmasına neden olacak ve karlılığının düşürecektir.

Bankalar, taahhütlerini zamanında yerine getirebilmek amacıyla mevcutlarında nakit değerler ya da nakde tahvil kabiliyeti yüksek finansal araçlar bulundurmaya durumundadırlar. Eğer bir banka, taahhütlerini karşılayabilecek söz konusu araçlara sahip değilse, likidite riski ile karşı karşıya demektir. Bu risk, özellikle kısa vadeli varlıklarının yine kısa vadeli taahhütlerini karşılayamama durumunda ortaya çıkar⁵⁷.

Türk bankacılık sektörünün kısa vadeli mevduat ağırlıklı kaynak yapısı nedeniyle faize duyarlı pasiflerinin ortalama vadesinin, faize duyarlı aktiflerinin ortalama vadesinden kısa olması, faiz oranlarında meydana gelecek düşüşlerin sektörü olumlu, yükselmelerin ise olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir⁵⁸.

3.3.2. İşletmelere Etkileri

Kullandığı krediler problemler haline dönüşen işletmelerde doğrudan ve dolaylı giderler oluşmaktadır, İşletmenin iflası hali ortaya çıkan problemler kredilerin

⁵⁵ Aktaş, **a.g.m.**, s. 13.

⁵⁶ M. İbrahim Turhan, "Bankacılık Krizleri", **Active Dergisi**, Aralık 98 – Ocak 99, 1999. s. 2.

⁵⁷ Faik Çelik ve Mehmet Behzat Ekinci, "Türkiye'de Bankacılık Krizlerinin Önlenmesinde Risk Yönetiminin Yetersizliği ve Stratejik Bir Yaklaşım", **Active Dergisi**, Mart-Nisan 2002, Sayı: 23

⁵⁸ BDDK "Bankacılık Sektörü Değerlendirme Raporu", İstanbul, Ekim 2004, s. 57.

işletmeye yol açtığı doğrudan giderler, iflas sürecindeki hizmetlerinden dolayı üçüncü şahıs ya da gruplara ödenmesi gereken ücretlerden oluşur. Bu giderler; tasfiye halinde tasfiye giderleri, yeniden yapılandırma halinde ise yeniden yapılandırma giderleri olarak tanımlanır. Bu tür giderler içerisinde mahkeme, hukuki işlemler, muhasebe ve diğer profesyonel hizmet giderleri bulunmaktadır⁵⁹.

Mali başarısızlığın son evresi olan iflas topluma birtakım sosyo-ekonomik sonuçlar açar. Bu sorunları özetleyecek olursak; birincisi istihdam sorunudur. Türkiye gibi işsizliğin yoğun olduğu bir ekonomide, iflas neticesinde mevcut işsizlere yenileri eklenmektedir. Bir diğer olumsuz etki, yeni yatırımlar üzerinde olur. Özellikle vatandaşların tasarrufları ile kurulan halka açık anonim ortaklıkların mali başarısızlığa uğrayarak ekonomik ve soysa yaşamlarının son bulması, tasarruf sahipleri üzerinde olumsuz etki yapar⁶⁰. Ayrıca işletmelerin diğer işletmelere iştiraki şeklinde katılımları nedeniyle, iflasların artması durumunda mali başarısızlığın toplum refahı bakımından olumsuz sonuçlar doğurduğu görülür.

3.4. Sorunlu Kredilerin Oluşmasına Karşı Alınacak Önlemler

Kredilerin sorunlu hale dönüşmesini engelleyecek çeşitli tedbirler almak mümkündür. Etkin bir kredi kültürü oluşturarak, denetim ve izleme programları uygulayarak tehlike işaretlerini önceden saptayarak ve bozulmaya yüz tutan banka müşteri ilişkisini erken bir safhada teşhis ederek kredinin geri ödenmeme riski minimize edilebilir.

Kredi denetim süreci her şeyden önce temel kontrol noktalarıyla ilgili olmalıdır. Yürütülmesi düşünülen önlemlerin kurum çıkarları ile ilgili olması esas alınarak, kritik ölçülerin değerlendirmeye alınması gerekir. Kredi kurumunca benimsenen amaçlar ya da üstlenilen görevler eksiksiz, verimli ve zamanında gerçekleşip gerçekleşmediği izlenmeli ve gerektiğinde müdahale edilmelidir.

⁵⁹ Aktaş, a.g.e., s. 13.

⁶⁰ Ramazan Aktaş, “Mali Başarısızlık ve Tahmin Modelleri”, Türkiye İş Bankası yayımları, Ankara, 1997, s. 13.

Denetim sürecinin düzenli olarak yürütülmesinin temel işlevi, kredi kararlarının alındığı sırada var olan koşulların kredi kullanım süresinde, banka aleyhine bir gelişim gösterip göstermediğinin saptanmasıdır. Özellikle önemli müşterilere verile açık kredi açık kredilerin kullanımı ile ilgili işletmenin durumunu ortaya çıkarmada ve yeni firmaları değerlendirmede önemli bir yeri bulunmaktadır⁶¹.

3.5. Problemlı Kredilerin Maliyetleri

Ülke kaynaklarının verimsizce değerlendirilmesine yol açan problemlı kredilerin bankaya olan maliyetleri şu şekilde sıralanabilir⁶²;

- Problemlı kredilere tahsis edilen fonlar, daha yüksek getirili alternatif projelere yönlendirilememekte, ayrıca yasal karşılık ve sermaye gerektirmektedir.
- Krediler problemlı hale geldiğinde yeni oluşan risk durumuna göre yerine koyma maliyeti artar.
- Problemlı krediler daha yakın ilgi ve takip gerektireceğinden daha yüksek idari giderlere neden olur
- Problemlı krediler hukuki konularda önemli ölçüde uzmanlık gerektirmekte ve yüksek düzeyde hukuki giderlere neden olmaktadır
- Problemlı krediler yönetici zamanının daha verimli alanlarda kullanımını engellemektedir
- Bankanın imajı ve piyasadaki ismi zedelenebilmekte, bu da bankanın büyümesini olumsuz olarak etkileyebilmektedir.
- Problemlı kredi miktarı yüksek olan bankalarda ortaya çıkan düşük getiri ve sınırlı büyüme çalışanların morallini olumsuz biçimde etkilemektedir.
- Kredi tutarında meydana gelecek azalma sebebiyle potansiyel müşteriler kredilendirilemeyecektir. Buna ek olarak sorunun bir de “kredi adaleti” yönü vardır. Başarılı olacak işletme dururken, başarısız işletmeye kredi vermek adaletsizlik yaratmaktadır.

⁶¹ Niyazi Berk, “Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi”, Beta Yayınları, 3. Baskı, İstanbul Mart 2001, s.192.

⁶² Seval, a.g.e., s.275-276.

Tablo 3: Bazı Bankaların Takipteki Krediler Miktarı

	Takipteki Krediler 2011/3	Takipteki Krediler 2011/6	Takipteki Krediler 2011/9
Citibank	323.497,00	316.999,00	319.539,00
Denizbank	808.055,00	774.443,00	665.327,00
Finansbank	1.787.853,00	1.838.590,00	1.694.202,00
ING	369.515,00	355.401,00	341.995,00
Garanti Bankası	1.530.688,00	1.475.053,00	1.496.990,00
İş Bankası	2.343.041,00	2.207.119,00	2.165.635,00
Ziraat Bankası	844.346,00	867.479,00	880.249,00
Halk Bankası	1.713.390,00	1.654.980,00	1.636.597

Kaynak: www.tbb.tr

3.6. Problemlı Kredilerin Yönetimi

Türk bankacılık sektöründe sorunlu kredilerin yönetimi ve çözümü her zaman önemli bir konu olmuştur. Bankacılık sektöründe yaşanan olumsuzluklar, sermaye yeterliliği konusuna verilen önem, bankalara yapılan sermaye desteği konuları problemlı kredileri her zaman ön planda tutmuştur. Bankaların yapılan değerlendirmeleri, karşılaştırmaları, rasyoları da sorunlu kredilerin hesaplama ve değerlendirmelerde önemli bir paya sahip olmasını sağlamıştır. Bankalar Kanunu, Karşılıklar Yönetmeliği ve Sermaye Yeterliliğine ilişkin yönetmelik ile sorunlu krediler ve özel karşılıklar konusunda mevzuatta çeşitli şekillerde yer bulan, sorunlu krediler ve özel karşılıklar için çeşitli tarihlerde mevcut mevcut durumda iyileştirmeler ve düzenlemeler sık sık yapılmıştır.

3.6.1. Karşılıklar Yönetmeliği

Karşılıklar Yönetmeliği'nin amacı, "bankaların nakdi ve gayrinakdi krediler ile diğer alacaklarının niteliklerini ve bunlar için ayrılacak karşılıklara ilişkin esas ve usulleri belirlemek, bu suretle kredilerin ve diğer alacakların mahiyetine uygun bir

şekilde tasnif edilerek muhasebeleştirilmesini ve mali tabloların açıklık ve doğruluk ilkelerine göre hazırlanmasını sağlamaktır. Karşılıklar yönetmeliği ile kredi değerliliğini yitiren veya temerrüde düşen krediler için yeterli karşılık ayrılması ve bankaların sorunlu kredilerinin kontrol altına alınması sağlanmıştır⁶³.

Karşılıklar Yönetmeliği BDDK bünyesinde hazırlanmış ve Haziran 2001 tarihinde ilk kez 24448 sayılı yönetmelik olarak yayımlanmıştır*. Bu tarihten önce ise Bakanlar Kurulu kararı ile yayımlanmakta idi.

3.6.2. Bankalar Kanunu

Bankalar Kanunu ve son yıllardaki değişiklikleri incelendiğinde; problemlı kredilerin tanımı, çözümlenmesi gibi hususlarda açıklamalara Bankalar Kanunu'nda yer verilmiştir. Sadece, problemlı hale gelen kredilere karşılık ayrılması ve bu karşılıkların gider sayılabileceği konusu hükme bağlanmıştır.

5411 sayılı Bankalar Kanunu'nun Karşılıklar ve teminatlar başlıklı 53. maddesinde; *“Bankalar, krediler ve diğer alacaklarla ilgili olarak, doğmuş veya doğması muhtemel zararların karşılanması ve bunlar dışında kalan varlıkların değer azalışları için yeterli düzeyde karşılık ayrılmasına, aktiflerin kalitesine ve sınıflandırılmasına, garantilerin ve teminatların alınmasına, bunların değerinin ve güvenilirliğinin ölçülmesine, takibe alınan kredilerin izlenmesine ve vadesi dolmuş kredilerin geri ödenmemesine ilişkin politikaları oluşturmak ve uygulama, bunların süzenli olarak gözden geçirmek, tüm bu hususları icra edebilecek gerekli yapıları tesis etmek ve işletmek zorundadır. Bu fıkra hükmünün uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar kurulca belirlenir.*

⁶³ Selçuk Demiralp, “90’lı Yıllarda Türk Bankacılığının Gündemindeki Konular ve Öneriler”, T.Bankalar Birliği Yayınları, Ankara, 1991, s. 51-52.

* **Genel Karşılıklar**

MADDE 7- (1) Bankalar, standart nitelikli ve yakın izlemedeki nakdi kredileri toplamının (%1) ve teminat mektupları, aval ve kefaletleri ile diğer gayrinakdi kredileri toplamının binde ikisi (% 0,2) oranında gelen karşılık ayırırlar. Bu hükmün uygulanmasında standart nitelikli nakdi krediler ve yakın izlemedeki nakdi krediler, “ Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabı”, “Tahsili Şüpheli Ücret, Komisyon ve Diğer Alacaklar Hesabı” ve “Zarar Niteliğindeki Krediler ve Diğer Alacaklar Hesabı” dışında bilanço içi hesaplarında izlenen kredileri ve diğer alacakları kapsar...

Bu madde uyarınca krediler ve diğer alacaklarla ilgili olarak ayrılan özel karşılıkların tamamı, ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilir.” Denilmektedir.

3.7. Problemlı Kredilerin Çözüm Yolları

Her kredi sorunlu hale gelirken mutlaka bazı erken uyarı sinyalleri vermektedir. Krediler hiçbir sinyal vermeden aniden problemlı hale gelmezler. Erken uyarı sinyallerinin vaktinde tespit edilip doğru yorumlanması, yaklaşan tehlikeye karşı önlem alınmasını ve sorunun çözümünü kolaylaştırır.

3.7.1. Firmaların Sorun Göstergeleri

Firmaların finansal tablolarından çok erken uyarı sinyali alınabilir. Bilançondan alınacak erken uyarı sinyallerinden biri bilançonun zamanında banka tarafından alınamamasıdır. Bilanço kalemlerinde yapılan incelemeler sonucunda alacak tahsil süresinin uzadığının görülmesi, ticari alacaklarda büyük artış, stok dönüşüm hızında yavaşlama, stok miktarında artış varsa bu tespitler erken uyarı sinyalleri olabilir.

Firmanın gelir tablosuna bakıldığında, satışlardaki azalma veya hızlı büyüme, maliyetlerin artması ve kar oranının düşmesi, şüpheli alacak zararının artması, erken uyarı sinyalleri olabilir. Kredi kullandırdıktan sonrası firma ziyaretlerinin banka tarafından sürdürülmesi, firma yönetimi ile diyalogun kesilmemesi gerekir. Bu süreçte firma yöneticilerinin davranışlarındaki değişiklik veya firma ortaklarının değişmesi, firmanın önemli üretim, dağıtım ve hammadde kaynaklarını kaybetmesi, üretim kapasitesini zorlayacak siparişler alması, fabrika ve makinelerindeki bakımsızlık, bozuk stoklar da firmaya bağlı erken uyarı sinyalleri olabilir⁶⁴.

Müşterinin bankadaki mevduatındaki düşmeler, işletme sermayesi ihtiyacına yönelik yanlış ve kötü planlama, kredi taleplerinin miktarında ve sıklığında büyük artış, büyük ölçüde kısa vadeli kredi kullanma, kredinin donuklaşması gibi banka

⁶⁴ Bülent Şenver, “Batacak Kredi Kokusundan Belli Olur”, http://www.bulentsenver.com/bsakfel/yazilarim/one_news.asp?IDNews=172, (21.02.2012)

işlemleri erken uyarı sinyalleri olabilir. Firmanın karşılıksız çek ve protestolu senetlerinin olması ödeme zorluğuna girdiğinin göstergesidir.

3.7.2. Erken Uyarı Sistemleri

Günümüzde bankalar kredinin geri ödenmeme riskinin ölçülmesini veya firmaların kredibilitesinin tespitini dikkatli ve en iyi sonuç verecek şekilde en kısa sürede yapmaları gerekmektedir. Kredi kararı verilirken kredinin miktarı, teminat koşulları, ödeme koşulları, fiyatlaması gibi kredinin verilebilirliğini ortaya koyan birçok karar da alınmış olacaktır. Tüm bu kararların sağlıklı olduğu ancak kredinin sorunsuz geri ödenmesi ile anlaşılacaktır. Bu duruma bağlı olarak bankalar, kredi portföylerini kolay ve etkin bir şekilde izleyip değerlendirilmesine yönelik sistem geliştirme çalışmalarını yürütmektedirler.

Erken uyarı sistemi ile hedeflenen, banka yönetiminin, kredi portföyünde veya müşterilerinin mali durum ve faaliyetlerinde oluşabilecek sorunların mümkün olduğunca önceden tespit edilmesi, dolayısıyla zamanında gerekli tedbirlerin alınabilmesini mümkün kılan uygun müşteri stratejilerini geliştirebilmesidir⁶⁵.

Bankalar, verdikleri kredilerin dönmeme ihtimaline karşılık ya da tüm veriler göz önüne alınarak oluşturulacak modellerle kredi kararlarının alınmasında bir erken uyarı sistemi kurmak isteyebilirler. Bu durumda bankalarca üstlenilen riskin yakından takibi de sağlanmış olacaktır.

Bankalar, erken uyarı sistemlerine alt yapı oluşturması ve etkin risk yönetiminin sağlanması amacıyla yapılarına uygun şekilde kurum için derecelendirme sistemleri geliştirmeli ve kullanmalıdır. Kurulacak derecelendirme sistemi, bankanın faaliyetlerinin yapısı büyüklüğü ve karmaşıklığı ile uyumlu olmalıdır⁶⁶.

Sorunların tespitinde geç kalınması, bankanın elindeki seçenekleri azalttığı gibi, risk profilini geliştirme şansını da sınırlandırmaktadır. Bankanın verdiği kredilerin

⁶⁵ Halil Yolcu, “Bankalarda Sorunlu Krediler”, <http://blog.milliyet.com.tr/bankalarda-sorunlu-krediler/Blog/?BlogNo=32942> (18.02.2012),

⁶⁶ TBB, “Kredi Riskinin Yönetimine ilişkin İlkeler”, 1999, s.4-6.

tahsil edilememe riskini gerektiği kadar önceden öngörebilmesi ancak böyle bir sistemin varlığı ile mümkün olabilir. Bir kredinin izlenmesi sürecindeki en hayati adım, kredi müşterisinin iflas etme olasılığının tespit ederek gerekli önlemleri almada rakiplerinden erken davranan ilk banka olmaktır. Geç hareket eden bankalar nadiren tahsilat yapabilme olanağına sahip olmakla birlikte süresi uzun ve maliyeti yüksek bir tahsilat sürecinin dezavantajlarına maruz kalmaktadırlar.

3.7.3. Yasal Takip

Ekonomide yaşanan olumsuzluklar, kişi yada firma sahiplerinin, negatif moraliteleri kredinin itfasında zaman zaman aksamalara yol açmakta ve finans kurumları ilgili kredileri yasal süreçlerin sonunda “sorunlu krediler” grubuna alarak kanuni takip başlatmaktadırlar. Bu süreç uzun süren ve banka tarafından etkin bir şekilde takip edilmesi gereken aşamadır. Firmanın mal varlığının araştırılması, banka alacağının tahsili için davaların açılması, ipotek, sözleşme, kefalet, gibi teminatların nakde dönüştürülmeye çalışılması bankanın bu süreçte yapması gereken işlemlerdir. Ancak davaların uzun sürmesi borçlunun, borç miktarına, sözleşmedeki imzasına, kefillerin kefalet miktarı ve sözleşme üzerindeki imzalara itirazı sonucunda yeni davalar açıp hukuk sürecinin uzatması nedeniyle bankaların maliyetleri yükseliyor.

Bankacılıkta asıl hedef krediler batık hale gelmeden, takip aşamasında nasıl rehabilite edileceğinin tespit edilmesidir. Kredilendirme sürecinin yasal takip ile son bulmamasına tek alternatif 2000 yılı sonunda ülkemizde yaşanan ve tüm sektörleri etkileyerek çıkmaza sürükleyen krizden alternatif çıkış yolu olarak üretilen finansal yeniden yapılandırma programıdır.

Tablo 4: Banka türlerine göre takipteki krediler miktarları

	Takipteki Krediler 2011/3	Takipteki Krediler 2011/6	Takipteki Krediler 2011/9
Mevduat Bankaları	17.483.969,00	17.224.218,00	16.939.514,00
Özel Sermayeli Mevduat Bankaları	8.332.705,00	8.147.989,00	8.481.096,00
Kurumsal Sermayeli Mevduat Bankaları	4.749.162,00	4.659.224,00	4.586.432,00
Yabancı Sermayeli Bankalar	4.369.942,00	4.376.155,00	3.822.542,00

Kaynak: www.tbb.org.tr

3.7.3.1. Kredilerin Yeniden Yapılandırılması

Kredilerin geri ödenmesinde sorun yaşanması durumunda bankaların izleyecekleri en iyi yol her zaman idari takip işlemlerine başlamak olmayabilir. Kredi borçlularının ödemelerinde aksaklığın oluşması çeşitli sebeplerden dolayı ortaya çıkabilmektedir. Genel ekonomide veya sektörde ortaya çıkan olumsuz durumların oluşması kredi geri ödemelerin aksamasına sebep olabilmektedir. İşte çeşitli şekillerde oluşabilen bu olumsuzluğun boyutu veya öngörülebilir sürekliliği, bankaların kredilerini tahsil edebilme bakımından izleyeceği yönetimi seçmekte onlara referans olur.

Kredi bölümünde yapılan değerlendirmeler sonunda, kredinin geri dönüş riskine göre yeni koşullar belirlenerek kredinin geri ödenmesi garanti altına alınmaya ya da en az kayıpla sonuçlandırılmaya çalışılır. Bunun için banka kredinin teminatını arttırabilir veya sözleşmeye yeni koşullar ilave edilir.

Banka, gelecekte fon yaratma potansiyeli olarak işletmelere ilişkin başarısız kredilere yönelik verim artırıcı çalışmalar yapabilir. Verimsiz kredilere yönelik çalışmalar için banka ile müşterinin daha önceki ilişkileri, geçmiş dönemdeki ödeme alışkanlığı ve ödeme kapasitesi gibi faktörler önem taşımaktadır.

Eğer kredinin kurtarılabilme imkanı öngörülüyorsa yasal takip işlemlerine başlama yolunu seçmek akılcı yöntem iken, geçici sebeplerle ortaya çıkan olumsuzlukların kredilerin yeniden yapılandırılması suretiyle giderilmesi mümkünken yasal takip işlemlerine başlamak suretiyle takip edilecek yol banka zararına yol açabilecektir.

3.8. Problemlı Kredilerin Tasfiyesi

Krediye ait anapara, faiz, komisyon, vergi, fon ve diğer masraflarının müşteriden vadesinde tahsil edilmesiyle ile kredi normal yaşam döngüsünü tamamlamış olur ve banka tarafından kredi hesabı kapatılır.

Problemlı hale gelmiş kredinin erken teşhisi ve kredinin sorunu aşacak şekilde yeniden yapılandırılması bankalara yapılandırma yaşam döngüsü ile kredinin tasfiyesi imkanı sağlamaktadır.

Kredi problemlı hale geldikten sonra, kredinin normal hesap stoklarından çıkarılmasının ardından, takip hesaplarına aktarılmasıyla birlikte, kredinin yasal yollardan tahsil edilme süreci başlar. Her ne kadar bu aşamadan önce bankanın, firmanın mali durumu sıkıntıya düştüğünü tespit etmesi ile bir takım hazırlıklar, (mal varlığı araştırması, teminatların incelenmesi ve piyasa fiyatının araştırılması ve diğer bankalardan önce davranarak kredinin tahsil edilmesi) yapsa da, bankanın firmadan olan kredi alacağıının yasal yollardan tahsil edilmeye çalışması süreci, hesapların takip hesaplarına aktarılmasıyla başlar.

Kullandırılan krediye ilişkin anapara faiz komisyon, vergi ve fon payı şeklindeki kesintilerin tamamının tahsil edilmesi ile o kredinin riski sıfırlanmış olur. Kredi ilişkisinin tasfiyesi ise riski sıfırlanmış olan kredi hesabına ilişkin limitin tekrar kullanılmamak üzere iptal edilmesi ile olur. Kredinin işleyiş biçiminin banka kredi

politikalarına uymaması, banka likiditesindeki olumsuz gelişmeler gibi nedenlerle de banka tarafından, müşteri ile imzalanan sözleşme veya taahhütname hükümleri doğrultusunda kredi tasfiye edilir⁶⁷.

3.9. Problemlı Kredilerin Bankacılık Açısından Önemi

Finansal bunalımın yaşandığı bir ülkede, bankacılığın bu bunalımdan etkilenmemesi için sistemin oldukça güçlü olması gerekmektedir. Spekülatif bunalımlar, temel yapının zayıf ve birikimlerin yetersiz olduğu koşullarda ortaya çıkar. Bunalımın yaşandığı bir ülkede, bankacılık sektörünün bunalımı atlatmasında o ülkenin merkez bankasının önemli rolü vardır. Bankaların ve özelliklede bankacılık sektörünün kredibilite değeri, göstergeleri, bankaların yaşadıkları krizi yenmelerinde önemli birer rol oynamaktadır⁶⁸.

Bankacılık bunalımları sonrasında faiz oranlarının artması ve yerel para biriminin değerinin düşmesi, borç yükünün ve riskten korunmayan borçluların riskinin artmasına ve problemlı kredilerin hızla çoğalmasına yol açmaktadır. Sorunlu kredilere bağlı zararların ekonominin her kesimi üzerinde olumsuz etkileri olması finansal kesiminde yeniden yapılandırma gereğini doğurmaktadır.

Problemlı kredilerin bankalara getirdiği olumsuz sonuçlarla birlikte bankanın maliyetlerinin büyümesi, bankayı iflasa kadar götürebilecektir. Türk bankacılık sisteminde görülen iflaslar, dünya ekonomik bunalımından dolayı artan tahsili gecikmiş alacaklardan kaynaklanmaktadır.

⁶⁷ Şakar, a.g.e., 350-351

⁶⁸ Ayşe öker, “Latin Amerika’da Bankaların Kredibilite Değeri ve Bankacılık Krizinin Çözümünde Merkez Bankalarının Rolü”, **İktisat Dergisi**, sayı:87, 1999, s.27.

4. KREDİ RİSKİNİN YÖNETİMİNDE BASEL I VE BASEL II KREDİ RİSKİ DÜZENLEMELERİ

Uluslar Arası Ödemeler Bankası (BIS) çatısı altındaki Basel Komitesi tarafından yapılan düzenlemeler, bankalarda etkin risk yönetimi ve piyasa disiplini oluşturmasını, çeşitli sebeplerle meydana gelebilecek olumsuz gelişmeleri hesaba katarak sistemde güveni sağlamak üzere bankaların sermayelerinin belirli bir standarda ulaştırılmasını öngörmektedir.

Basel uzlaşısı, kredi faiz oranının belirlenmesi ve hangi öğelerin teminat olarak kabul edileceği konularında bankalar ve kredi talep eden işletme sahiplerinin alışkanlıklarının önemli ölçüde değişmesine yol açmıştır.

4.1. Basel I Uzlaşısı ve Temel Kriterleri

Basel Komitesi, 1988 yılında düzenlediği Basel Sermaye Yeterlilik Uzlaşısını (Basel I) ile bankaların çalışma kriterlerini düzenleyen bir raporla yayınlamıştır.

Basel I (Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı), Uluslar arası bankacılık sistemin sağlamlığının ve istikrarının güçlendirilmesine ve uluslar arası aktif bankaların arasındaki rekabetin geliştirilmesine yardımcı olmuştur. Ancak, finansal piyasalar zaman içinde önemli ölçüde gelişmiş ve dünya finansal sistemi dikkate alınabilecek ölçüde ekonomik türbülansa maruz kalmıştır. Ayrıca Basel I; bankaların risk düzeylerini tam olarak yansıtmaması, düzenlemenin yarattığı farklılıklar nedeniyle oluşabilecek arbitrajı engelleyememesi, operasyonel risk gibi bazı riskleri içermemesi ve OECD ülkesi kriterlerinin yol açtığı rekabet eşitsizliği nedeniyle bankalarda yeterli sermaye ve risk yönetimine sahip olunması veya bankacılık sisteminin güven ve sağlamlığının temin edilmesi hususunda yetersiz kalmış ve yeni bir düzenleme hasıl oluştur⁶⁹.

⁶⁹ İbrahim Arslan, “ Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2008, s.51.

Basel I uzlaşısı ile bankaların bunalımlara ve finansal kırıngılığa karşı dayanıklılığını arttırmak üzere ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla uymaları gereken temel ölçütler belirlenmiştir. Basel I uzlaşısı, bankaların kredi verirken belirli yöntemleri uygulamasını ve risk üstlenme katsayılarının belirli bir değerin üstünde olmamasını önermektedir. Aynı zamanda, bunları sağlamak için bankaların sermaye yeterliliğinde uluslar arası standartlar belirlenmiştir. Buna göre, sermayenin risk ağırlıklı aktiflere oranına % 8 alt sınır getirildi. Banka bir kaynağını belli bir kullanıma tahsis ederken nakdi ve gayri nakdi riski tahsis ederken yarattığı 100 birim için 8 birim sermaye bulundurma zorunluluğu vardır. Yani kredi verecek olan banka veya kredi kuruluşu sermayesinin en fazla 12,5 katı kadar risk alabilecektir. Bu durumda, yeni kredi tahsis etmek durumunda olan banka veya kredi kuruluşları şayet risk katsayısını tamamlamamışlarsa sermaye artırımına gitmek zorunda kalacaklardır. Bu zorunluluk doğal olarak yeni kredi maliyeti olarak müşteriye yansiyacaktır⁷⁰. Basel I'e göre sermaye yeterliliği hesaplama Formülü aşağıdaki gibidir.

$$\text{Sermaye Yeterlilik Oranı} = \frac{\text{Sermaye}}{\text{Kredi Riski Ağırlıklı Varlıklar}} \geq \% 8$$

Basel Sermaye Yeterlilik Oranın paydasında yer alan kredi riski, banka müşterisinin tanzim edilen sözleşme gerekliliğine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirmemesi ile oluşan durumu ifade etmektedir. Kredi riski bir yönden de tahsil olunabilen değerler düşüldükten sonra ortaya çıkan net zarardır. Kredi riski aynı zamanda karşı tarafın mali vaziyetindeki bozukluğun yol açtığı piyasa değeri kaybını da içermektedir⁷¹.

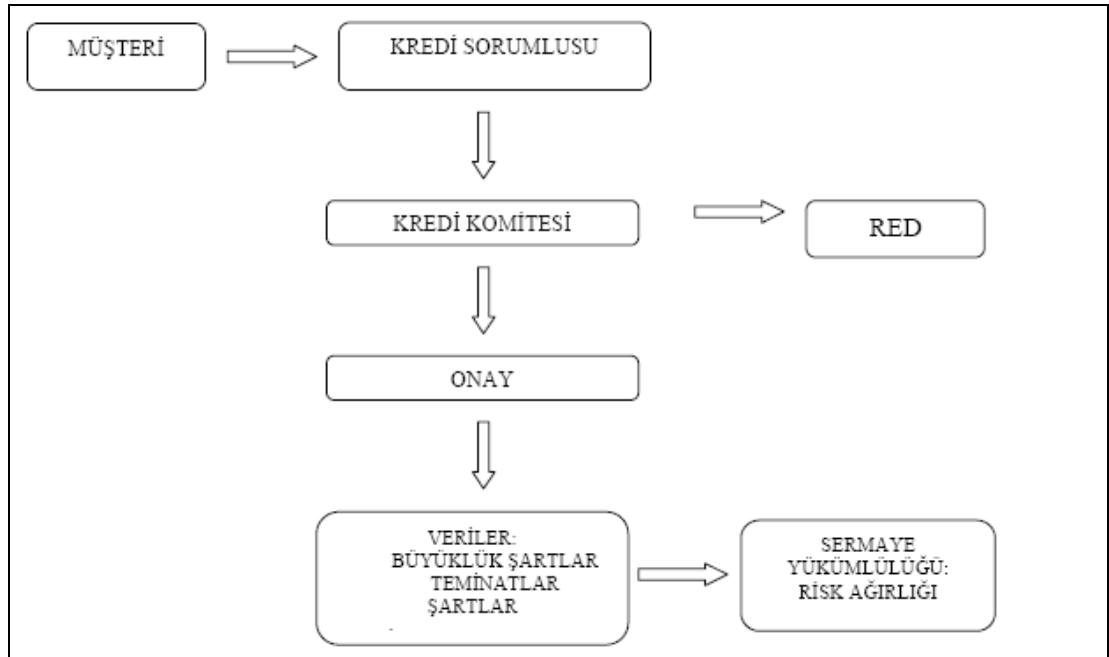
⁷⁰ Arslan, s.52.

⁷¹ Fatma Tuğba Avcıbaşı, “ Basel II'nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri”, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, Ocak 2008, s.8.

4.1.1. Basel I Kapsamında Kredilendirme Süreci

Kredilendirme süreci, kredi müşterisinin kredi sorumlusuna kredi talebini iletmesi ile başlar. Kredi talebine istinaden gerekli belgeler ve bilgiler müşteriden temin edilir ve kredi komitesine veya en üst düzey olan banka yönetim kurulunda karara bağlanır. Aşağıdaki şekilde gösterilen bu süreçte, mevcut Basel I uygulamasında kredinin büyüklüğü, müşterinin varlıklarının ve satışlarının büyüklüğü ile kredinin şartları ve teminat bilgilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, banka tarafından kredi nedeniyle tutulacak yasal sermayenin belirlenmesi için kredinin tabi tutulacak risk ağırlığının belirlenmesi gerekmektedir⁷².

Şekil 2: Basel I’de kredilendirme süreci

Kaynak: Çabukel, a.g.e., s. 26.

4.1.2. Basel I’in Eksik Yönleri

Küreselleşme sürecini yaşadığımız son yıllarda finansal piyasalarda ve teknolojide yaşanan değişimler karşısında Basel I yetersiz kalmaya başlamıştır. Finansal Ürünlerin Çoğalması ve karmaşıklaşması, Basel I’in uygulanmasını

⁷² Rıdvan Çabukel, “Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Risk Yönetimi ve Basel II Uygulaması”, Türkiye Bankalar Birliği yayınları, Mart 2007, s.24-25.

zorlaştırmıştır. Ayrıca bankalar sadece kredi ve piyasa riski taşımamaktadırlar. Sermaye yeterlilik rasyosu hesaplanırken bankanın taşıdığı diğer riskler de dikkate alınmalıdır⁷³.

Risk Temelli Sermaye yaklaşımında kullanılan sermaye kavramı, bir bankanın ya da beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemektedir.

Kullanılan risk ölçütü doyurucu değildir. Varlıkların riski değerlendirilirken kredi riskindeki farklılıklar yeterince göz önüne alınmamıştır. Bunun sonucu olarak bankalar risk temelli sermaye oranlarını tutturabilmek için mali araç değişikliği yaparak arbitraj yoluna gidebilmişlerdir⁷⁴.

Sermaye yeterliliği hesaplanmasına esas teşkil eden risk ölçütlerinin yeterli olmaması, sadece kredi riskinin tanımlanması, elde tutulan varlıklar ve finansal kurumlar arasında hassas bir risk ayırımı yapmaması, portföy kavramın göz ardı ederek portföy içindeki risklerin netleştirilmesini hesaba katmaması ve elde tutulan varlıkların piyasa değerleri yerine muhasebe değerlerini esas alması, operasyonel riskler gibi bazı riskleri göz ardı etmesi ve en önemlisi, OECD üyesi olan ülkelerin hükümetlerine %0, üyü ülkelerin bankalarına olan borçlara ise %20 risk ağırlığı verilmesi, buna karşın OECD üyesi olmayan ülkelerin %100 risk ağırlığı öngörmüş olmasının yol açtığı rekabet eşitsizliği nedeniyle bankaların riske uyumlu sermaye bulundurmaları konusunda yetersiz kalması⁷⁵, Basel I standardının en önemli eksiklikleri olarak sayılabilir.

4.2. Basel II Uzlaşısı

Basel Komitesi, riske daha duyarlı bir yapıyı içeren sermaye yeterliliği ölçümüne ilişkin Basel II Yeni Sermaye Standardı taslağını Haziran 1999 yılında yayımlamış, resmi bir tartışma ortamı başlatmıştır. Yeni taslak, Basel Komitesinin 1988'de kabul ettiği sermaye gereklerinin risk temeline dayandırılması yaklaşımını sürdürmektedir.

⁷³ Türkiye Bankalar Birliği, "Basel II Çalışma Raporları, **Bankacılık Dergisi**, Eylül 2006, sayı:58, s.5.

⁷⁴ TBB Araştırma Grubu, "**Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirilmesi**", TBB yayınları, 2000, İstanbul, s.2.

⁷⁵ Suat Teker ve Mustafa Turan. "Bankaların Kredi riski Ölçümü İçin Önerilen İçsel Derecelendirme Sisteminin Türk Bankaları Tüketici Kredileri Portföyüne Uygulanması", s.1. <http://www.riskactive.com/Story/StoryEngineRecordImageViewer.aspx?TypeID=3&ID=43>, (4.03.2012).

Amaç, mevcut çerçeveyi değişken koşullara göre uygulamada ortaya çıkan aksaklıklar göz önüne alınarak gözden geçirmektir.

Yeni düzenleme çerçevesi, bankaların risk yönetimi uygulamalarının etkinleştirilmesi doğrultusunda bankaların iç kontrol ve risk yönetimi süreçlerine daha fazla önem veren, risklerin kurum çapında ileri yöntemlerle konsolide edildiği ve böylece taşınan riske paralel bir sermaye yeterliliğinin belirlendiği, yeni yasal sermayenin ekonomik sermayeye yaklaştığı bir yapı oluşturulmasına yöneliktir⁷⁶.

4.2.1. Basel II Uygulamasının Kapsamı

Basel II ile gelen en önemli değişiklik; yurtdışı borçlanmada ratinglerinin dikkate alınacak olmasıdır. Halen uygulamada olan standartlara göre ülkemizin hazine kağıtlarına uygulanan %0 risk ağırlığı yerine ülke ratinginden dolayı %100 risk ağırlığı uygulanacak. Bu sadece ülkemiz için değil, düşük rating'e sahip tüm ülkeler için dış ticaret finansmanında ve yurtdışı borçlanmada maliyetlerin artması anlamına gelmektedir. Sadece bu özellik bile ülkemizin Basel II'nin standartlarını dolaylı olarak da olsa kabul etmek zorunda kalacağına göstergesidir⁷⁷.

Kararı uygulamayan ülke bankalarının, uluslar arası platformda iş yapma imkanı olmamaktadır ve ülkelerin risk primleri bu durumdan olumsuz etkilenmektedir.

4.2.2. Basel II'nin Amaçları

Basel II sermaye uzlaşısı Basel Komitesi tarafında Haziran 2004'de, bankaların taşıdığı diğer riskleri de dikkate alarak daha etkin bir risk yönetimi oluşturmak, bankaların ayrı ayrı risk profillerini belirlemek, bankaların üst düzey yönetiminin sorumluluklarını artırarak daha etkin bir denetim ve yönetim sistemi oluşturmak, bankaların sundukları finansal tabloların gerçekleri en iyi şekilde yansıtabilecek şekilde hazırlanmasının sağlayarak piyasadaki tüm oyuncular arasında bilginin simetrik

⁷⁶ BDDK, "10 Soruda Yeni Basel Uzlaşısı (Basel II)", Ocak 2005, s.4.

⁷⁷ Nahit Özen "Gelişen Piyasa Koşullarında Krediler ve Kredilendirme Süreci", TBB Eğitim ve Seminer Notları, İstanbul, 2006, s.17.

olarak dağılmasını sağlamak ve daha istikrarlı bir finans piyasası oluşturmak amacıyla yayınlanmıştır⁷⁸.

Basel II, bankalarda etkin risk yönetimin ve piyasa disiplinin geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini arttırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak, finansal istikrara katkıda bulunmayı hedeflemektedir⁷⁹.

Basel II sermaye yeterliliği standardı genel olarak bankalarda taşınan risklerin en doğru ve piyasa değişimlerine en hassas şekilde ölçülmesi ve risk yönetimi sürecinde kullanılmasını amaçlamaktadır. Bu amaca uygun olarak, bankalar daha basit ve standart yönetimlerle risk ölçümlerinden, daha detaylı ve hassa risk ölçümlerine yöneldikçe, alınan riskleri daha doğru tanımlama, ölçebilme ve yönetebilme yeteneğine sahip olacaklardır.

Basel Komitesi, daha kapsamlı ve piyasanın ihtiyaçlarını göz önüne alan yeni bir sermaye yeterliliği çerçevesi zerinde durmaktadır. Burada hedefler;

- Mali sistemin güvenliğinin ve sağlamliğının artırılması,
- Rekabetçi eşitliliğin artırılması,
- Riskler konusunda daha kapsamlı bir yaklaşım oluşturulması biçiminde belirlenmiştir⁸⁰.

Yeni düzenlemede temel olarak risk duyarlılığı daha fazla olan ve daha esnek bir yapının oluşturulması, sermaye gereği hesaplamasında risk duyarlılığının artırılması, düzenleyici yükümlülüklerde teşviklerin ve uyumluluğun artırılması amaçlanmıştır.

Basel II ile ulaşılmak istenen amacı şöyle özetleyebiliriz; ulusal veya uluslararası anlamda dünya üzerinde meydana gelen tüm sermaye hareketlerinin belirli kurallar

⁷⁸ Türkiye Bankalar Birliği, Özel sayı, "Basel II Çalışma Raporları", **Bankacılar Dergisi**, Eylül 2006, Sayı:58, s.5.

⁷⁹ Ahmet Dinçer, "**Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin öneriler**", Ankara , DPT Yayınları, Yayın no:2697, Ekim 2006, s.126.

⁸⁰ TBB Araştırma Grubu, "**Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirilmesi**",TBB yayınları,2000, İstanbul, s.2.

çerçevesinde gerçekleşmesi amaçlanırken söz konusu sermaye hareketlerinin oluşumunun olabildiğince bilindir ve şeffaf olması hedeflenmiştir⁸¹.

4.2.3. Basel II'nin Temel Unsurları

Basel II, üç temel yapı taşı üzerine oturtulmuştur;

- asgari sermaye yeterliliği, (I.Yapısal Blok)
- sermaye yeterliliği denetimi, (II.Yapısal Blok)
- piyasa disiplini, (III.Yapısal Blok).
-

Basel II'de bu üç yapısal blok gerekli sermaye ve risk toplamını oluşturmaktadır. Basel II, Basel I'e göre daha karmaşık bulunmaktadır. Çünkü: "Daha fazla risk duyarlılığı daha fazla detay demektir.

Basel II'deki standart yaklaşım uygulandığında risk ağırlıkları uluslar arası derecelendirme şirketleri tarafından belirlenecektir. Ülke notlarının derecelendirme tavanı olarak kullanılması ülke kredi notlarının değerini arttırmaktadır. Bunun sonucu olarak da Basel II ile birlikte sektörde derecelendirme gereksinimi artacak ve kredi kullandırılan firmanın derecelendirme notu yükseldikçe kullanılacak kredinin maliyeti azaltacaktır.

Bankaların standart yönetim kullanmaktansa, "özellikle kredileriyle ilgili kendi derecelendirme sistemlerine sahip olmaları gerektiği görülmektedir. Bu kapsamda her bankanın ilerideki yıllarda kendi derecelendirme sistemini kuracaktır⁸².

4.2.3.1. Asgari Sermaye Yeterliliği (I. Yapısal Blok)

Basel II Düzenlemelerinin ortaya çıkışında etkili olan temel faktörler bankacılık krizleri ve finansal krizlerdir. Bankaların finansal krizlere karşı duyarlılığını arttırarak, çıkacak bir krizde banka kayıplarını minimize etmek ve bu bağlamda

⁸¹ Mustafa Atiker, "**Basel I ve Basel II**", Konya Ticaret Odası Araştırma Servisi Bilgi Raporu, Temmuz 2005, sayı:41, s.14.

⁸² Ersin Özince, "Finansal İtatikrar, Basel II ve Bankalar Açısında Etkileri", **Bankacılık Dergisi**, Haziran, 2005, sayı 53, s.21.

finansal istikrara katkıda bulunmak amacıyla hazırlanan Basel I düzenlemeleri kapsamındaki kuralların zamanla bankaların maruz kaldıkları risklere karşı duyarlılığının ölçümünde yetersiz olduğu görülmüştür. Bankaların maruz kaldığı risklere karşı duyarlılığının ölçülmesinde farklı bir takım analizlere gereksinim sunulmuştur.

Düzenlemenin birinci ayağında asgari sermaye gereği tanımlanmıştır. Yeni düzenlemede mevcut sermaye tanımı ve asgari sermaye yeterlilik oranının %8 olması koşulu aynı kalmıştır. Ancak rasyonun paydasında önemli değişiklikler yapılmıştır. Kredi riski daha detaylı tanımlanmış, piyasa riskinde değişiklik olmamış ve ilk defa operasyonel risk ilave edilmiştir⁸³.

Sermaye Yeterlilik Rasyosu:

$$\frac{\text{Toplam Sermaye}}{\text{(Kredi+Piyasa+Operasyonel Risk)}} = \text{Banka Sermaye Katsayısı (en az \%8)}$$

Basel II sermaye standardı, bankacılık risklerinin üç ana grup altında toplanarak ölçülmesi ve bu riskleri karşılayacak kadar ekonomik sermaye tutulmasını öngörmektedir. Bu standartta tanımlanan bankacılık riskleri; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risk olarak üç başlık altında toplanmaktadır.

4.2.3.1.1. Kredi Riski

Tüm finansal kuruluşların karşı karşıya olduğu temel risk faktörlerinden birisi kredi riskidir. Kredi riski, borçlu kişi veya kuruluşların anlaşma şartlarında taahhüt ettikleri yükümlülükleri yerine getirmesi olarak tanımlanabilir. Kredi riski yönetiminin amacı, bankanın kredi riskini ölçmek ve risk düzeyine uygun şekilde fiyatlama yaparak getiri oranının yükseltmektir. Basel II düzenlemesinde, kredi riskinin hesaplanmasında bazı değişikliklere gidilmiş ve iki farklı yaklaşım önerilmiştir. Bunlar; standart yönetim ve içsel derecelendirme yönetimidir.

⁸³ Murat Mazıbaşı; “ Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme”, **BDDK Araştırma Raporları**, 2005/1.

Standart Yönetim: Kendi arasında, standart yaklaşım ve basit standart yaklaşım olmak üzere ikiye ayrılır. Standart yaklaşımda (SY) derecelendirme kuruluşlarının vermiş olduğu notlar kullanılır⁸⁴. Derecelendirme kuruluşlarının vermiş olduğu notlar denetim otoritelerinin daha önceden belirlemiş olduğu risk ağırlıkları ile ilişkilendirilmesi gerekir. Risk ağırlıkları Basel II'nin sunduğu değişik seçeneklere paralel olarak belirtilmiş ve bu konudaki tercihler ulusal otoriteye bırakılmıştır. Yine hazine ve merkez bankaları kredilerinin risk ağırlıklarının değişik seçeneklerinin kullanılmasındaki tercihler ulusal otoriteye aittir. Bu bağlamda hazine ve merkez bankalarının kredileri için daha düşük risk ağırlığı kullanılabilir (Tablo 5).

Tablo 5: Basel II'nin Hazine Borçlanmasına Muhtemel Etkileri

VARLIKLAR	Opsiyonlar	AAA → AA-	A+ → A-	BBB+ → BBB-	BB+ → B-	B-'nin Altı	Derece- lendiril- memiş
Hazine ve Merkez Bankalarına Verilen Krediler, Bu Tarafra Ait Garantiler ve Teminatlar	Bağ. Der. Notuna Göre (SA)	%0	%20	%50	%100	%150	%100
	Avantajlı Uygulama (SA)	Kendi ülke hazinesine ilişkin, kendisi ve kaynağı yerel para cinsinden olan risklere daha düşük bir risk ağırlığı uygulanabilir.(ND)					
	ECA Notuna Göre (SA:ND-SSA)	1 %0	2 %20	3 %50	4-5-6 %100	7 %150	

Kaynak: <http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1306Impact-Studies.pdf>

İçsel Derecelendirme Yönetimi: Bankaların kendi iç sistemleri tarafından, risk hesaplama yönetimi üretilmesi esasına dayanır. İçsel derecelendirmeye dayalı

⁸⁴ Ayça Tükel, "Derecelendirme yönetimi ile Risk Analizi ve Otomotiv Sektörüne Uyarlanması", (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yüksel Lisans Tezi), İstanbul, 2001, s.47.

yaklaşımın kullanımı Komite'nin geliştirdiği standartlara dayalı olarak denetim otoritesinin izine bağlı olacaktır. Bazı standartlara bağlı kalmak kaydı ile bankalara borçlunun kredibilitelerini kendi içsel yöntemleri ile belirleme izni verilecektir. Bu yöntemler kullanılarak kredi riski için risk ağırlıklı varlık hesaplanırken kullanılacak derecelendirme notu bankanın dışındaki bir kuruluştan değil bankanın kendi sisteminden üretilip, alacağı bir derecelendirme notu olacaktır. Bankanın her bir borçlu için yapacağı hesaplar, gelecekteki olası bir zarar tahmini cinsinden ifade edilecek, bu da asgari sermaye gereklerinin temelini oluşturacaktır⁸⁵.

4.2.3.1.2. Piyasa Riski

Piyasa riski, faiz oranları ve döviz kurlarında meydana gelen değişimlerden bankanın zarar etme veya sermaye kaybetme olasılığıdır.

Piyasa riskinin ölçülmesinde iki temel yöntem kullanılmaktadır;

1. Standart Yöntem
2. İçsel Modelleme Yöntemi

Standart yöntemde futures, forwards, swap gibi faiz oranlarına dayalı araçlar ve hisse senetleri çeşitli özellikler kullanılarak alt kategorilere ayrılmış ve her bir kategori için spesifik risk ve genel piyasa riski için gerekli ek sermaye oranı belirlenmiştir. Örneğin hisse senetlerinde spesifik risk için gerekli ek sermaye likit ve iyi çeşitlendirilmiş portföyler için portföyün %4'ü, diğerleri için %8'i olarak belirlenmiştir. İçsel modelleme yönetimi ise bankanın belli koşulları yerine getirmesi ve denetim otoritesinin onayı ile uygulanabilmektedir⁸⁶.

4.2.3.1.3. Operasyonel Risk

Operasyonel risk bankaların karşılaştıkları en eski risk türüdür. Yeni kurulan bir banka kredi işlemleri veya piyasa pozisyonu ile ilgili karar vermeden önce

⁸⁵ TBB, "Basel II Çalışma Raporları", **Bankacılar Dergisi**, sayı 58, Eylül 2006, s.12.

⁸⁶ Mustafa özçam, "Basel II Uzlaşısı", SPK Araştırma Raporu, 2004, s.5

<http://www.spk.gov.tr/yayingoster.aspx?yid=942&ct=f&action=displayfile&ext=.pdf> , (17.03.2012).

operasyonel riske maruz kalır. Son yıllarda bankalar açısından operasyonel riskin öneminin artması, özellikle uluslar arası finansal piyasalarda kullanılmakta olan ürünler, yöntemler ve teknolojinin oldukça karmaşık bir düzeye ulaşmasından kaynaklanmaktadır. Operasyonel risk; Kredi veya piyasa riskleri altında sınıflandırılmayan diğer tüm risklerdir. Başka bir deyişle; Yetersiz ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden ya da dışsal olaylardan kaynaklanan, doğrudan veya dolaylı zarar riskidir⁸⁷.

Bankaların yönetim kurulu ve üst yönetimleri, içsel operasyonel risk sistemlerinin ve kontrol işlemlerinin tutarlılığından ve güvenilirliğinden sorumludur, gerekli üst yönetimden geçildiğinde yeterli şartları sağlamalarına yetecek önlemleri almalıdırlar⁸⁸.

Basel II’de operasyonel riskin ölçümü için 3 metod kullanılmaktadır:

- 1- Temel gösterge Yaklaşımı
- 2- Standart Yaklaşım
- 3- İleri Ölçüm Yaklaşımı

4.2.3.2. Sermaye Yeterliliğinin Denetimi (II. Yapısal Blok)

Sermaye yeterliliği çerçevesinin ikinci unsuru, “sermaye yeterliliğinin denetimi” süreci olup bu süreç, gözetim ve denetim otoritesinin bankaların sermaye durumunun genel risk profil ve stratejileri ile uyumlu olmasını sağlayacak biçimde denetim yapmasını gerektirmektedir. Bundan beklenen ise, Gözetim ve Denetim otoritesinin, bir bankanın sermayesinin riskini karşılamakta yetersiz kalması durumunda erken müdahale edilebilmesini sağlamaktadır. Gözetim ve Denetim otoritesi, bankalardan asgari sermaye yeterliliği oranından daha fazla bir sermaye bulundurmalarını talep edebileceklerdir. Bunun yanı sıra yeni çerçeve, banka yönetiminin bir iç sermaye değerlendirme süreci geliştirmesi ve bankanın risk profili ve çevresi ile doğru orantılı hedefler belirlenmesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu içsel risk değerlendirme

⁸⁷ Melek Acar Boyacıoğlu, “Operasyonel Risk ve Yönetimi”, TBB Bankacılık Dergisi, sayı 43, Aralık 2002, s.51-52 <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/43.pdf> , (20.03.2012).

⁸⁸ Kaan Aksel, “Basel Komitesi Kararları ve Yeni Basel Anlaşmasında Beklenen Gelişmeler”, **Active Dergisi**, Kasım- Aralık 2002, s.3.

sürecinde, amaca ve kurallara uygunluğunu denetlemekten de sorumlu olması önerilmektedir⁸⁹.

Basel Komitesi denetim otoritesinin incelenmesi ile ilgili dört temel kural belirlenmiştir. Bunlar:

1. **Kural:** Bankalar risk profilleri ile uyumlu sermaye yeterliliği değerlendirme sürecine ve sermayenin devamlılığını sağlayacak bir stratejiye sahip olmalıdır. Bu ise banka üst yönetim ve yönetim kurallarına sorumluluklar yükleyerek, sermayenin değerlendirme sürecinde risklerin belirlenip raporlama sına imkan veren bir iç kontrol mekanizması öngörmektedir.
2. **Kural:** Bu kural denetim otoritesine, sermaye yeterliliği sürecinde stratejiler üretme ve gerektiğinde müdahale etme görevini vermektedir. Bu kural bankaların iç kontrol sürecinde denetim otoritesine önemli bir görev yüklemektedir. Denetim Otoritesine yerinde denetim, uzaktan denetim, banka yönetim kurallarıyla yapılan görüşmeler ve bağımsız denetçilerin faaliyetlerinin kontrol edilmesi gibi gereklilikler yüklemektedir.
3. **Kural:** Denetim otoritesi bankalardan sermaye yeterlilik oranının tutturulmasının yanında bu oranın da üstünde çalışmalarını talep edebilir. Yani amaç minimum yasal sermaye oranıyla çalışmak değil, ekonomik sermayeye yakın bir yasal sermaye oranıyla çalışmaktır.
4. **Kural:** Denetim otoriteleri, bankalara asgari sermaye oranının altına düşmeden de müdahale ve gerekli tedbirleri almalıdır⁹⁰.

⁸⁹ K. Evren Bolgün, M. Barış Akçay, “Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçümü ve Yönetim Uygulamaları”, İstanbul, Scala Yayıncılık, Haziran 2005, s.65.

⁹⁰ Serkan İmişiker, “Basel II ve Piyasalarımıza Olası etkileri”, Sermaye Piyasası Kuruluşu Araştırma Dairesi Yeterlilik Etüdü, Kasım 2005, s.29-30.

4.2.3.3. Piyasa Disiplini (III. Yapısal Blok)

Piyasa disiplini güçlü ve sağlam bir bankacılık sektörü için gereklidir. Piyasadaki oyuncuların gerekli bilgilere sahip olarak daha doğru kararlar vermesini sağlamaktadır. Bu blok ile piyasa oyuncuları arasında simetrik bilgi akışı sağlanmaktadır. Bu blok ile piyasa oyuncuları arasında simetrik bilgi akışı sağlanmaktadır. Piyasa disiplini ile şeffaf bir yapı oluşturulacaktır.

Basel Komitesi yapısal blok ile bankaların, en az sermaye yeterliliği koşullarına uyarak, denetim otoritesinin gözlemlene ve değerlendirmesine tabi olarak, çalışmalarının ardından, banka ile ilgili temel göstergelerden kamunun bilgilendirmesini sağlayarak, piyasa disiplini sağlamayı hedeflemektedir. Bu kapsamda etkin ve verimli bilgilendirme süreci ile bankaların daha saydam çalışmada bulunması sağlanarak, piyasanın, bankanın taşıdığı finansal riskler hakkında bilgi sahibi olması ve bu bilgi sayesinde vereceği tepkiler ile bankayı ödüllendirme veya cezalandırma seçeneklerinden birisini seçeceği öngörülmektedir⁹¹.

Üçüncü yapısal blok bankalara, sermaye yeterliliğinin piyasadaki katılımcıların değerlendirme yapmasına yardımcı olacak şekilde açıklama yapma yükümlülüğü getirip, piyasa disiplininin sağlanmasına teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Bankaların yönetim kurulunca onaylanmış, resmi bir kamuyu aydınlatma politikaları olmalıdır. Bu politikalar, bankanın hangi açıklamaları yapacağı ve açıklanan süreçler üzerindeki iç kontrolleri göstermektedir. Açıklanması gereken bilgiler ana başlıklar halinde aşağıdaki gibidir:

- Genel niteliksel açıklamalar,
- Genel niceliksel açıklamalar,
- Sermayeye ilişkin açıklamalar,
- Sermaye yeterliliğine ilişkin açıklamalar,
- Risk miktarı ve değerlendirmesi,

⁹¹ Mavili, a.g.e., s.39-40.

- Kredi riski açıklaması,
- Piyasa riski açıklaması,
- Operasyonel risk açıklaması,
- Sermaye katılımları için açıklamalar,
- Bankacılık faaliyetlerine ilişkin faiz oranı riski açıklamaları⁹².

4.2.4. Basel II Kapsamında Kredilendirme Süreci

Basel II ile Basel I’de kullanılan süreçte önemli değişiklikler olmaktadır. Bu değişiklikler onay sürecinde kullanılan veriler ve sermaye yükümlülüğün hesaplanmasında kendini göstermektedir. Kullanılan veriler açısından en önemli değişiklik teminatın yerini, daha kapsamlı bir kavram olan risk azaltım tekniklerinin almasıdır. Basıl I kapsamında kurumsal kredi için gayrimenkul teminatı olup olmadığı dikkate alınırken Basel II’de daha gelişmiş bir yöntem kullanılmaktadır. Ayrıca sermaye yükümlülüğü açısından, banka standart metot kullanıyorsa temerrüt olasılığı, temerrüt halinde kayıp ve temerrüt tutarını hesaplaması gerekmektedir⁹³.

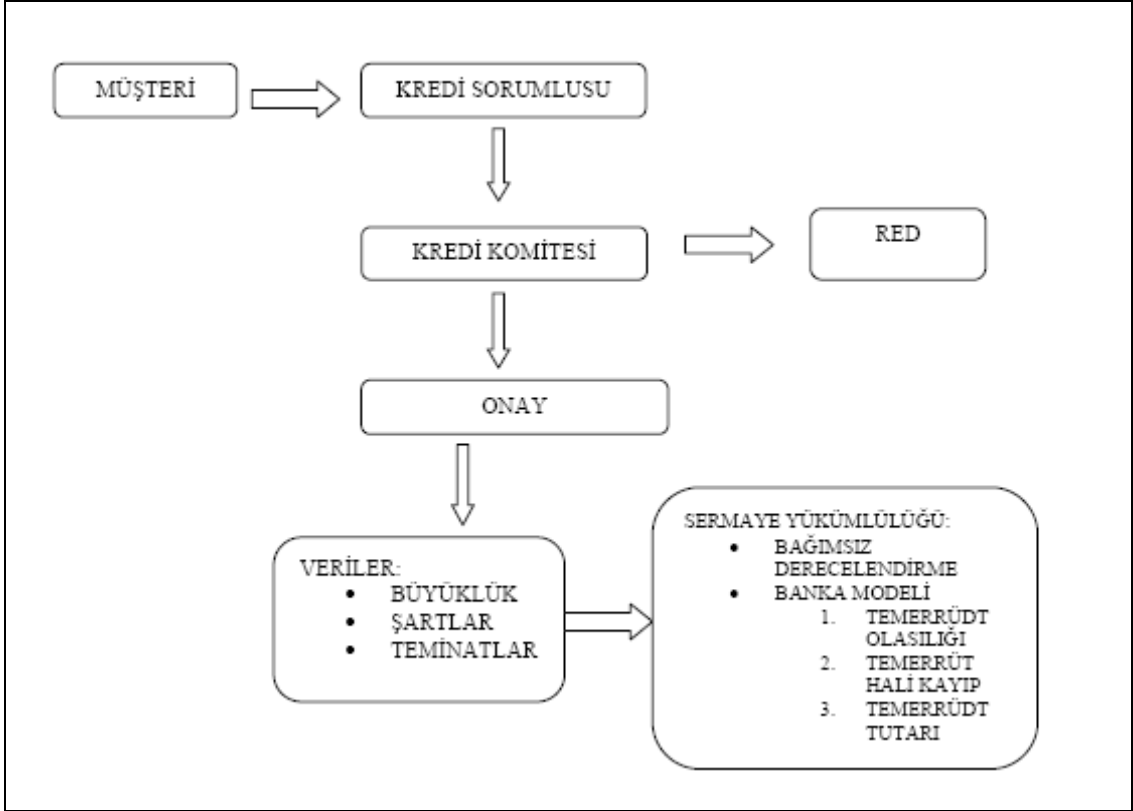
Kredinin izlenmesi aşamasında, krediler bankaların kredi izleme ünitesi tarafından dönemlik veya yıllık olarak değerlendirmeye tabi tutulmaktadır. Belli bir sektöre ait krediler, bir bütün olarak sektöre ilişkin kredi derecesindeki tutarsızlıkların belirlenmesine yardımcı olmaktadır.

Basel II kapsamında kredilendirme ve kredi riski yönetimi sürecinin iç denetim tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Özellikle bankaların içsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımları benimsemeleri halinde kayıp ve temerrüt tutarı gibi parametrelerin tahmin edilmesi süreçlerinin denetime tabi tutulması düzenlemelerde öngörülmektedir.

⁹² Şenol Babuşçu, “**Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi**”, Akademi Yayınları, Ankara, 2005, s. 293-294.

⁹³ Çabukel, **a.g.e.**, s.25.

Şekil 3: Basel II’de Kredilendirme Süreci

Kaynak: Çabukel, a.g.e., s. 26.

Basel II’de Basel I’den farklı olarak, bankaların sermaye yeterlilik oranını hesaplamak üzere kendi iç risk derecelendirme sistemlerini kullanabilecekleri içsel derecelendirme metodu geliştirilmiştir. İçsel Derecelendirme Yöntemi (IRB) kullanacak bankalar kendi risk değerlendirmelerine göre varlıklarının risk ağırlığını saptayabilecekleri için sermaye ağırlıkları optimum seviyede ayrılacaktır. Bu nedenle içsel derecelendirme yaklaşımında (IRB) banka kendi içsel derecelendirme kriterlerine göre firmaları değerlendirdiği için sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında riske karşı duyarlılık standart yaklaşıma göre daha yüksek olacaktır⁹⁴.

⁹⁴ TBB, “Risk Yönetimi ve Basel II’nin Kobi’lere Etkileri”, **TBB Dergisi**, İstanbul, 2004, Yayın no:228, s.2.

4.2.5. Basel II'nin Eksik Yönleri

Basel II'ye getirilen önemli eleştirilerden birisi çok fazla konuda getirilen standartların gerçekleştirilmesinin güçlüğüdür. Zira basitlik ile riske duyarlılığın birlikte gerçekleştirilmesi zordur.

Sadece sermayesi ile çalışan bir bankanın, zararı sermayesini aşıncaya kadar modele göre hesaplanacak sermaye yeterlilik rasyosu hep yeterli gözükecektir. Basel uzlaşmalarının bankaların karlılıklarını göz ardı etmesi, uzlaşmanın zayıf tarafı olarak eleştirilmektedir.

Diğer büyük eksikliklerden biri de, likidite riskini dikkate alamamış olmasıdır. Yaşanan kriz, başlangıç evresi sonrasında büyük ölçüde likidite krizine dönüşmüştür ve bunun öngörülememesi krizin büyümesinin temel nedeni olmuştur. Tüm bunların yanı sıra Basel II hala tüm ülkeler arasından uygulanmamaktadır. Basel Komitesi, ulusal otoritelere standartların uygulanması konusunda ciddi tavizler vermiştir. Bunun sonucunda Basel II uygulamasının ülkeden ülkeye farklılık göstermesi kaçınılmaz bir gerçek olarak ortaya çıkmıştır.

Basel II'de ülkelere bazı konularda uygulama kolaylığı sağlamak amacıyla kendilerine özgü kararlar alabilme fırsatı tanınmıştır. Ancak "farklı denetim otoritelerinin Basel II'de yer alan esasları farklı esneklik düzeyinde uygulanmasının ülkeler ve bankalar arasında rekabetçi eşitsizlik oluşturacağına ilişkin eleştiriler bulunmaktadır"⁹⁵.

4.2.6. Basel II ve Problemler

Basel II Uzlaşması geliştirmekte olan ülkelerin bankacılık sistemini daha istikrarlı hale getirmeyi amaçlayan bir düzenleme olmakla beraber temelinde yer alan piyasa disiplini, finansal istikrarın sağlanması ve sürdürülebilirliği açısından önemli bir öğedir. Böylece sistemin işleyişini disipline ederek bankaların yüksek risk alma eğilimlerinin engellenmesi, dolayısıyla finansal sistemin daha kontrollü bir şekilde

⁹⁵ Ayhan Yüksel, "Basel II'nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri", BDDK Araştırma Raporu, 2005, s.3. http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1275Basel_II_SME.pdf, (19.03.2012).

işleyişini sürdürmesini amaçlamaktadır. Aynı zamanda daha sağlıklı bir bankacılık sistemi, dolayısıyla finansal sistem altyapısı ve etkin bir denetim mekanizması oluşturarak, finansal bunalımların ortaya çıkmasını engellemesi beklenmektedir.

Basel II ile birlikte şirketlerin finansal sağlamlığı da önem kazanmaktadır. Yeni uygulama ile bankalar kredi verecekleri şirketlerin derecelendirme şirketlerinden aldıkları nota yada kendi derecelendirme sistemlerine göre kredi kararı vereceklerdir. Daha iyi derece notu ve uygun koşullarda kredi sağlamak için reel kesimin finansal yapısını iyileştirmeye yönelik performans göstermesi beklenmektedir.

Bankaların Basel II sürecine reel sektörü de hazırlaması, kredi müşterisi olarak karşısına gelecek şirketlerin güvenilirliğini arttırması açısından önem taşımaktadır. Bu durum karşılaşılabilecek kredi risklerinin azaltılmasına yardımcı olacaktır. Problemlili bir kredi ile karşılaşıldığında ise bunu karşılayacak sermaye yapısına sahip olacaklardır.

4.3. Basel I ve Basel II Arasındaki Farklılıklar

Basel II ile sermaye yeterliliklerinin bankaların kredileri tarafından hesaplanması ve BDDK gibi bankacılık denetim otoritesi tarafından değerlendirilmesi istenmektedir.

Bankalarda her kuralın detaylı bir şekilde yapılabilmesi için, önemli sayıda insan kaynağı gücüne ihtiyaç vardır. Bu sebeple bu kadar karmaşık bir yapının altından kalkabilecek bilgi seviyesine sahip çalışan yetiştirilmesi gerekliliği ön plana çıkmaktadır⁹⁶.

⁹⁶ Ebru Tuncer, “Basel II, Sadece Yeni Bir Sermaye Yeterlilik Oranı Hesaplama Yöntemi Değildir”, **Active Dergisi**, Mart- Nisan 2006, sayı:47, s.10.

Tablo 6: Basel I ve Basel II'nin Karşılaştırılması

BASEL I	BASEL II
Sadece kredi ve piyasa risklerinin dikkate alınması	Kredi riskini daha kapsamlı alınmasının yanında operasyonel riskin de dikkate alınması. SYR'nin riske daha duyarlı hale getirmesi
Tek bir risk ölçüm yönetiminin kullanılması	Her bir risk kategorisi için alternatif yöntemlerin varlığı nedeniyle sağlanan esnekliklerin yanında bankaların iç risk yöntemlerinin kullanılmasının özendirilmesi
Tüm finansal kuruluşlara aynı yaklaşım	Risk yönetiminin önemine yapılan vurgu ve banka yetkililerinin risk yönetiminden sorumlu kılınması
Sadece minimum SYR'ye yapılan vurgu	Üçlü yapı, SYR yanında, gözetim ve denetimin önemi ile piyasa disiplininin gerekliliğine yapılan vurgu ve ilgili düzenlemeler.
Kredi riskine ilişkin katsayıların OECD ve OECD üyesi olmayan ülke ayrımı	Kredi riskinin ölçülmesinde derecelendirme kuruluşlarının ülke ve kuruluş için verdiği derecelerin kullanılması

Kaynak: Kaan Aksel, "Yeni Basel Antlaşması-Basel II", **Active Bankacılık ve Finans Dergisi**, sayı:23, Mart- Nisan 2002, s.48

Basel II düzenlemesi, gerek kapsamı gerekse içeriğindeki teknik hususlar dikkate alındığında, bankacılık faaliyetleri ile bunların düzenlenmesi ve denetlenmesi açısından büyük değişiklikler getiren uluslararası bir düzenlemedir. Basel Komitesi tarafından şimdiye kadar yürütülen en kapsamlı proje niteliğindedir. Bu özelliği ile Basel II'nin başta bankalar ve bankacılık denetim otoriteleri olmak üzere, bankalar ile iş ilişkisinde bulunan tüm taraflar (kurumsal ve bireysel müşteriler, derecelendirme şirketleri, veri sağlayıcı şirketler v.d.) ve ülke ekonomileri üzerinde önemli etkileri olması beklenmektedir⁹⁷.

4.4. Basel II'nin Reel sektör Üzerindeki Etkileri

Basel II, derecelendirme notu bulunmayan şirketler açısından mevcut duruma göre büyük bir değişiklik getirmemektedir. Ancak, Basel II ile birlikte yüksek

⁹⁷ Yüksel, a.g.e. , s.5.

derecelendirme notuna sahip şirketler diğerlerine göre daha avantajlı konuma geçecektir.

Bankalarda risk yönetim kültürünün daha da gelişmesinin, dolaylı olarak, bankanın müşterisi konumunda olan reel sektör firmalarını da etkileyecektir. Basel II risk yönetiminde ortaya çıkan gelişmelerin devamı olarak bu süreci daha da pekiştirecektir. Bilançoları şeffaf olmayan ve yeterince kurumsallaşmamış reel sektör firmalarının bankalarla yaşayabilecekleri sorunlar, Basel II uygulamasından bağımsız olarak, uluslar arası standartlara yükseltilmesi risk yönetim uygulamalarının doğal bir sonucudur.

Ülkemizde Basel II kriterlerinin uygulanmaya başlanmasının şirketlerde, kurumsal yönetimin önem kazanması ve kayıtdışılığın azalması yönünde doğal bir teşvik mekanizması oluşturması beklenmektedir⁹⁸.

Basel II'nin reel sektöre etkileri şu şekilde sıralanabilir⁹⁹;

- Derecelendirme gereksiniminin artması,
- Bankalarca talep edilen verilerin kapsamında artış,
- Yönetim yapısındaki değişimler,
- Kabul edilen teminat türlerinin değişmesi,
- Borçlanma maliyetlerinin seviyesindeki değişiklikler,
- Kredilerde fiyat farklılaşmalarının artması.

4.5. Basel II'nin KOBİ'ler Üzerindeki Etkileri

Basel II standartlarına göre, yıllık satış cirosu 50 milyon EURO'nun altında kalan işletmeler KOBİ olarak değerlendirilmektedir. Basel II içerisinde yer alan krediler "kurumsal krediler" ve "perakende krediler" olmak üzere iki ayrıma tabi tutulmaktadır.

⁹⁸ Basel II ve KOBİ Çalışma Grubu, "Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri", **TBB Banakacılık Dergisi**, sayı:58, Eylül 2006, s.60. <http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/58.pdf>, (21.03.2012).

⁹⁹ Hüseyin ölmez, "KOBİ'lerin Finansmanı, Bu Alanda Yapılan Kıt Kaynakların İsrافی ve Çözüm Önerileri", **Active Dergisi**, Sayı:29, Mart-Nisan 2003, s. 72.

- Bir bankacılık grubundaki toplam kredisi < 1 milyon EURO ise, Preakende KOBİ
- Bir bankacılık grubundaki toplam kredisi > 1 milyon EURO ise, Kurumsal KOBİ

şeklinde sınıflandırılmaya tabi tutulmaktadır. Toplam yıllık satışı 50 milyon Euro'nun üzerinde olan firmalar ise "Kurumsal" olarak nitelendirilir¹⁰⁰.

Basel II yaklaşımında iyi veya kötü kredi kavramları yoktur, kredi ya risklidir yada az risklidir, bir kredinin riskli olması onun kötü olduğu anlamına gelmez, önemli olan kredi riskinin iyi analiz edilmesi ve doğru fiyatlanmasıdır.

KOBİ'ler gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de önemli yere sahiptir. Uluslar arası ekonomik ilişkilerde ve sermaye piyasalarında yaşanan gelişmeler rekabet koşullarındaki hızlı değişim teknoloji alanındaki yenilikler ve küreselleşme KOBİ'leri çeşitli şekillerde etkilemektedir. Bu etkiler dünya genelinde oluşturulan standartlar, öneriler ve ilkeler örnek verilebilir. Basel II ilkeleri ile bankaların risk değerlendirme ölçütleri değişmektedir. Bu ölçütlerin değişmesi nedeniyle bankalardan kredi kullanan KOBİ'lerin bu değişikliklerden etkilenmesi beklenmektedir. Basel II ilkelerinin uygulamaya geçmesi ile KOBİ'lerin sahip oldukları riskler, derecelendirme notları ve ülke notu kredi maliyetini belirleyen temel unsurlar haline gelecektir. Bu süreçte işletmelerin güvenilir bir finansal raporlama sürecine, kurumsal yönetim ilkelerine uygun işletme yönetim kültürüne sahip olmaları önem taşıyacaktır¹⁰¹.

4.5.1. Basel II'ye göre KOBİ'lerin Alması Gereken Önlemler

Basel II ile gelen değişimlere KOBİ'lerde ayak uydurmak zorundadır. Bulunduğu durumdan çok daha farklı bir yapı getiren bu yeni uygulama karşısında firmaların almaları gereken önlemleri iyi bilmelidir. Bunların başlıcaları şunlardır;

¹⁰⁰ Basel II ve KOBİ Çalışma Grubu, **a.g.m.**, s.20.

¹⁰¹ Mustafa Kemal Yılmaz, Ali Küçükçolak, "Basel II Uygulamalarının KOBİ'lere Etkileri ve IMKB Şirketlerinin Bu Açından Değerlendirilmesi", Gazi Osman Paşa Üniversitesi, **5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi**, Haziran 2006, s. 53.

- İşletmelerin güçlü bir sermaye yapısına sahip olması her zaman uygun olanaklarla ve düşük maliyetlerle kredi sağlanması konusunda avantaj sağlamaktadır. Basel II uygulaması ile bu durum daha fazla önem kazanmaktadır. Sermaye yapısı güçlü olan firmalar kredi maliyetleri açısından Basel II’de daha fazla avantaj sağlayabilecektir¹⁰².
- Firmaların Basel II’nin öngördüğü teminat yapısına uyum sağlaması, daha düşük maliyetli kredi kullanma imkanı sağlayacaktır.
- KOBİ’ler için sorun olabilecek en önemli unsurlardan bir derecelendirmeye yönelik yetersiz ya da eksik bilgi verilmesidir. Çünkü bankaların derecelendirme sistemleri çerçevesinde KOBİ’lere verilen krediler sebebiyle bankaların maruz kaldıkları riskin boyutu hesaplanmaktadır¹⁰³.
- Basel II ve rating uygulamasının getirdiği yeniliklerden en önemlilerinden biri de kurumsal yönetim kavramının önem kazanmasıdır. Rating uygulamasında firmanın yönetsel yapısının büyük önem sahibi olması kurumsallaşan firmalara büyük avantaj sağlayacaktır¹⁰⁴.
- Kayıt dışı faaliyetler kayıt içine alınması gerekmektedir. Kayıt dışı işlemler nedeniyle bilançolar tam olarak gerçeği yansıtmayacak ve dolayısıyla doğru bir fiyatlandırmaya bağlı kredilendirme imkanı olmayacaktır.
- Raporlama ve veri tabanı oluşturma konularında teknolojik, özellikle risk yönetimi konusunda uzmanlaşmayı sağlamak üzere nitelikli insan kaynağı üzerine yatırımlar yapılmalıdır.

¹⁰² Serkan Gürleyendağ, “ Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık ve Reel Sektör Firmaları Üzerindeki Olası Etkileri”, (Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006, S. 143-144.

¹⁰³ Ayhan Yüksel, **a.g.e.**, 37-38.

¹⁰⁴ Gürleyendağ, **a.g.e.**, s.147.

5. PROBLEMLİ KREDİLER'İN YENİDEN YAPILANDIRILMASINDA İZLENEN YÖNTEMLER

5.1. Problemlili Varlıklar ve Varlık Yönetim Şirketleri

Varlık Yönetim Şirketleri, “finans sektörüne yönelik olarak sektördeki sorunlu varlıkların, piyasalarca kabul gören ve ticari koşullarda pazarlanabilir finansal ürünlere dönüştürülerek, piyasaların akışkanlık kazanmasına katkıda bulunmak amacıyla kurulan, ortaklarına piyasa koşulları çerçevesinde bir sermaye getirisi sağlamayı hedefleyen kuruluşlardır¹⁰⁵.

Bir ülkede meydana gelen banka krizlerini takip eden süreçte bankaların bilançoları bozulmakta ve Taksili Gecikmiş Alacaklar (TGA)'ın maliyetleri de artmaktadır. Bunun için devletler, problemlili varlıkların piyasaya getirdikleri yükün hafiflemesine imkan tanıyacak, yaşanan krizlerin etkisini azaltacak ve sisteme duyulan güveni arttıracak yöntemler uygulamak durumundadır.

Bu yöntemlerden ilki TGA ve sorunlu varlıkların doğrudan doğruya banka bilançolarından ayıklanarak sorunlu varlıkların yönetim ve tasfiyesinde uzmanlaşmış farklı bir bünyeye (Varlık Yönetim Şirketleri, VYŞ) aktarılmasıdır. Diğerleri ise daha çok gönüllülük esasına göre işleyen ve bankaların reel sektör şirketlerine karşı sorumluluklarını düzenleyen İngiltere Merkez Bankası tarafından tasarlanmış “kurumsal borç yapılandırma” yöntemidir¹⁰⁶.

Mali piyasaları gelişmiş ülkelerde sorunlu varlıklar üzerinde uzmanlaşmış özel sektör kuruluşları kriz dönemlerinde bu varlıkların devralınmasını, yönetilmesini ve elden çıkarılması faaliyetlerini kurallar içerisinde yönetmektedir. Elden çıkarma tahsilat ve haciz gibi bir tasfiye olabileceği gibi doğrudan ya da bir menkul kıymet havuzu şeklinde piyasalarda satışı da olabilir. Mali piyasaları yeterince gelişmemiş

¹⁰⁵ Erdal Aslan, “Türkiye ‘de VYŞ Kuruluşlarına İlişkin Gelişmeler”, BDDK Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması Programı, İstanbul, 2002,

¹⁰⁶ Berke Duvan, “Türk Bankacılık Sisteminde Tahsili Gecikmiş Alacakların Tasfiyesi ve Şirket Borçlarının Yapılandırılması”, Devlet Planlama Teşkilatı, Yıllık Programlar ve Konjoktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara, Kasım 2001, s.7.

ülkelerde ise problemlı varlıkların piyasa kuralları çerçevesinde özel firmalarca çözümlenmesi özellikle kriz dönemlerinde yeterince verimli olmayabilir. Bu nedenle kamu otoritelerince bir takım varlık yönetim şirketlerinin kurulması yoluna gidilmektedir. Krizler, mali piyasaları kuvvetli olan ülkelerde bile problemlı varlıklara yol açabildiğinden kamunun kendi varlık yönetim şirketlerini kurmasını gerektirebilmektedir¹⁰⁷.

5.1.1. Türkiye’de Varlık Yönetim Şirketleri İle İlgili Yasal Altyapı

Türkiye’de sorunlu duruma gelen varlıkların çözümlenmesine yönelik faaliyet gösterecek ve finansal piyasalarımıza tekinlik ve rekabet gücü kazandırılacağı düşünülen Varlık Yönetim Şirketlerinin kuruluşu ve faaliyet esasını belirleyen yönetmelik BDDK tarafından onaylanmıştır. 1.10.2002 tarih ve 24893 sayılı resmi gazete’de yayınlanan yönetmeliğe göre Varlık Yönetim Şirketleri’nin kuruluşuna BDDK tarafından izin verilmektedir ve kuruluş için aşağıdaki şartlar aranır¹⁰⁸:

- *Anonim şirket şeklinde kurulması,*
- *Ödenmiş sermayesinin 10 trilyon TL’den az olmaması,*
- *Hisse senetlerinin tamamının nama yazılı ve nakit karşılığı çıkarılması,*
- *Ticaret unvanında “ Varlık Yönetim Şirketi” ibaresinin bulunması,*
- *Ana sözleşmesinin Türk Ticaret Kanunu, söz konusu yönetmelik ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olması,*
- *Kurucularının da söz konusu yönetmelikte belirtilen şartları taşıması.*

Yine aynı yönetmeliğe göre, VYŞ kurucularında aranacak nitelikler aşağıdaki gibidir:

- *Müflis veya kondordato ilan etmemiş olması,*
- *Tasfiyeye tabi tutulan bankerler, bankalar, sigorta şirketleri ve para ve sermaye piyasalarında faaliyet gösteren kurumlarda ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bankalarda doğrudan veya dolaylı olarak %10 ve daha fazla pay sahibi olmaması,*

¹⁰⁷ Berk Mesutoğlu, “Sorunlu Aktiflerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi - ülke örnekleri -, BDDK Çalışma Raporları, Mayıs 2001, s. 3.

¹⁰⁸ Resmi Gzete , 01.10.2002

- *Taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar bile ağır hapis veya beş yıldan fazla hapis cezasıyla cezalandırılmamış olması veya 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile 2499 sayılı sermaye Piyasası Kanun hükümlerine muhalefet yahut basit bir nitelikli zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile istimal ve istihlak kaçakçılığı dışında kalan kaçakçılık suçları, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, kara para aklama veya devlet sırlarını açığa vurma, vergi kaçakçılığı veya vergi kaçakçılığına teşebbüs ya da iştirak suçlarından dolayı hüküm giymiş bulunmaması,*
- *Şirketin kuruluşunda taahhüt ettikleri sermaye miktarını karşılayabilir düzeyde mali gücünün olması.*

5.1.2. Varlık Yönetim Şirketlerinin Faaliyet Alanları

Yönetmeliğin 11. maddesinde varlık yönetim şirketlerinin faaliyet alanları belirtilmiştir. Buna göre:

- *Banka, özel finans kurumları ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarını satın alabilir, satın aldığı alacakları borçlusundan tahsil edebilir, varlıklarını nakde çevirebilir veya bunları yeniden yapılandırarak satabilir.*
- *Banka, özel finans kurumları ve diğer mali kurumların alacakları ile diğer varlıklarının yeniden yapılandırılması ve üçüncü kişilere satışında danışmanlık ve aracılık hizmeti verebilir.*
- *Sermaye Piyasası mevzuatı dahilinde ve gerekli izinleri almak kaydıyla faaliyette bulunabilir ve menkul kıymet ihraç edebilir.*
- *Diğer varlık yönetim şirketlerinin satışına aracılık ettiği veya ihraç ettiği finansal ürünlere yatırım yapabilir.*
- *Şirketlere kurumsal ve finansal yeniden yapılandırma alanlarında danışmanlık hizmeti verebilir.*
- *Varlık Yönetim Şirketleri, bu maddede belirlenen konular dışında faaliyet gösteremez.*

5.1.3. Varlık Yönetim Şirketlerinin İşleyişi

Varlık Yönetim Şirketlerinin sorunlu hale gelmiş aktifleri satın aldıktan sonra izleyebileceği bir takım yollar vardır. Şirket isterse, alacakları kendisi mahkeme yoluyla takip ederek tahsil edebileceği gibi, bunları bir paket halinde getirip satabilir veya bunlarla ilgili menkul kıymet çıkarabilir. Başka bir yöntem ise joint- venture (ortak girişim) şekline yeni bir şirket kurup söz konusu sorunlu varlıkları bu şirkete devretmek ve şirketin hisselerini halka arz ederek finansman sağlamak olabilir¹⁰⁹.

Donuk ve geri dönmeyen kredileri bankaların üzerinden alacak olan Varlık Yönetim Şirketleri öncelikle söz konusu kredi ve alacakları inceleyecek ve mevcut ekonomik durumu ve sektörün koşullarında beklenen geri dönüşü belirlemek için borçlunun finansal yapısını ve ödeme gücünü hesaplamaya çalışacaktır. Alacağın hukuksal olarak gerek olup olmadığını göz önünde bulundurarak vergi, resim ve benzeri yükleri hesaplanacaktır. Kullanacağı finansman yöntemini özelliklerine göre söz konusu alacağın değerini kur ve faiz risklerinden korumak için gerekli maliyeti çıkartıp kendisine olan getirisini de dikkate alarak belirlediği fiyatı ve koşulları kredi veren kuruma önerecektir. Varlık yönetim şirketleri sayesinde kredi veren bankalar varlık satışı yoluyla mali karın yanında geri dönüşü olmayan alacakların tahsili için yaptıkları harcamalardan da tasarruf sağlarken borçlu açısından durum pek fazla değişmeyecektir. Varlık yönetim şirketine satılan veya devredilen donuk alacaklar temlik hukukuna göre aynı koşullarda değiştirecektir. Borçlunun temlikten önce alacaklı bankaya karşı ileri sürdüğü ya da sürebileceği hukuki iddiaları varsa bunları aynen varlık yönetim şirketine karşı da sürdürebilecektir. Borca bağlı teminat hakları da aynen varlık yönetim şirketine geçecek ve borç varlık yönetim şirketinin hesaplarına ödenecektir. Faaliyetini sürdüren ve borcunu yeniden yapılandırmak isteyen borçlu için en önemli fark muhatabın değişmesi olacaktır¹¹⁰.

Yaşanan banka krizlerinden sonra sorunlu varlıkların ve Tahsili Gecikmiş Alacaklar sorunun mümkün olan en az zararla halledilmesine farklı ülkelerde farklı

¹⁰⁹ Orhan Pala, "Çözüm Sorunlu Aktifleri Paketleyip Satmak mı?", **Platin Dergisi**, Ekim 2002.

¹¹⁰ Mesutoğlu, **a.g.e.**, s. 2-5.

ülkelerde yapılan uygulamalara göz atıldığında Aktif Yönetim Şirketleri uygulamalarının iki bölüm altında değerlendirilebileceği görülmektedir¹¹¹;

- 1) Merkezi Aktif Yönetim Şirketleri
- 2) Bankaya Özel Aktif Yönetim Şirketleri

5.1.3.1. Merkezi Aktif Yönetim Şirketleri

Kötü aktiflerin yönetilmesinde uygulanan bu yöntem aktiflerin yönetilmesi için merkezi bir aktif yönetim şirketinin kurulmasıdır. Bu yöntemin ABD’de 1980’li yıllarda yaşanan krizin son aşamasında uygulanmasının ardından Aktif Yönetim Şirketi uygulaması sistemik banka yeniden yapılandırma programlarında tercih edilen bir uygulama haline gelmiştir. Kamunun önderliğinde kurulan bir şirkete bankanın kötü aktiflerini devredilerek bankanın kedi alanlarına yönelik işlevleri yürütmeleri sağlanır. Güneydoğu Asya’da da yaşana kriz sonrasında bu yöntemin Güney Kore’de, Tayland’da ve Endonezya’da uygulandığı görülmektedir¹¹².

5.1.3.1. Bankaya Özel Aktif Yönetim Şirketleri

Bu yönetim şeklinde ise bankanın kötü aktifleri banka içinde oluşturulan yeni bir birimde toplanmakta veya bankanın iştiraki şeklinde oluşturulacak bir şirkete devredilmekte, kamudan bağımsız bir şekilde değerlendirilmektedir. Söz konusu birimin amacı kötü aktiflerin işlerlik kazanmasını sağlayarak yeniden yapılandırma sürecinde bu aktiflerin iyileşme sürecini arttırmaktır.

Kötü aktiflerin bankalardan ayrılması mali güçlüğe düşen bankalara güvenin sağlanması açısından da önemlidir. Bunun yanında bankaların, kötü aktiflerin yönetilmesi için ayrı bir birim veya aktif yönetim şirketi kurmalarına izin verilirken, etkin işleyen bir düzenleme çerçevesi, bilgilendirme ve muhasebe düzenlemelerinin

¹¹¹ Nihal Sipahi, “Problemlı Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği”, T.C. Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara 2003,s. 35.

¹¹² Pelin Ataman Erdönmez ve Burçak Tulay, “Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırması Uygulamaları”, TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu, Mart 2001, s. 8.
<http://www.belgeler.com/blg/7h5/secilmis-ulkelerde-borc-yeniden-yapilandirmasi-uygulamalar> , (25.04.2012).

yapılması yanında etkin bir denetim ve gözetim otoritesinin bulunması da son derece önemlidir¹¹³.

Ülkelerin sahip oldukları özellikler ve koşullara bağlı olarak, merkezi veya merkezi olmayan VYŞ modeli kullanılırsa kullanılsın, sorunlu varlıklar bankaların bilançosundan ayrılmakta ve böylece bankaların asli fonksiyonlarına dönmeleri sağlanmaktadır.

5.1.4. Varlık Yönetim Şirketlerinin Performansı

Varlık yönetimi şirketlerinin performansı genelde iki kritere göre ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. İlk kriter kısa vadeli ve daha dar kapsamlı bir ortamda varlıkların hızla elden çıkarılması ve batık bankaların tasfiye edilmesi amaçlanmaktadır. Literatürde ilk beş yıllık faaliyetleri sonucunda varlıklarının %50'den fazlasını elinden çıkaran kuruluşlar nispeten başarılı olarak nitelendirilmektedir. Uzun vadeli ve daha geniş kapsamlı amaç ise artan banka batıklarını önlemek ve sistemdeki sorunlu aktifler oranının azaltılmasıdır. Bu her iki amacın varlık yönetim şirketini büyük zararlara uğratmadan gerçekleştirilmesi de üçüncü bir kriter olarak kuruluşların başarısını ölçmektedir.-

5.1.5. Varlık Yönetim Şirketlerinin Avantaj ve Dezavantajları

Varlık Yönetim Şirketlerinin aleyhine olan görüşler şu şekildedir¹¹⁴:

- Sorunlu varlıkların takip edilmesi uzun ve detaylı hukuki prosedür gerektiren bir iştir. Bankaların sorunlu kredilerinin yönetiminden, sorumlu uzmanlaşmış kuruluşlara transferi, bankanın asıl faaliyetleri üzerinde yoğunlaşmasına imkan sağlar,
- Her bankanın sorunlu varlıklarını kendi başına çözmeye çalışmak yerine varlık yönetim şirketlerine devretmesi ölçek ekonomisi sağlayarak ekonomik etkinliği artırır. Benzer varlıkların birlikte takip edilmesi sabit maliyetin payını düşürmekte, oluşturulan kurumsal yapı iş görme

¹¹³ Sipahi, a.g.e., s. 35.

¹¹⁴ Duvan, a.g.e., s. 8.

maliyetlerini azaltmaktadır. Özellikle icra ve iflasa ilişkin faaliyetler açısından önemli kazanç elde edilir,

- Varlık Yönetim Şirketlerinin sahip olduğu tecrübe ve uzmanlık sayesinde, varlıkların daha uygun bir fiyata elden çıkarılması sağlanarak bir yandan bankaların yok pahasına satış yaparak önemli kayba uğramalarının önlenmesi bir yandan da sektörün yeniden yapılandırma maliyetleri azaltılmış olması,
- Varlık yönetimine gereken önemin verilememesi, kredi kullananların sahip olduğu kredi geri ödeme disiplininin azalmasına neden olabilmektedir. Alacakların, uzmanlaşmış kuruluşlarca ve disiplini takibi borçluların yükümlülüklerini yerine getirmelerinde teşvik edici bir unsur olması,
- Varlık Yönetim Kuruluşlarının varlığı, kredi tahsilatı ve varlık satışı konularında standart hukuki prosedürlerin gelişmesine katkıda bulunabilmektedir.

Varlık Yönetim Şirketlerinin lehine olan görüşler ise şu şekildedir:

- Sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine devredilmesi orijinal alacaklı kuruluşun borçluya ve borca ilişkin olarak sahip olduğu kurumsal bilgilerin kullanılması imkanını azaltmaktadır.
- Sorunlu varlıkların varlık yönetim şirketlerine olumlu koşullarla devredilebilmesi bankaları kredi kullandırırken ve kullandıkları krediyi takip ederken daha dikkatsiz olmaya itebilmektedir.
- Kamu tarafından kurulup yönetilen ve finanse edilen varlık yönetim şirketlerinin siyasi düşüncelerle yönetilmeleri, iyi fiyatlama yapamamaları, uzman kadro istihdam edememeleri ve etkinlikten uzak çalışmaları da mümkündür.

Varlık Yönetim şirketleri, bankaların tahsil etmekten umudunu kestiği alacaklarının, bir ihale ile kendileri tahsil etmek üzere, değerinin çok altında bir fiyat ile finansal kuruluşlardan (banka, katılım bankaları ve diğer mali kurumlar) satın alıyor. Varlık Yönetim Şirketleri satın aldıkları dosyaları tahsil ederken önce ikna

yolunu sonuç alamazlar ise hukuki yolları tercih ediyor. Bir çok kredi borçlusunun dosyalarının satışından haberi dahi olmuyor.

5.2. Londra Yaklaşımı ve Tarihsel Gelişimi

Londra yaklaşımı finansal krizlerle karşı karşıya kalan birçok gelişmekte olan ülkenin mücadelesinde emsal olarak kullanılmıştır. Özellikle 1997 Uzakdoğu mali krizinde Endonezya, Malezya, Güney Kore ve Tayland tarafından Londra Yaklaşımı örnek alınarak ülke ekonomilerinin ve finansal krizin kapsamına göre farklı boyut ve şekilde uygulanmıştır. Londra Yaklaşımı, Kore ve Tayland da “Bankok Yaklaşımı” ve Endonezya da ise “Jakarta İnsiyatifi” isimleriyle uygulanmıştır. Ülkelerin tecrübe eksiklikleri ve iflas yasalarındaki yetersizlikler Londra Yaklaşımının baz alınmasında önemli rol oynamıştır¹¹⁵.

Londra Yaklaşımı Finansal Yeniden Yapılandırma olgusunun en ünlüsü ve en çok uygulananıdır. Tanımı finansal sözlüklerde, “Londra bankaları tarafından nakit akışı krizi ile karşılaşan müşterilerine uygulanan yaklaşım” olarak tanımlanmaktadır. İlk kez 1970’lerde İngiltere Merkez Bankası tarafından yürürlüğe konmuş ve finansal zorluğa düşmüş firmaların borç yapılandırma sürecinde rehberlik eden, yasal yönden herhangi bir bağlayıcılığı olmayan prensipler grubudur. 1970’li yılların ortalarında yüksek enflasyonla birlikte endüstriyel resesyonla karşı karşıya kalan İngiltere’deki ticari bankalar, sayısı hızla artan sorunlu kredilerle başa çıkabilmek için şirket kurtarma birimleri kurmak zorunda kaldılar. Bunun üzerine İngiltere Merkez Bankası borç yeniden yapılandırma sürecine yardımcı olmak amacıyla, bağlayıcılığı olmayan kurallar olarak bilinen “Londra Yaklaşımı”nı uygulamaya karar vermiştir¹¹⁶.

İngiliz merkez bankası (bank of england) bu noktada duruma el koymuş ve bağlayıcı kuralları olmayan fakat şirketlerin mali sistemlerini yeniden yapılandırma yoluyla finansman imkanlarını değiştiren ve hayatta kalmalarını kolaylaştıran bir uygulama taslağı gündeme getirmiştir. Londra yaklaşımı olarak bilinen bu uygulamanın hayata geçişi 1990 yılında olmuştur.

¹¹⁵ Güven Sayılğan, “İşletme Finansı”, Turhan Kitapevi, 2. Baskı, Ankara, 2006, s. 53-54

¹¹⁶ TBB “Finansal Yeniden Yapılandırma Programı”, sayı:41, Haziran 2002, s. 11.

Londra Yaklaşımı, bankalara ve diğer alacaklı kuruluşlara mali güçlüklerle karşı karşıya kalan firmaların bu sorunlara nasıl yaklaşmaları gerektiği konusunda yol göstermektedir. Ancak bu konudaki tavsiyeler kanunla belirlenmemiş olup, Merkez Bankasının hiçbir yaptırım gücü yoktur. Bankalar ve diğer taraflar burada kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmektedir. Bununla birlikte, Londra Yaklaşımı ile bankaların ve diğer alacaklı kuruluşların gereksiz zarara uğramasının önlenmesi ve sorunlara çözüm bulunması amaçlanırken, mali güçlük içinde olan bir şirketin varlığını sürdürmesi garantilenmemektedir. Düzenleyici otoriteler sürece herhangi bir müdahalede bulunmamaktadır¹¹⁷.

Londra Yaklaşımı ilk başta finansal sıkıntı çeken tüm firmaların hayatta kalmalarını amaçlayan bir sistem gibi görülmektedir. Ancak Londra Yaklaşımı firmalara hayatta kalma garantisi vermemektedir. Firmaların hayatta kalıp kalmayacağı tamamen borç sahipleri, yani bankalar karar vermektedir. Bankaların yaşayabilir dedikleri firmalar Londra Yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilip, onlara sağlanan imtiyazların devamlılığı sağlanır. Finansal sıkıntı içinde olan firmalar böylece borçlarını ödeyebilir.

Londra yaklaşımı, kanuni gerekliliklerin ya da diğer unsurların ötesinde esasen koşulsuz bir hayatta kalma güdüsüne dayanan bir sistemdir. Londra Yaklaşımı'nı uygulamaya koyacak olan ticari bankalar kredi kayıplarını minimize etme amacındayken, sistemin başında yer alan İngiltere merkez bankası krizin daha fazla yayılmasını ve ekonomideki kaybın artmasını engellemek amacındadır. sistemin üçüncü tarafı olan şirketler ise içinde buldukları finansal sorunlardan kurtulmak ve üretimlerine devam etmek amacındadırlar.

İngiltere Merkez Bankası, bankalar ve diğer ilgili taraflarla mali zorluk içinde olduğu ortaya çıkan şirketler arasında gerçekleşecek görüşmelerin koordinasyonunda ve gerekiyorsa bu görüşmelerin yönetilmesinde fayda görmüştür. Bankanın bu rolü üstlenmesindeki nedenler üç ana noktada toplanabilir¹¹⁸:

¹¹⁷ Selahattin Koç, "Finansal Yeniden Yapılandırma:İstanbul ve Anadolu Yaklaşımları, Sonuçları", **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, cilt:11, sayı:1, 2010, s. 43.

¹¹⁸ Duvan, **a.g.e.**, s. 11.

- Sabırlı ve koordineli yapılandırma çalışmaları ile şirketin iflasından kaçınarak bankaların ve diğer ilgili tarafların kayıplarını en alt düzeyde tutmak,
- Uzun vadede yaşadığı ekonomik sıkıntıların üstesinden gelebilecek durumda olan şirketlerin, yaşadığı kısa vadeli sıkıntılar sebebiyle gereksiz yere tasfiye veya iflasına gitmekten kaçınmak, iş ve üretken kapasiteyi korumak,
- Yapılanma girişimlerini başarısızlıktan korumak üzere şirketler için mali destek sağlamak.

5.2.1. Londra Yaklaşımının İşleyişi

Yapılan çalışmalar sonucunda İngiltere Merkez Bankası ile Bankalar Birliği arasında kurumsal borçların yapılandırılması konusunda ve sürecin nasıl işleyeceğine ilişkin bir çerçeve metni yazılmış ve üzerinde mutabakata varılmıştır. Belirlenen kurallar kamuoyuna açıklanmıştır. Bu tercihteki temel neden ise, resmi olmayan bu çalışmaların yasal bir müdahale veya denetim ile karşı karşıya kalınmasının engellenmek istenmesidir.

Londra Yaklaşımının işleyişiyle ilgili temel prensipleri şöyle sıralayabiliriz¹¹⁹ :

- Esas alacaklılar daha ilk başlangıçtan itibaren firmanın finansal zorlukları yüzünden resmi iflas işlemlerine başvurmaktansa hukuki olmayan çözüm yollarına başvurmakta istekli olmalıdır.
- Aynı zamanda alacaklılar, bütün taraflara sunulan ve paylaşılan bilgiler yardımıyla firmanın uzun dönemde hayatını sürdürebilme gücünü analiz etmek zorundadır.
- Yapılan incelemeden yola çıkarak ana alacaklılar firmanın uzun dönemde desteklenmeye değer olup olmadığına ve ne şekilde destekleneceğine dair ortak bir karar vermek durumundadır.

¹¹⁹ Füsun Küçükbay ve Dilek Demirhan, “Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Finansal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları: İstanbul Yaklaşımı ve Varlık Yönetim Şirketi”, Ege Üniversitesi i.i.B.F. İşletme Bölümü, **Muhasebe – Finansman Dergisi**, s. 2-3.

- İnceleme sürecinde firmanın alacaklıları tedarikçilerin ve müşterilerin güvenini kaybetmeyecek şekilde firmanın faaliyetlerini normal olarak sürdürebilmesine izin vermelidir.
- Bu çalışmaları hızlandırmak için koordinatör veya lider bir banka seçilebilir, ve izleme komitesi oluşturulabilir.
- Eğer alacaklılar firmanın yaşayabileceğinde hemfikir olurlarsa, daha uzun dönemli finansal destek sağlayabilirler. Firmanın uzun dönemli finansal gereksinimi ortaklaşa kabul edilmiş bir plan çerçevesinde karşılanmalıdır.
- Ayrıca, borçlu firmanın ani likidite sorunlarıyla karşılaşması durumunda firmanın mevcut kredisine yeni eklemeler yapmak gerekli olabilir.

5.2.2. Londra Yaklaşımının Unsurları

Londra yaklaşımındaki en önemli unsurlardan biri politik bağımsızlıktır. Kredi veren kuruluşlar ve müşteriler arasındaki adalet ancak politik baskılardan uzak durmak suretiyle sağlanabilir.

Londra yaklaşımı sisteminin dayandığı unsurlar kısaca aşağıdaki gibidir¹²⁰:

- Bankalar, finansal zorluğa düştüğünü fark ettikleri bir şirketi desteklemeye devam etmelidirler. Uygulamada bu, sağladıkları kolaylıkları kaldırmamaları ve alacak takibine geçmedikleri anlamına gelir.
- Bir şirketin uzun dönemli geleceğine ilişkin kararlar, borç yapılandırmasına katılan tüm bankalar ve ilgili tarafların eşit şartlarda paylaştığı kapsamlı ve doğru bilgilere dayalı olarak verilmelidir.
- Alacaklara daha önceden tanınmış öncelikler taraflarca tanınmaya devam edilmelidir, fakat aynı durumdaki alacaklılar arasında eşit muamele gerçekleştirilmelidir.
- Bankalar bir firmaya finansal destek sağlanıp sağlanmayacağına ve desteğin şartlarına hep birlikte, ittifakla karar vermelidirler.

¹²⁰ Duvan, a.g.e., s. 14-15.

Londra Yaklaşımı şirketlerin kurtarılmasını garanti eden bir yöntem değildir. Ancak, bu yaklaşım şirketlerin geleceği ile ilgili alınacak kararların kapsamlı bilgi ve yeterli güvencelere dayanılarak alınmasını sağlayacak çerçeveyi hazırlayan bir girişimdir.

5.2.3. Londra Yaklaşımının Özellikleri

Devlet, alacaklıların kurumsal yeniden yapılandırmayı yönetmelerini engelleyen faktörlerin olması durumunda, firmalar ve bankalar veya bankaların kendi arasında aracılık görevini üstlenmektedir. Bu duruma yol açan faktörler arasında banka sermayesinin olmaması, borçlularla alacaklılar arasında müzakere gücünün bulunmaması veya bankaların firmaların zayıf denetim ve kötü yönetimden dolayı borcu yeniden yapılandırmak için gerekli teşviklerin olmaması sayılabilir. Bu faktörler ciddi maliyetler getirmekte ve borçluların gereksiz yere tasfiye edilmelerine neden olarak yeniden yapılandırmayı uzatabilmektedir. Bunu engellemek için devlet, resmi olmayan veya daha sistemli oluşturulmuş bir çerçevede aracılık görevini üstlenebilir¹²¹.

İngiltere Merkez Bankası, Londra Yaklaşımı ile, bankaların zararlarını asgariye indirmek ve tarafları, iyi düzenlenmiş kredi takip birimleriyle şirketleri iflasından korumak, varlığını sürdürebilir şirketlerin işgücü ve üretim kapasitelerini koruyarak ve borçların yeniden yapılandırılmalarını sağlayarak tasfiye edilmelerini önlemek, kreditorlerin kredi takip birimleri tarafından öne sürülen koşulları kabul etmedikleri durumlarda, gerekli desteği sağlamayı hedeflemiştir.

Londra Yaklaşımı her ülkede farklı şekilde uygulanmasına karşın her ülkede benzer bazı özellikler göstermektedir¹²²:

- Alacaklı kuruluşların mali açıdan zor durumda olan şirketler için tasfiye, danışma, şirket gönüllü anlaşması (company voluntary agreement=cva)

¹²¹ Küçükbay ve Demirhan, **a.g.m.**, s. 2.

¹²² TBB, Finansal Yeniden Yapılandırma Prog..., **a.g.m.**, s. 11-12.

gibi resmi prosedürler yerine, öncelikle kanunlarla belirlenmemiş çözümleri göz önünde bulundurulması,

- Bir önceki maddede belirtilen konunun bir parçası olarak, alacaklı kuruluşların şirketin uzun dönemde varlığını sürdürmesiyle ilgili bağımsız inceleme yapturmaları, kredi takip programlarına ilişkin kapsamlı bilgi sunulması ve bunun ilgili taraflarla paylaşılması,
- Alacaklı kuruluşların bağımsız incelemeler sonucunda, şirketin hangi şartlarda uzun dönemli olarak destekleneceği konusunda görüş birliğine varmaları
- Anlaşma yapılırken durumun korunması sürecinin (standstill period) bulunması,
- Sürecin hızlı ve etkin bir şekilde işlemlenmesini teminen koordinasyon bankası veya lider bankanın oluşturulması,
- Detaylı müşteri incelemesi için genellikle bir denetçi firma ve çoğu durumda ödeme güçlüğü (insolvency) uzmanlarının mevcut olması,
- Alacaklı kuruluşların bütün alacaklıları bağlayıcı konularda görüş birliğine varması,
- Mali yükümlülüklerin yeniden takvime bağlanması,
- Hem alacaklıların hem de borçluların zararları ortadan kaldırmak için istekli olmaları,
- İnceleme neticesinde alacaklı kuruluşlar arasında şirketin uzun dönemde varlığını sürdürebileceğine dair bir görüş birliği olması halinde, alacaklı kuruluşların, kredilerin vadesinin uzatılması, ek finansman sağlanması, borçların hisse senetlerine çevrilmesi gibi yöntemlerle mali destek sağlaması,
- Mali desteğin sağlandığı bu kritik dönemde, mevcut taleplerin karşılanmasına öncelik tanınması ve alacaklı kuruluşlar arasında zararların eşit olarak dağıtılması,
- Böyle uzun dönemli mali değişikliklerde, üzerinde anlaşmaya varılan iş planının uygulanması için yönetim değişiklikleri, aktiflerin satılması veya şirketin alınması gibi koşulların öne sürülmesi olarak belirtilebilir.

5.2.4. Londra Yaklaşımı Hakkında Değerlendirmeler

Londra Yaklaşımı 1990'ların başındaki durgunluk döneminin aşılmasında çok etkili olmuş ve bu sayede çoğu şirket varlığını sürdürebilmiştir. Çünkü, şirketlerle çalışan bankalar, şirketlerin tahvillerini alanlar ve diğer alacaklı kuruluşlar borçların yeniden yapılandırılması için kolektif bir çözüme ulaşmışlardır. Merkez Bankası 1989'dan beri 160'ın üzerinde yeniden yapılandırma faaliyetine katılmıştır. Bununla birlikte, merkez bankasının doğrudan müdahalesi olmadan daha fazla kredi takip programı Londra Yaklaşımı prensipleri kullanılarak başarıya ulaşmıştır. Sonuç olarak, Londra Yaklaşımı, hem alacaklı kuruluşların hem de hissedarların kayba uğramalarını önlemiş, firmaların üretim kapasitelerini ve istihdamın artmasını sağlayarak ekonomik büyümeyi sağlamıştır¹²³.

Bahsedilen tüm bu olumlu yönlerine karşın, Londra Yaklaşımını mükemmel olarak nitelendirmek yanlış olabilir. Bankalar arasında oybirliğine ulaşılmasının gerekliliği ve şirket kurtarma sürecinde kapsam dışı kalan alacaklıların baskılarından firmayı koruyacak bir moratoryumun olmayışı yaklaşımın eksik yönleri olarak görülmektedir. Her ne kadar Londra Yaklaşımı zor durumda kalan şirketlerin kurtarılmasını garanti etmese de, başarılı şekilde uygulandığı takdirde alacaklılar ve ortaklar açısından firma değerinin korunmasını sağlar ve istihdam ile üretim kapasitesinin azalmasını önler. Ekonomik krizler veya yaşanan durgunluklar sonucu bir çok ülkede uygulanan Londra Yaklaşımı ülkemizde de firmaların finansal zorlukları aşmasına yardımcı olmak amacıyla "İstanbul Yaklaşımı" olarak uyarlanmıştır¹²⁴.

5.3. Türkiye'de Finansal Yeniden Yapılandırma "İstanbul Yaklaşımı"

Ülkemizde yıllardır yaşanan her krizden yara alan reel sektör en son 2000 Kasım ve 2001 Şubat aylarındaki krizlerle birlikte yeni bir finansal darboğaz içerisine girmiştir. Mevcut kaynak sorunlarına ek olarak iç talep daralması ve beraberinde yaşanan durgunluk sektöre ciddi sıkıntılar yaşatmaktadır. Şubat Krizinin reel sektör

¹²³ Serkan Özkanlı, "İşletmelerde Finansal Sıkıntı Durumu ve Finansal Yeniden Yapılandırma : Vaka Çalışması", Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Adana 2011, s. 52.

¹²⁴ Küçükbay ve Demirhan, **a.g.m.**, s. 3.

ve finans sektörüne verdiği zarar Türkiye'nin çok zor günler yaşamasına neden olmuştur. Dolayısıyla iş dünyasının ve finans sektörünün aşması gerektiği çok büyük sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunların başında da bankalara olan sorunlu krediler gelmekteydi. Finans kuruluşları ile reel sektör arasındaki bu sorunun çözülmesinde "Londra Yaklaşımı" olarak bilinen uluslararası çözümden esinlenerek, "İstanbul Yaklaşımı" olarak adlandırılan bir yeniden yapılandırma programı gündeme geldi ve 4 Haziran 2002 tarihinde "Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmasının" onaylanması ile hayata geçirilmeye başlandı.

Uygulamada "İstanbul Yaklaşımı" olarak adlandırılan Finansal Yeniden Yapılandırma Programı, ekonomiye katma değer yarattığına inanılan ve finansal darboğaz yaşayan üretici firmaların fon yaratma kabiliyetleri de dikkate alınarak alacaklı kuruluşlarca uygun görülecek makul bir süreç içerisinde ve makul koşullarla, gerek katma değer yaratmaya devam etmeleri, gerekse öngörülen süre içerisinde mali kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine olanak sağlanması olarak tanımlanmaktadır. Bunu teminen ilgili firmanın yanı sıra, varsa bunlarla bağlantılı bulunan diğer kuruluşlar ile hâkim hissedarlarının özverilerini ortaya koymaları ve bu suretle, bir uzlaşma platformunun oluşturulması amaçlanmaktadır¹²⁵.

5.3.1. İstanbul Yaklaşımının Oluşum Süreci

Türkiye Bankalar Birliği, bankaların sorunlu aktiflerin devralmak üzere bir aktif yönetim şirketi kurulmasına yönelik ön çalışmalarda bulunduysa da, Türkiye'deki krizin temelinde kamu finansmanının bulunduğu ve bu aşamada kamunun bu alana kaynak aktarmasının zor olduğu noktası göz önünde bulundurularak, Londra Yaklaşımına uygun bir şekilde, aktiflerin bankalarda bırakılarak, belirlenecek lider bir bankanın önderliğinde olacak bir komite aracılığı ile mahkeme sürecine başvurmadan sorunların çözümüne yönelik bir strateji izlenmesi tercihi öne çıkmıştır.

İstanbul Yaklaşımının temelinde, reel sektörün mali kesime olan borçlarının yeniden yapılandırılması bulunmaktadır. Bu yaklaşımla belirli büyüklüğe sahip,

¹²⁵ Fulya Bahadır, "Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Yeniden Yapılandırma Programları", http://www.turkhukusitesi.com/makale_707.htm, (04.04.2012)

ödeme kabiliyeti olan ancak finansal sıkıntı içerisinde bulunan şirketlerin borçlarının yeniden yapılandırılarak borç vadelerinin uzatılması hedeflenmektedir. Aslında bu yaklaşım bankalar ile reel sektör arasında yıllardır uygulanan bir yöntemdir. Bankalar zaten zor durumda olan şirketlerden olan alacaklarını uygun bir vadede tahsil etme yoluna gitmektedir. Çünkü teminat olarak gösterilen varlıkların borca karşılık olarak alınması ya da kanuni takibat bankalar için hem daha zahmetli hem de daha az karlı bir yöntemdir¹²⁶.

5.3.2. İstanbul Yaklaşımının Yasal Zemini

İstanbul Yaklaşımı'nın aslında yıllardan beri bankacılık sektöründe zor duruma düşen kredi müşterileri ile bankalar arasında gönüllü olarak yapılan, borçların ödenmesini bir plana oturtan klasik yaklaşımdan bir farklılığı bulunmamaktadır. Ancak yeni düzenlemelerle bu gönüllü anlaşmalar yasal bir zemine oturtulmuştur.

Türkiye'de Finansal Yeniden Yapılandırmanın yasal zeminin oluşturulmasını teminen gerçekleştirilen yasal düzenlemelerden ilki, 31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4743 Sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'dur. Kanun'la FYYP kapsamında hazırlanan Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmaları (Çerçeve Anlaşması) düzenlenmiştir¹²⁷.

FYYP kapsamında BDDK tarafından Kanunun 2. maddesine dayanarak Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmasının onaylanması, kabulü ve uygulamasına ilişkin genel şartlar hakkında yönetmelik hazırlanmış ve Resmi Gazetenin 11 Nisan 2002 sayılı ve 24723 sayılı nüshasında yayımlanmıştır. Yönetmeliğin öngördüğü üzere, Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanarak alacaklı kuruluşlarca imzalanmasını takiben BDDK onayına sunulmuştur ve 4 Haziran 2002 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

¹²⁶ Koç, a.g.m. s. 44.

¹²⁷ Esra Ebru Altınel, "İstanbul Yaklaşımı", <http://www.strateji.com.tr/pdf/ISTYAKL.PDF>, Mayıs 2002, s. 2.

5.3.2.1. Çerçeve Anlaşmasında Yer Alan Temel Hususlar

Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmasında yer alan ve yönetmelikte bulunan maddeleri kısaca özetlersek¹²⁸:

Amaç

***Madde 1-** Bu Yönetmeliğin amacı bankalar, özel finans kurumları, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Tasfiye Halinde Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi ve diğer mali kurumlarla kredi ilişkisi içerisinde bulunup, finansal darboğaz yaşayan borçluların 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce açılan kredilerle ilgili olarak vadeleri uzatmak, krediyi yenilemek, ilave yeni kredi vermek, anapara ve /veya faiz indirmek,...geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine imkan vermek üzere Türkiye Bankalar Birliği tarafından hazırlanacak ve alacaklı kurumların yetkililerince imzalanacak Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmalarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca onaylanması, kabulü ve uygulamasına ilişkin genel şartları belirlemektir.*

Hukuki Dayanak

***Madde 2-** Bu yönetmelik 4743 sayılı Mali Sektöre Olana Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklilik Yapılması Hakkında Kanunun 2 nci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.*

Tanımlar

***Madde 3-** ...*

Finansal Yeniden Yapılandırmanın Kapsamı

***Madde 4-** Finansal yeniden yapılandırma kapsamına alınacak borçluların, mali durumlarının ve bu kapsamda borçlarının yeniden yapılandırılması veya yeni bir iffa planına bağlanması sonucunda borçluların geri ödeme kabiliyeti kazanacağıının*

¹²⁸ BDDK, “Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelik”, http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Diger_Duzenlemeler/1766cerceve_anlasmalari_yon.pdf, (10.04.2012).

tespit edilmesi şarttır. Bu tespitin yapılmasına ilişkin esas ve usuller Çerçeve Anlaşmasında gösterilir. Borçlarını geri ödeme kabiliyeti kazanamayacağına kanaat getiren borçlular finansal yeniden yapılandırma kapsamına alınmazlar.

Çerçeve Anlaşmasının İmzalanması

Madde 5- Çerçeve Anlaşmaları Birlik tarafından hazırlanılır ve banka, özel finans kurumu ve diğer mali kurumların yetkili temsilcilerince kabul edilerek imzalanır....

Çerçeve Anlaşmalarının Asgari Unsurları

Madde 6-Çerçeve Anlaşmalarında;

- a)***Finansal yeniden yapılandırma sürecinin işleyişine ilişkin temel şart ve esaslar,
- b)***Borçluların asgari nitelikleri,
- c)***Anlaşmaların taraflara yüklediği yükümlülükler,
- d)***Anlaşmalara aykırılık halleri,
- e)***Alacaklılar ile borçlular arasında imzalanacak sözleşmelerin asli unsurları ve taraflara yükleyeceği hak ve yükümlülüklerin asgari çerçevesi, gösterir....

Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması

Madde 7-Birlik tarafından hazırlanan ve taraflarca imzalanan Çerçeve Anlaşmaları Kurulun onayına sunulur. Kurul anlaşmaların Kanuna ve bu yönetmelik hükümlerine uygunluğunu inceler ve varsa düzeltilmesini istediği hususları Birliğe bildirir. Birlik tarafından bu hususlara göre yeniden düzenlenen ve taraflarca imzalanan anlaşmalar Kurulun onayına sunulur. Çerçeve anlaşmaları Kurulca onaylanmalarını müteakiben geçerlilik kazanır. Çerçeve Anlaşmalarında yapılacak değişiklikler için Kuruldan izin alınması şarttır.

Sözleşmeler

Madde 8- Çerçeve Anlaşmaları, her bir borçlu ile alacaklı banka, özel finans kurumları ve diğer mali kurumlar arasında imzalanacak sözleşmeler ile uygulamaya konur. Sözleşmelerin geçerli olabilmesi için. Çerçeve Anlaşmasının Kurulca onaylanmasını takiben üç yıl içinde imzalanmış olmaları şarttır....

Yeniden Yapılandırma Kapsamındaki Kredilerin Sınıflandırılması

Madde 9- *Bankalar ve özel finans kurumlarınca “Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik” Hüükümleri çerçevesinde yeniden yapılandırma tarihi itibariyle donuk alacak haline gelen kredilerden, finansal yeniden yapılandırma kapsamına alınarak, bankacılık ilke ve teamüllerine uygun olarak borçlularıyla finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi imzalananların, anılan Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde belirtilen sınıflandırma esasları çerçevesinde nitelikleri yeniden değerlendirmek suretiyle sınıflandırılması;*

- a) Sözleşmelerde anapara ve faiz ödemesiz dönem öngörülmemiş olması kaydıyla yeni bir itfa planına bağlanan kredilerde, sözleşmeye konu toplam alacak tutarının % 6’sının, ilave kredi kullandırılmak suretiyle yeniden yapılandırılan kredilerde ayrıca kullandırılan ilave kredi tutarının % 10’una tekabül eden tutarın ödenmiş olması ve kredilerin izlendikleri grupta 6 aydan az olmamak üzere en az bir faiz ödemesi yapılınca kadar takip edilmesi veya*
- b) Sözleşme tarihinden itibaren anapara ve /veya faiz ödemesiz dönem öngörülerek yeniden yapılandırılan kredilerde, izlendikleri grupta ödemesiz dönemin en az yarısı kadar takip edilmesi ve toplam anapara ve faiz ödemesi tutarının toplam ödeme dönemi sayısına bölünmesi suretiyle elde edilecek tutardan az olmamak kaydıyla en az bir ödemenin yapılmış olması*

halinde mümkündür...

5.3.3. İstanbul Yaklaşımının İşleyişi

İstanbul yaklaşımı Uygulamasında amaç, finansal darboğaza girmiş ancak yeniden yapılandırılmaları halinde yaşaması mümkün olan ve katma değer yaratma kabiliyetine sahip mal ve hizmet üreten gerçek ve tüzel kişi borçlulara faaliyetlerini verimli bir şekilde sürdürebilecekleri bir ortam sağlamaktır.

İstanbul Yaklaşımında süreç, büyük firmalarda borçlu firmadan alacağı en çok olan 3 bankadan birinin; KOBİ’lerde ise alacakların yarısından fazlasını taşıyan en az iki bankanın, borçlu firmadan bir “Başvuru ve Taahhüt Mektubu” alması ile

başlamaktadır. (Çerçeve anlaşmasına katılan taraflardan sadece birine borçlu olunması halinde, ilgili alacak kuruluş tarafından finansal yeniden yapılandırma programı uygulanabilmektedir.) Daha sonra Taahhüt mektubunu alan banka programın koordinasyonunu yürütecek olan “Koordinasyon Sekreterliği” (KS)’ne başvurarak diğer alacaklı banka ve finans kurumlarının toplantıya çağrılmasını istemektedir. İlk toplantıda borçlu firmanın alacaklı kuruluşlarından oluşan “Alacaklı Bankalar Konsorsiyumu” (hepsinin banka olması gerekmiyor) ve tüm alacaklılar adına borçlu ile diyalogu sağlayacak olan “Lider Banka” (LB) ile yapılacak işler belirlenir. İkinci toplantıda ise yeniden yapılandırma süreci kapsamına alınması planlanan firmanın, desteklendiği takdirde katma değer yaratma kabiliyetine haiz olup olmadığına karar verilir. Firma için olumlu karar verilirse, borçlunun verdiği taahhüt mektubundan itibaren 4-6 gün içinde “Durumun Korunması” adı verilen ve yasal bağlayıcılığı olan sürece girilir. Bu süreç içerisinde Alacaklı Bankalar Konsorsiyumu (ABK) üyeleri alacaklarının tahsili için herhangi bir adım atamazlar ya da ABK üyeleri arasında farklılık yaratacak girişimlerde bulunamazlar. Bu noktadan sonra ABK ile borçlu arasında müzakereler başlar ve müzakerelerin sonunda borçlu ile alacaklılar arasında alacakların yeni ödeme planına bağlandığı ve izleme kriterlerinin belirlendiği sözleşmeler imzalanır. Bundan sonra izleme süreci başlamaktadır¹²⁹.

Bankalar birliği tarafından hazırlanarak taraflarca imzalanacak Çerçeve Anlaşmaları, BDDK’nın onayına sunulacak. BDDK, anlaşmaları yasa ve yönetmelik hükümlerine uygunluk açısından inceleyecek. Anlaşmalar BDDK’nın onayından sonra geçerlilik kazanacak. Anlaşmalarda yapılacak değişiklikler için de BDDK’dan izin alınacak¹³⁰.

5.3.4. İstanbul Yaklaşımını Temel Özellikleri

- Uzlaşma Süreci, TBB nezdinde oluşturulan bir hakem kurulu, koordinasyon sekreteryası ve her bir firmaya ilişkin oluşturulan Alacaklı Bankalar

¹²⁹ Küçükbaş ve Demirhan, **a.g.m.**, s.4.

¹³⁰ Altinel **,a.g.e.** , s. 2. ()

Konsorsiyumu ile, ilgili firma arasında belirlenen koşullar çerçevesinde gerçekleşir,

- Her firma kendi dinamikleri ve özgün yapısı içinde ele alınır,
- Belirlenmiş alacak tutarları oy hakkı sağlar,
- Süreç gizli olarak yürütülür,
- TBB, bankalar ve özel finans kurumları, TMSF, TCMB, ve BDDK ile istemeleri halinde finansal kiralama şirketleri ve factoring şirketleri aralarında “Firmaların Finansal Yeniden Yapılandırılması Programları Çerçeve Sözleşmesi” bağlıdırlar,
- Belirlenmiş alacak tutarları oy hakkı sağlar,
- Tarafların misyonu, ekonomiye ciddi ölçekte katma değer yarattığına inanılan ve an az iki banka ile kredi ilişkisi içinde bulunup, finansal darboğaz yaşayan üretici firmaların, makul bir süreç içerisinde ve makul koşullarla gerek katma değer yaratmaya devam etmeleri gerekse öngörülen süreç içerisinde mali kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri yönünde ilgili mali kesim temsilcilerinde oluşan güçlü bir kanaat ve ilgili firmanın yanı sıra varsa organik bağı olan diğer kuruluşlar ile ilgili tüm tarafları özendirici tutum ve davranışları ile desteklediği finansal yeniden yapılandırma programlarını içeren bir uzlaş platformunun oluşturulmasıdır,
- Özverinin adil bir şekilde paylaşımı esastır,
- Bir firmaya birden fazla FYYP uygulanamaz¹³¹.

5.3.5. İstanbul Yaklaşımının Bankalara Sağladığı Avantaj ve Dezavantajlar

İstanbul Yaklaşımın bankalara sağladığı avantajlar¹³²;

- Öncelikle çıkarılan yasa sayesinde vergi ve harç gibi konularda bankalara istisnalar getirilmiştir.
- Yapılan vade uzatmalarında KKDF (kaynak kullanım destek fonu), sözleşme harcı gibi bazı yükler kaldırıldı.

¹³¹ Bahadır, a.g.m, s. 8.

¹³² Yurdakul Çaldağ, “Varlık Yönetim Şirketleri”, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2003073713.htm> , (19.04.2012).

- Yabancı Para ipoteği gibi önemli bir konuda bankalara avantaj sağlandı.

Ancak yine de bu durumda zorda olan firmalar rahatlarken, bankalarda ciddi bir maliyet üstlenmek durumunda kalmaktaydı. Bunun nedeni, kanuni takibata uğramış kredileri için üstlendikleri risk kadar karşılık ayırmak zorunda kalmalarıdır. Dezavantajlar ise¹³³;

- BDDK ve IMF bankaların zararını bilançolarda net olarak görmek istemektedir.
- Bankacılar İstanbul Yaklaşımı açısından başarı kriterlerinin fonlama olduğu konusunda görüş bildirmektedir.

Bankalar vadelerin yeniden yapılandırılması sırasında firmalardan alacakları senetlerin arkalarına kendi cirolarını da ekleyip, bu senetleri Dünya Bankası kanalıyla uzun vadeli fona dönüştürmek istemektedir. Çünkü bankaların elindeki fonun vade ortalaması 30 gün gibi çok kısa bir süredir ve bu uzun vadeli bir borç yapılandırmasını finanse etmek için uygun değildir.

Tablo 7: Yapılandırılan Bankalar Arasındaki Dağılım

	%	Milyon Dolar
TMSF Bankaları	2,84	151,01
Kamu Bankaları	20,49	1.088,86
Özel Bankalar	61,74	3.280,06
TMSF	10,44	554,44
Diğer Kuruluşlar	4,49	238,63
Toplam	100,0	5.313,00

Kaynak: www.tbb.org.tr

¹³³ Anıl Sezen, “İstanbul Yaklaşımı’nda Karşılık ve Fonlama Kilidi”, <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/145034.asp#BODY> , (19.04.2012).

5.3.6. Çerçeve Anlaşmasıyla Oluşturulan Kurumlar

FYYP'nın düzgün bir şekilde işleyebilmesi için, Çerçeve Anlaşması ile organizasyon yapısının Koordinasyon Sekreteryası (KS), Hakem Kurulu (HK), Alacaklı Bankalar Konsorsiyumu (ABK) ve Lider Banka (LB) olmak üzere dört kurumdan oluşması karara bağlanmıştır.

Koordinasyon Sekreteryası (KS): Çerçeve Anlaşmasının öngördüğü sürecin amaçlanan hızı ve ilkelere uygun olarak yürütülmesini temin etmek üzere, TBB Yönetim Kurulu'nun atayacağı bir koordinatör ve yeterli kadar teknik personelden oluşan ve karar organı değil, bir icra organı statüsünde olan KS kurulmuştur. Koordinasyon Sekreteryası'nın başlıca görevleri şunlardır¹³⁴;

- Firma Başvuru ve Teminat Mektubu'nda yer alan alacaklı kuruluşlardan. TBB ile daha önceden belirlenmiş formata göre borç ve teminat dökümü almak
- İlk ABK toplantısının yerini ve zamanının belirlenerek alacaklı kurumlara toplantı davetini iletmek,
- Kabul edilen sözleşmelerin listesini BDDK'ya bildirmek
- Lider Bankanın Hakem Kuruluna yapacağı başvurulara aracılık etmek
- ABK'dan talep gelirse, uzmanlık gerektirecek durumlarda TBB'nin belirleyeceği çerçevede destek sağlamak,
- Hakem kurulunun sekreteryasını üstlenmek
- Yeniden yapılandırma programı ile TBB tarafından kamuoyuna sunulan bilgilerin istatistik verilerin değerlendirilmesidir.

Hakem Kurulu: Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması'nın onaylanması, kabulü ve uygulanmasına ilişkin genel şartlar hakkındaki yönetmelik ile Çerçeve Anlaşması'nda belirtilen büyük ölçekli firmalara özgü olmak üzere ABK üyelerinin toplam alacak itibarıyla asgari % 55 oranında bir çoğunluk kararı

¹³⁴ Sipahi, a.g.e. , s. 121-122.

oluşturmalarına rağmen %75'lik bir çoğunluk kararı sağlayamadıkları durumları öngörülen süreler içinde karar bağlamak üzere görevlendirilen bir kurumdur. Hakem Kurulu TBB tarafından atanan 3 asil ve 3 yedek üyeden oluşmaktadır. Hakem Kurulu sekreteryası işleri KS tarafından yürütülür. Görevleri¹³⁵;

- HK, sadece alacaklılar arasındaki ihtilafların giderilmesi konusunda görevlidir,
- Standart dışı uygulama süreci kapsamında değerlendirilen vakaları değerlendirir,
- HK, ABK bazında ayrı ayrı olmak üzere mali sektör deneyimine sahip üç kişiden oluşur
- HK, kararlarında ABK karar nisabını dikkate almaz.
- Kararları kesin ve tarafları bağlayıcıdır.

Alacaklı Bankalar Konsorsiyumu: ABK, yeniden yapılandırma uygulanacak her işletme bazında ayrı ayrı olmak üzere, Alacaklı Kuruluşlar ve ABK'nın kabulü halinde diğer alacaklılardan oluşan bir konsorsiyumdur. Diğer alacaklıların ABK'ya kabul edilebilmeleri için ilgili ABK'nın onayının yanı sıra bu kapsamda yapılandırılacak işletmeyle sınırlı olmak üzere Çerçeve Anlaşması'nın bir suretini imzalamaları ve Lider Bankaya (LB)'ye vermeleri gerekecektir. Her bir işletmeye özgü olarak oluşan ABK, üyeleri aynı dahi olsa diğer ABK'lardan ayrı ve bağımsız olacaktır. ABK'nın Alacaklı Kuruluşlar dışındaki üyelerini kabulü, Alacaklı Kuruluşların kendi aralarındaki toplam alacaklarının % 75'ini (dahil) aşan kararıyla olacaktır. ABK'nun görevleri¹³⁶;

¹³⁵ Adnan Memiş, "Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması", TBB, Nisan 2007, s. 8.

¹³⁶ Kuzey Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş. "Anadolu Yaklaşımı Uygulaması", http://www.vergidegundem.com/files/5569_AnadoluYaklasimi.pdf, s. 8. (25.04.2012)

- ABK, sürecin hızla çalışmasını teminen, ilgili işletmeler ile yapılacak müzakereleri LB'nın önderliğinde olmak üzere ABK üyeleri arasında yeterli görülen sayıda üyeden oluşan bir heyet ile kararlaştırır,
- ABK, işletme ile alacaklılar arasında gerekli işbirliğinin sağlanmasını, işletmeye ilişkin bilgilerin alınıp değerlendirilmesini, işletmenin finansal sorunlarının ortaya konularak çözüm önerilerinin geliştirilmesini sağlar,
- Yeniden Yapılandırma uygulaması öngörülen borçlu işletmelerin, Alacaklı Bankalarla aynı risk gurubunda olan ve Çerçeve Anlaşması'nı imzalayan finansal kurumlarına borçları bulunması halinde bu finansal kuruluşları, ABK üyesi banka tarafından temsil edebilecektir.
- ABK'da kararlar tercihen oy birliği ile alınacak, oybirliği sağlanamayan durumlarda, toplam alacak miktarının %75'ini temsil eden ABK üyelerinin aynı yöndeki kararı yeterli sayılacaktır. Diğer üyeler alınan bu karara uymak zorunda kalacaktır.

Lider Banka: ABK içinde en büyük alacaklı konumundaki banka, ilgili müzakerelerin yönetilmesi, sonuçlandırılması ve uygulamanın izlenmesi konusunda Lider banka (LB) olarak görev yapar. LB, bu görevini, kendi isteği ile kendisinden sonra gelen en büyük alacaklı ikinci veya varsa üçüncü bankaya devredebilir. Alacakların % 75'ini aşan oy çokluğuna dayalı bir ABK kararının oluşturulması halinde LB seçimle belirlenir. Seçimde, ABK üyeleri alacaklarıyla orantılı olarak oy kullanırlar. En fazla oy alan aday, LB olarak seçilir¹³⁷.

5.3.7. İstanbul Yaklaşımın Değerlendirilmesi ve Londra Yaklaşımından Farkı

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında Türkiye'de ekonomide yaşanan sorunların üstesinden gelmek için yeni çözüm önerilerinin değerlendirilmesi kaçınılmaz olmuştur. Problemleri kredilerin yeniden yapılandırılmasına yönelik Londra Yaklaşımı'nda hareketle yürürlüğe konulan İstanbul Yaklaşımı, bu çözüm arayışlarının en etkilisi gibi görünmektedir.

¹³⁷ Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması, <http://www.belgeler.com/blg/7d8/finansal-yeniden-yapilandirma-erceve-anlasmasi>, Mayıs 2002, s. 7.

İstanbul Yaklaşımında FYYP kapsamına alınan firmaların faaliyet istatistiklerine bakıldığında ülke ekonomisi içerisinde hiç de göz ardı edilmeyecek rakamlara ulaştığı görülmektedir.

Şekil 4: İstanbul Yaklaşımıyla Yapılandırılan Firmalar

Kaynak: FYY 2004 Raporu, www.tbb.org.tr

İstanbul Yaklaşımı kapsamında mayıs 2003 tarihi itibariyle 219’u büyük ölçekli olmak üzere 331 firma alınmış olup bunlardan 176’sı ile anlaşma yapılmıştır.

Şekil 5: Yapılandırılan Firmaların Sektörel Dağılımları (İstanbul Yaklaşımı)

Kaynak: FYY 2004 Raporu, www.tbb.org.tr

İstanbul Yaklaşımında FYY'dan faydalanan firmaların sektörel dağılımına bakıldığında birinci sırayı 51 firma ile “Diğer imalat ve Yöneticilik Faaliyetleri” alırken, ikinci sırayı 42 firma ile “Tekstil ve Tekstil Ürünleri” üçüncü sırayı ise “Gıda ve Hayvansal Ürünler” almıştır. Cam ve Cam Ürünleri Sektörü ile Gemi ve Tekne Yapımı sektörü ise birer firma ile en az yapılandırılmaya tabi tutulan sektörler olmuştur.

İstanbul yaklaşımı her ne kadar Londra Yaklaşımından esinlenerek geliştirilmiş olsa da bazı yönleriyle farklı bir yapıdadır. Londra Yaklaşımının yasal bir zorlayıcılığı yokken İstanbul Yaklaşımı, Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması ve 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve

Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile yasal bir zemine oturtulmuştur. Londra Yaklaşımında finansal yeniden yapılandırma için gerekli kaynak; devlet, bankalar ve uluslararası finansal kuruluşlar tarafından sağlanırken, İstanbul Yaklaşımında ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik durum nedeniyle devlet ve bankaların bu finansal desteği sağlayacak durumda olmadığı açıktır.¹³⁸ Bu nedenle finansal destek için Uluslararası Finans Kurumu (IFC) devreye sokulmuştur .

5.4. Anadolu Yaklaşımı ve Amaçlar

İstanbul yaklaşımı olarak bilinen ve yasal dayanağı 2002 yılında TBMM tarafından kabul edilen 4743 sayılı Kanun'un oluşturduğu Finansal Yeniden Yapılandırma Programı ile Türkiye'de faaliyette bulunan bankalar ve diğer mali kurumlar ile kredi ilişkisi içerisinde bulunan ancak 2000 ve 2001 yıllarında yaşanan ekonomik krizler sebebiyle ağır finansman sıkıntısı çeken borçlu işletmelerin borçlarının vadelerinin uzatılması, kredilerinin yenilenmesi, ilave yeni kredi verilmesi v.b. önlemlerle mali kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve katma değer yaratmaya devam etmelerine imkan sağlanmış, bu kapsamda toplam (322)işletmenin 6.020,8 Milyon Dolarlık borcu yeniden yapılandırılmıştır¹³⁹.

Uygulaması 2005 yılında tamamlanan İstanbul Yaklaşımından daha çok büyük ölçekli işletmelerin yararlanabildikleri; Küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) bu uygulamadan yeterince yararlanamadıklarına ilişkin iddialar ve aynı konuda yeni bir düzenlemenin küçük ve orta boy işletmeler için de yapılmasına ilişkin talepler hükümeti yeni bir arayışa itti. BDDK'nın hazırladığı taslak metin üzerinde, ilgili taraflarında görüşleri alınarak yapılan çalışmaların ardından hazırlanan tasarı TBMM'de 5569 sayılı Kanun olarak kabul edildi.

¹³⁸ Murat Ertuğrul, "Finansal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları", **Activefinans**, Kasım-Aralık 2001

¹³⁹ Kuzey Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş., **a.g.m.**, s. 2.

27/12/2006 yılında kabul edilen, 5569 sayılı Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması konusunda çıkarılan kanunun amacı¹⁴⁰;

Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin, Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar ve diğer mali kurumlardan almış oldukları ve 31/10/2006 tarihi itibariyle bu kuruluşlar nezdinde donuk veya şüpheli alacaklar hesabına intikal etmiş bulunan kredi borçlarına ilişkin olarak, çerçeve anlaşmaları ve sözleşmeleri kapsamında;

- a) Söz konusu kredi borçlarının vadelerini uzatmak,
 - b) Bu işletmelerin kredilerini yenilemek,
 - c) İşletmelere ilave yeni kredi vermek,
 - ç) Anapara ve /veya asli faiz ve/veya temerrüt faizi veya kar paylarını indirmek veya bunlardan vazgeçmek,
 - d) Anapara, faiz veya kar payı alacaklarını; kısmen veya tamamen iştirake çevirmek, ayni, nakdi yada tahsil şartına bağlı bir bedel karşılığı devir veya temlik etmek, borçlu yada üçüncü kişilere ait ayni değerler karşılığında kısmen veya tamamen tasfiye etmek,
 - e) Diğer bankalarla birlikte hareket ederek protokol yapmak,
- şeklinde alınacak tedbirlerle, mali kesime olan geri ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve istihdama katkıda bulunmaya devam etmelerine imkan verilmesini sağlayacaktır.*

5.4.1. 5589 Sayılı Kanun Kapsamındaki İşletmelerin Özellikleri

- Anlaşmanın taraflarına 31.10.2006 tarihinde 3. 4. ve 5. grupta sınıflandırılmış sorunlu kredi ya da şüpheli alacak olarak kayıt altına alınmış borcu bulunan,

¹⁴⁰ 5569 sayılı kanun

- 250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden veya yıllık net satış hasılatı ya da bilanço yıllık net satış toplamı 25 milyon YTL’yi aşmayan,
- Bünyesinde bir mal ve/veya hizmet üretilen, ilgili ABK tarafından istihdama katkıda bulunmaya devam edeceğine kanaat getirilen,
- Yapılandırıldığı takdirde borçlarını ödeme kabiliyeti kazanabilecek, işletmeler FYYP kapsamında değerlendirilecektir¹⁴¹.

Tasarıya, TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda eklenen bir hükümlerle, Bu işletmelerin ayrıca, 4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (İstanbul Yaklaşımı) uygulamasından yararlanmamış olmaları koşulu da eklenmiştir.

5.4.2. Anadolu Yaklaşımının İşleyişi

Anadolu Yaklaşımının işleyişi iki farklı süreçte gerçekleşebilir¹⁴²;

Standart Süreç:

- İşletme başvuru ve taahhüt mektubu ve ödeme planı seçimi ile en büyük borçlusu olduğu lider bankaya gider,
- Lider banka sözleşmeyi hazırlar ve diğer alacaklı kuruluşlara gönderir,
- Borçlunun kapsama alınıp alınmayacağı alacaklı bankaların yüzde 75’i aşan oy çokluğu ile alınır,
- Hakem kuruluna başvurulmaz,
- Ek kredi verilmez,
- Müzakere süreci 30 gündür,
- Finansal yeniden yapılandırma sürecinde birden fazla revizyon yapılamaz ve yapıldığı takdirde sözleşme tarihinden itibaren 39 ayı geçemez,
- Finansal yeniden yapılandırma planı çerçeve anlaşmasına taraf olmayan alacaklılar, alacaklı bankalar konsorsiyumu üyesi olamaz,

¹⁴¹ TBB, “Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması”, Nisan 2007, s. 3.

¹⁴² Özgür Bayraktar, “5569 Sayılı Kanunun Getirdikleri (Anadolu Yaklaşımı)”, http://www.verginet.net/dtt/1/OzguBayraktar-5569sayiliKanunveGetirdikleriAnadoluYaklasimi_126221.aspx, s. 3-4, (27.04.2012).

- Durumun korunması kararı herhangi bir prosedüre tabi olmadan alınır,

Standart Dış Süreç:

- İşletme niyet mektubunu alır, başvuru ve taahhüt mektubunu verir,
- Lider banka değerlendirmeyi yapar ve taslak sözleşmeyi hazırlar, gerek görürse diğer bankalarla toplanır,
- Alacaklılarla işletme arasında kararlar, %75'i aşan oyçokluğuyla alınır,
- Alacaklıların kendi aralarındaki ihtilaflarında hakem kuruluna başvurulur,
- Yatırım bankası, bağımsız denetim firması, lider banka, bankalardan oluşan bir heyet ya da lider bankanın önermesi halinde uygun görülecek kişi ve kuruluş tarafından analiz yapılır,
- Kritik diğer alacaklılar davet edilebilir ve finansal yeniden yapılandırma Planı çerçeve anlaşmasını imzalamaları kaydıyla alacaklı bankalar konsorsiyumu üyesi olabilirler,
- Müzakere süreci 60 gün. İki kez uzatılabilir,
- Ek kredi verilebilir. Ancak ABK'nun % 90'ı aşan oy çokluğu aranır.

5.4.3. Anadolu Yaklaşımının İçeriği ve Uygulanması

Anadolu yaklaşımın içeriğini kısaca özetlemek istersek¹⁴³;

- Kredi borçlarının vadelerini uzatmak,
- Kredilerini yenilemek
- Yeni kredi vermek,
- Anapara ve/veya faiz indirimi veya borcun tamamen silinmesi,

şeklinde önemli kolaylıklar var.

Kanun ile elektrik, doğalgaz, telefon, su, vergi borçları v.s. yeniden yapılandırılacak KOBİ'lerin bu borçları, sözleşme tarihinden itibaren iki ay içinde başvurmaları halinde, teminat aranmaksızın kanuni faiz oranı uygulanmak suretiyle 24 aya kadar tecil edebilir. Bu kapsamdaki borçlar nedeniyle daha önce

¹⁴³ İZTO, "Anadolu Yaklaşımı ve KOBİler", <http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Web+Servisler/Uzman+Kosesi/anadolu/kobiler.htm> , (28.04.2012).

uygulanmış olan hacizler, yapılan ödemelere paralel olarak kaldırılıp, bu kanun kapsamındaki kredilere bileşik faiz uygulanmıyor.

Bir bankanın Çerçeve Anlaşma'yı imzalamış olması, alacaklı olduğu her KOBİ'nin borçlarını bu kapsamda yapılandıracağı anlamına gelmiyor. Gönüllülük esası geçerli ve öncelikle borçlu KOBİ'nin talepte bulunması gerekiyor. Gerekli destek verildiği takdirde, katma değer yaratmaya devam edeceğine inanılan ve öngörülen süre içinde borçlarını geri ödeme kabiliyeti kazanabilecek KOBİ'lerin Kanun'dan yararlandırılması öngörülüyor¹⁴⁴.

5.4.4. Anadolu Yaklaşımının İşletmelere Sağladığı Vergi ve Diğer Avantajlar

Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmasının hükümleri kapsamında düzenlenecek sözleşmeler ve yapılacak işlemlerle ilgili olarak aşağıdaki vergi avantajlarının sağlanması hükme bağlanmıştır¹⁴⁵;

- Çerçeve anlaşmaları ve sözleşmeler ve bunların belirlediği esaslar uyarınca yapılacak işlemler ve düzenlenecek kağıtlar Damga Vergisi Kanununa göre ödenecek damga vergisi ve Harçlar Kanununa göre ödenecek harçlardan,
- Çerçeve anlaşmaları ve sözleşmeler uyarınca alacaklı bankalar tarafından her ne nam altında olursa olsun tahsil edilecek tutarlar Gider Vergiler Kanunu gereği ödenecek Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden,
- Çerçeve anlaşması ve düzenlenen sözleşmeler kapsamında kullanılan krediler kaynak kullanımı destekleme fonundan ve diğer fonlar ile mali yükümlülüklerden istisna edilmiştir.

Bu istisnalar, alacaklı kuruluşun çerçeve anlaşması ve düzenlenen sözleşmeler uyarınca edindikleri varlıkları elden çıkardıkları hallerde uygulanacaktır. Sözleşme ile uygulamaya konulan işlemlerin gerçekleşmemesi halinde alacağın hukuki yollardan tahsili aşamalarında ödenmesi gereken vergi, resim ve harçlar açısından da geçerli olacaktır.

¹⁴⁴ Necati Perçin, "5569 Sayılı Kanun Uyarınca KOBİ'lerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Uygulaması", **Mali Çözüm Dergisi**, İSMMMO Yayınları, Kasım-Aralık 2007, Sayı:78, s. 1-2.

¹⁴⁵ Kuzey Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş., **a.g.m.**, s. 21.

5.4.5. Anadolu Yaklaşımı ve İstanbul Yaklaşımı Arasındaki Farklar

Finansal Yeniden Yapılandırma kapsamında hayata geçirilen İstanbul Yaklaşımı ile Anadolu Yaklaşımı arasındaki temel farklar aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür¹⁴⁶;

İki uygulama arasındaki ilk fark, uygulamaya dahil edilecek işletme sayısındadır. Anadolu Yaklaşımından 70.000'e yakın KOBİ'nin yararlanması beklenirken, İstanbul Yaklaşımından sadece 322 Büyük ölçekli firma yararlanmıştır.

İkinci fark, uygulamaya konu edilecek borcun parasal büyüklüğü ile ilgilidir. 31 Mart 2006 tarihinden itibaren nakdi kredileri, takipteki alacaklar içerisinde sınıflandırılan KOBİ sayısı 39 bin 362 olup, toplam borç tutarı 1 milyar 35 milyon TL'dir. Tahsilinde kısmi sorunlar yaşanan ya da yaşanması muhtemel KOBİ'lerde dahil edildiğinde sayı 70 bini, tutar ise 1 milyar 700 milyon TL'yi aşmaktadır. Bu tutar, İstanbul Yaklaşımında 6 Milyar Dolar olmuştur.

Üçüncü fark ise, uygulamanın kapsamına giren borçlarla ilgilidir. İstanbul Yaklaşımında sadece kredi borçları yeniden yapılandırılırken, Anadolu Yaklaşımında KOBİ'lerin banka borçlarının yanı sıra vergi ve SSK borçları, elektrik, doğalgaz, su ve telefon kullanımından doğan borçları da yeniden yapılandırma kapsamına alınmıştır.

Dördüncü fark, yeniden yapılandırma sözleşmelerinin yapılabilmesi için tanınan süre ile ilgilidir. Daha açık bir ifade ile, İstanbul Yaklaşımında bu süre üç yıl iken Anadolu Yaklaşımında süre iki yıl olarak belirlenmiştir.

5.4.6. Anadolu Yaklaşımının Değerlendirilmesi

Anadolu Yaklaşımında hedef, İstanbul Yaklaşımından edilen tecrübeler çerçevesinde hedeflenen amaçların daha da genişletilerek ve geliştirilerek sürdürülmesidir. Buna yönelik olarak yeni kanunla KOBİ tanımı getirilmiş olup daha geniş kesimlerin bu kanun kapsamına girmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

¹⁴⁶ Koç, a.g.m., s. 51.

Uygulama, daha çok kendi dışındaki sebeplerle finansman sıkıntısına girmiş işletmelere yararlı olacaktır. Kötü yönetilmiş olmaları sebebiyle finansman sıkıntısına girmiş işletmelerin uygulamadan uzun süreli bir yarar sağlamaları beklenmemektedir. Bu tür işletmelerde problemin temelinde kaynak sıkıntısı değil yönetim hataları bulunmaktadır. Bu hatalar giderilmeden ne kadar ek finansman ve kolaylık sağlanırsa sağlansın, problem çözülmüş olmayacaktır.

Anadolu yaklaşımı “gönüllülük” üzerine yapılandırılmış bir oluşum. Çerçeve anlaşmasını;

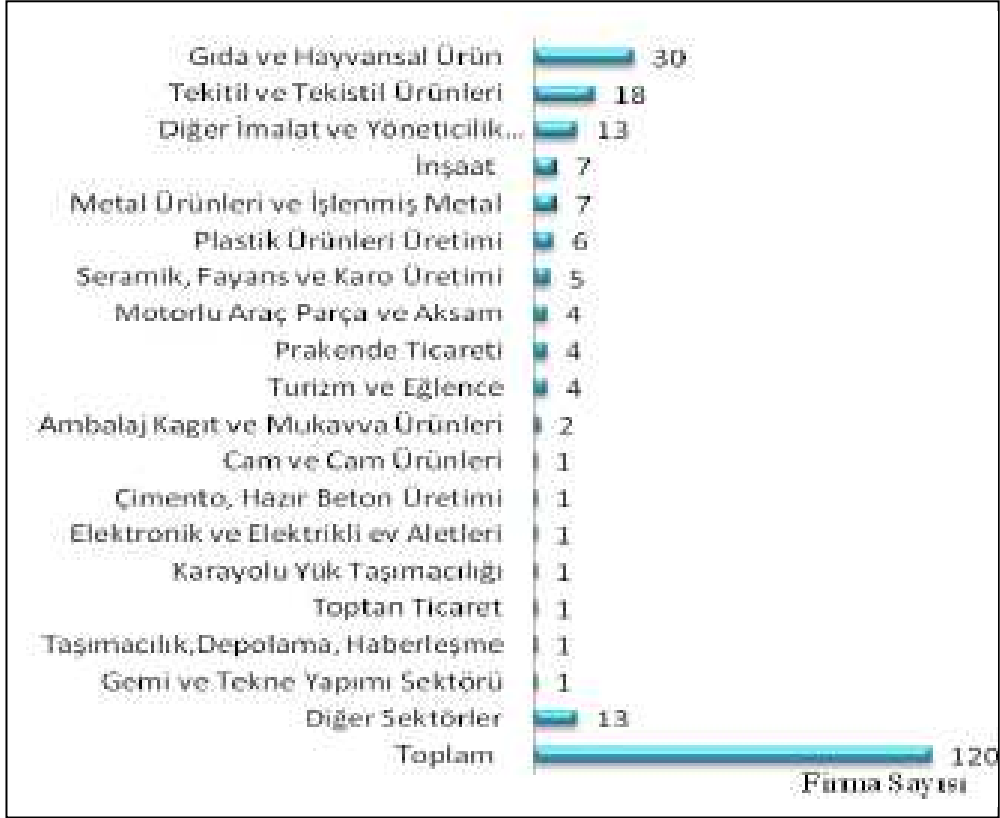
- 33 mevduat bankasından sadece 9 tanesinin,
- 13 kalkınma ve yatırım bankasından ise sadece 3 tanesinin,
- 4 katılım bankasından 3 tanesinin ve
- 175 banka dışı mali kuruluştan sadece 8 tanesinin

İmzalaması bu durumu açıkça gösteriyor.

Yetkililerce yapılan açıklamalarda Finansal Yeniden Yapılandırma programı ile 40 bini sorunlu toplam 70 bin KOBİ'nin 1.7 milyar dolar borcunun yapılandırılacağı açıklandı. Ancak, FYYP kapsamına Ocak 2009 itibariyle 120 KOBİ alındı. Kapsama alınan firmalardan 105 ile sözleşme imzalanırken yapılandırılan borç tutarı 200.904 bin TL olarak belirlendi¹⁴⁷.

¹⁴⁷ TKBB,
http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=2696&Itemid=846(21.04.2012)

Şekil 6: Yapılandırılan Firmaların Sektörel Dağılımı (Anadolu Yaklaşımı)

Kaynak: TBB, FYYP aylık raporları 2009

Anadolu Yaklaşımı ile yapılandırılan 120 firmanın sektörel dağılımına bakıldığında en çok yapılandırmanın 30 firma ile “gıda ve hayvansal ürünler” sektörüne ait olduğu görülmektedir. İkinci sıra ise 18 firma ile “tekstil ve tekstil ürünleri” sektörüne aittir.

Tüm bu gelişmelerin ardından KOBİDER Genel Başkanı Nurettin Özgenç yaptığı açıklamada *"Kanun yasalastığında KOBİ'lerin endişelendiği gibi özel sektör bankalarının uygulamaya soğuk davranış içerisinde olacağı beklenirken tam aksine bir durumla karşı karşıya kalındı. KOBİ'ler, kamu bankalarından sıcak ilgi beklerlerken bunun aksine bir durumla işi yokuşa süren taraf oldular."* dedi¹⁴⁸. Sonuç olarak Anadolu Yaklaşımı beklenen ilgiyi görmesine karşın KOBİ'ler bekledikleri desteği göremediler.

¹⁴⁸ Hürriyet Gazetesi, <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=10065687>, Eylül 2008, (29.04.2012).

SONUÇ

Gelişmekte olan ülkelerin finansal sistemlerinin en önemli kaynağı olan bankalar reel sektöre kaynak aktararak ülkelerin kalkınmasında çok önemli rol oynamaktadırlar. Bankaların varlığını sürdürerek reel sektörün ihtiyaç duyduğu krediyi sağlaması ancak hızlı değişimler yaşayan bankacılık sektöründe rekabet edebilecek güce sahip olmasıyla mümkündür. Bankalar faaliyetlerini sürdürürken likidite riski, kredi riski, faiz oranı riski gibi bir takım riskleri yüklenmek zorundadır.

Bankaların özellikle, müşterilerine ilk kredi tahsisi yapılırken oldukça titiz davranmaları ve bu alanda son yıllarda oldukça gelişmiş derecelendirme sistemleri ve yaklaşımlar uygulamaya başlamaları günümüzde kredilendirme sürecinden kaynaklanan hataları ve bu nedenle oluşan problemleri azaltmıştır. Ancak krediler daha sonra önemli oranda problemleri hale gelebilmektedir. Problemleri kredilerdeki yüzde birlik artış bile bankacılık sistemine milyarlarca dolarlık yük getirebilmektedir. Bu nedenle bankaların, kredilerin izlenmesi ve bu sürecin etkinliğinin artırılması temel çabası olmalıdır.

Kredi portföyünün ve firmaların izlenmesi sürecinde, kredilerde oluşabilecek sorunların mümkün olduğunca önceden tespit edilmesi, dolayısıyla zamanında gerekli tedbirlerin alınabilmesi en iyi şekilde erken uyarı sistemleri ile sağlanabilir. Erken uyarı sistemlerinin hayata geçirilmesi ile bankalarda kredilendirme sürecinde sağlıklı kararların alınması, kredi izleme ve değerlendirme sürecinde standart sistematik ve sürekli bir yaklaşımın sağlanması gibi hususlarda daha etkin bir yapı oluşturabilmektedir.

Ancak erken uyarı sinyallerinin tek başına bir anlam ifade etmediği açıktır. Bu göstergelerin izledikleri değişim ve birbirleri ile olan ilişkisi neticesinde firmanın temel problemi ve gelecekteki olası gelişimi gerçek anlamda belirlenebilir. Bu nedenle firmaya ait tüm bu sinyallerin tek bir yerde toplanmasını ve bir bütün olarak kolay ve hızlı bir şekilde değerlendirerek karara varılmasını sağlayan sistemler geliştirilmelidir.

Problemlı kredilerin çözümü için izleme birimleri oluşturulup, gerçekleştirilecek bir takım ön analiz sonucunda, eğer gerekiyorsa problemlı kredileri çözebilecek uzman kişiler seçilip bu kişilere aktarılabak bilgiler sağlanmalıdır. Böylece yeniden yapılandırma, teminatların para çevrilmesi, yasal sürecin başlatılması gibi alternatifler bir an önce devreye sokulması sağlanabilir.

şirketlerin finansal verilerine bakılıp, şirket ile protokol imzalanarak söz konusu problemlı kredi bir ödeme planına bağlanabilir. Mali veriler yetersiz ise teminatlar nakde çevrilerek bir an önce kredi kapatılmaya çalışılır. Teminatların nakde çevrilerek bir an önce kredi kapatılması en son istenen durumdur. Çünkü böyle bir durumda teminatlar değerinin altında nakde dönüőeęinden krediyi kapatmayabilir. Ayrıca teminatların nakde dönüőtürülmesi uzun zaman alacağından kredinin kapatılma sürecini olumsuz etkileyecektir.

Sorunlu krediler sadece bankalar için değil bankalara finansman sağlayan kurumlar ve bankacılık otoriteleri tarafından da yakından izlenmektedir. Bu sebeple özellikle TCMB ve BDDK gerekli yasal düzenlemeleri yaparak ülkemizde problemlı kredilerin oluşumuna engel olmak veya oluşuktan sonra en az zararla bunların tasfiyesini sağlayacak önlemleri almaya çalışmaktadırlar. Bunun için karşılıklar kararnamesi, bankacılık kanunu gibi düzenlemeler ile sistem desteklenmeye çalışılmaktadır.

Basel II gibi ülkeler üstü oluşumlar da problemlı kredilerin oluşmasına engel olmak, doğru kredi politikaları izlemek ve doğru fiyatlama yapmak için oldukça yerinde bir oluşum olarak gözükmektedir. Fakat son küresel kriz ile sorgulanması gereken noktalarının olduğu da bir gerçektir. Her ne kadar geliştirilmesi gereken yerleri olsa da bu sistem bankaların daha istikrarlı çalışabilmeleri ve haksız rekabeti engellemeleri açısından gerekli görölmektedir.

Basel II ülkemiz açısından daha sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi için sunulmuş bir avantajlar zinciri olarak görölmektedir. Basel II ile birlikte bankalarda risk yönetiminin etkinliği artacak, bankaların aracılık fonksiyonlarının daha etkin biçimde yerine getirilmesi, bankaların sermaye düzeylerinin maruz kaldığı risklere

paralel olması, bankalar tarafından kamuya açıklanacak bilgiler aracılığı ile piyasa disiplinin artması, bankaların müşterileri konumundaki şirketlerin, bankalardan kredi alabilmeleri için derecelendirme şirketleri tarafından verilen yüksek derecelendirme notuna sahip olmaları gerekecektir. Çünkü Basel II risk bazlı kredi fiyatlamasını öngörmektedir. Bunun için firmalar bilanço, gelir tablosu gibi muhasebe kayıtlarının doğruluğuna önem verecek ve kayıt dışılığı önlemiş olacaklardır.

Tüm bu gelişmeler ile birlikte, Basel II'nin teknik seviyesinin oldukça yüksek olması bu uygulamanın bankaların ek maliyetlerle karşı karşıya kalmasına sebep olmaktadır. Özellikle operasyonel riskin ölçülmesinde yaşanan en önemli sıkıntı gerekli altyapının olmamasıdır ve bu altyapının kurulabilmesi için bankaların son derece maliyetli olan yatırımlar yapmaları gerekmektedir. Bu süreçte güçlü bir sermayeye sahip olmayan küçük bankaların varlıklarını sürdürebilmeleri oldukça güç görünmektedir. OECD üyesi olan ülkemiz, yeni uzlaşa ile birlikte OECD üyesi olmasının avantajını kaybetmekte ve kredi notunun da düşük olması nedeniyle bankalar hükümet portföyü için daha fazla sermaye ayırmak sorunda kalmaktadır.

Bankalar, çeşitli yöntemlerle donuk alacakların tahsiline alışmaktadır. Dünyada, son yıllarda meydana gelen banka krizleri ve bu krizler sonrası sorunlu varlıkların tasfiye ve çözümüne yönelik iki yöntemin uygulamada kullanıldığı gözlenmektedir. Bunlardan birincisi sorunlu varlıkların doğrudan doğruya banka bilançolarından ayıklanarak, sorunlu varlıkların yönetim ve tasfiyesinde uzmanlaşmış farklı bir bünyeye, varlık yönetim şirketlerine aktarılmasıdır. İkincisi ise İngiltere merkez bankası tarafından tasarlanmış, daha çok gönüllülük esasına göre işleyen ve bankaların reel sektör şirketleri ile kurumsal borç yapılandırması işlemlerine giderek kurumsal borç yapılandırma yöntemi diğer bir adıyla Londra Yaklaşımıdır.

Varlık Yönetim Şirketi uygulaması bankacılık sisteminden sorunlu varlıkların alınarak bankaların asli görevi olan mevduat toplama ve kredi verme fonksiyonuna odaklanmasını sağlamayı amaçlayan bir politika seçeneğidir. Bu şekilde bir yandan bankaların krizle birlikte zayıflayan mali yapıları güçlendirilirken bir yandan da zayıflamış makro ekonomik yapının yoğun şekilde ihtiyaç duyduğu kaynak akışı rahatlatılmaktadır.

Varlık Yönetim Şirketlerinin ülke uygulamalarında önemli tutar ve sayıda sorunlu varlıkların banka bilançolarında ayıklanması, satışı, yönetimi, yeniden yapılandırılmaları konularında önemli işler gerçekleştirdiği görülmüştür. Türkiye’de de Varlık Yönetim Şirketlerinin başarılı olabilmesi için bu konuda amaçların net olarak belirlenmesi, her türlü politik baskıdan uzak durularak, ülke kaynaklarının etkin kullanımı ve bankacılık krizleri sürecinde kamuya yüklenen maliyetlerin büyüklüğü dikkate alınarak kamu menfaati lehine karar alarak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi öncelikli hususlar olmalıdır.

Londra Yaklaşımı finansal krizlerle karşı karşıya kalmış birçok gelişmekte olan ülke tarafından emsal olarak kullanılmıştır. Londra Yaklaşımı ile, bankaların zararlarını asgariye indirmek ve tarafları, iyi düzenlenmiş kredi takip birimleriyle şirketleri iflastan korumak, varlığını sürdürebilir şirketlerin işgücü ve üretim kapasitelerini koruyarak ve borçların yeniden yapılandırılmalarını sağlayarak tasfiye edilmelerini önlemek, kreditorlerin kredi takip birimleri tarafından öne sürülen koşulları kabul etmedikleri durumlarda, gerekli desteği sağlamayı hedeflemiştir.

Londra Yaklaşımı Türkiye’de İstanbul Yaklaşımı adı altında uyarlanmıştır. İstanbul Yaklaşımının temelinde, reel sektörün mali kesime olan borçlarının yeniden yapılandırılması bulunmaktadır. Bu yaklaşımla, belirli büyüklüğe sahip, ödeme kabiliyeti olan ancak finansal sıkıntı içerisinde bulunan şirketlerin borçlarının yeniden yapılandırılarak borç vadelerinin uzatılması hedeflenmiştir.

Uygulaması 2005 yılında tamamlanan İstanbul yaklaşımından daha çok büyük ölçekli işletmelerin yararlanabildikleri; Küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) bu uygulamadan yeterince yararlanamadıklarına ilişkin iddialar ve aynı konuda yeni bir düzenlemenin küçük ve orta boy işletmeler için de yapılmasına ilişkin talepler hükümeti yeni bir arayışa itmiştir. BDDK’nın yaptığı çalışmalar üzerine Anadolu Yaklaşımı yürürlüğe girmiştir. Bu tasarıyla KOBİ’lerin Finansal Borçlarının Yapılandırılması amaçlanmıştır. Anadolu yaklaşımı KOBİ’lere büyük vergi avantajı sağlamaktadır.

Uygulama, daha çok kendi dışındaki sebeplerle finansman sıkıntısına girmiş işletmelere yararlı olması amacıyla başlatılmıştır. Kötü yönetilmiş olmaları sebebiyle finansman sıkıntısına girmiş işletmelerin uygulamadan uzun süreli bir yarar sağlamaları beklenmemektedir. Bu tür işletmelerde problemin temelinde kaynak sıkıntısı değil yönetim hataları bulunmaktadır. Bu hatalar giderilmeden ne kadar ek finansman ve kolaylık sağlanırsa sağlansın, problem çözülmüş olmayacaktır.

Anadolu Yaklaşımı KOBİ'ler tarafından beklenen ilgiyi görmesine karşın bankalar tarafından yeterli desteği görmemiştir. Özellikle mevzuatın karmaşıklığı ve ilgili bankaların tavrı yönünden yoğun eleştiriler almıştır. Eleştirilen diğer bir husus ise bankalarla sorunu bulunmayan, KOBİ'lerin vergi, prim gibi birikmiş borçları nedeniyle yaklaşımdan yararlandırılmıyor olmaları yönündedir. Bankaların kredi borcu olmayan KOBİ'leri kapsayan bu sistemde, bankalar kendi keyfiyetleri ile uygulama yaptıkları için maalesef birçok işletme bu uygulamadan yararlanmamıştır.

Yaşanan ekonomik krizler ile oldukça yara alan reel sektör ve finans sektörünün sorunlarının çözümünde bahsedilen bu yaklaşımlar doğru ve adaletli uygulandığı takdirde oldukça yararlı olabilir. Ekonomiye katkıda bulunabilecek firmaların hayata döndürülmesi ve bankaların problemlili varlıklarının çözüme kavuşturulması ülke ekonomisi açısından önemlidir.

Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına ilişkin düzenlemeler önemli ölçüde tamamlanmış ve birçok alanda bankacılık düzenlemeleri uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmiştir. Diğer yandan FYYP kapsamında öngörülen sürecin etkin olarak çalışması için reel sektör firmalarının faaliyetlerinin ve faaliyetlerinin sonuçlarına ilişkin düzenlemelerinin de piyasa kurallarına ve uluslararası standartlara uyumu getirilmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKGÜÇ, Öztin. **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi.** İstanbul. Avcıoğlu Basım. 2000.

AKTAŞ, Ramazan. **Mali Başarısızlık ve Tahmin Modelleri.** Türkiye İş Bankası yayınları, Ankara. 1997.

ALTUĞ, Osman. **Banka İşlemleri & Muhasebesi.** İstanbul. Türkmen Kitapevi. 2000.

ARAS, Güler. **Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi.** Ankara. SPK. 1996.

BABUŞÇU, Şenol. **Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi.** Ankara. Akademi Yayınları. 2005.

BERK, Niyazi. **Bankacılıkta Kredi Pazarlama.** Türkiye Bankalar Birliği yayınları S:149 Ankara: 1988.

BERK, Niyazi. **Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi.** 3. Baskı. İstanbul. Beta Yayınları. 2001.

BODUR, Gülşirin. **Erken Uyarı Sinyalleri, Sorunlu Krediler ve Yeniden Yapılandırılması.** Analiz Finans Eğitimleri Danışmanlık Hizmetleri. Ankara. 2003.

BOLGÜN, K. Evren ve M. Barış Akçay. **Risk Yönetimi: Gelişmekte Olan Türk Finans Piyasasında Entegre Risk Ölçümü ve Yönetim Uygulamaları.** İstanbul. Scala Yayıncılık. 2005.

CANDAN, Hasan ve Alper Özün. **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II.** İstanbul. İş Bankası Kültür Yayınları. 2006.

DEMİRALP, Selçuk. **90'lı Yıllarda Türk Bankacılığının Gündemindeki Konular ve Öneriler.** Ankara. T.Bankalar Birliği Yayınları. 1991.

DİNÇER, Ahmet. **Bankacılık Sektöründe Konsolidasyon, Ülke Deneyimleri ve Türkiye İçin öneriler.** Ankara. DPT Yayınları. Yayın no:2697. 2006.

İTO. **Kredi sözleşmeleri.** İstanbul. 1995.

KAVAL, Hakan. **Bankalarda Risk Yönetimi.** Ankara. Gazi Kitapevi. 2000.

KAVCIOĞLU, Şahap. **Ticari Bankalarda Sorunlu Kredilerin Yönetimi Çözüm Yolları ve Takibi.** İstanbul. Türkmen Kitapevi. 2003.

- KOSTAKOĞLU, Cengiz. **Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklar**. Ankara. Lazer Ofset Matbaa. 1995.
- OY, Osman. **Kredi Teminatları ve Kredi Suçları**. Beta Basım Yayım. 2003.
- ÖÇAL, Tezer ve Ö. Faruk Çolak . **Para ve Banka**. Ankara. İmge Kitapevi.
- SAYILGAN, Güven. **İşletme Finansı**. Turhan Kitapevi. 2. Baskı. Ankara. 2006.
- SEVAL, Belkıs. **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**. İstanbul. Avcıoğlu Matbaa. 1990.
- ŞAKAR, Hakan. **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**. İstanbul. Ölümsüz Öyküler Yayım ve Reklam Evi. 2002.
- TAKAN, Mehmet. **Bankacılıkta Teori Uygulama ve Yönetim**. Ankara. Nobel Yayınları. 2002.
- TİMUR, M. Necdet. **Banka ve Sigorta Pazarlaması**. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları. 2006.
- Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü. **Bankamızda Kredi Tekniği ve Yönetimi**. İstanbul. 1991.
- Türkiye İş Bankası Eğitim Müdürlüğü. **İstihbarat ve Mali Tahlil**. Ankara. Doğu Matbaa. 1992.
- USTA, Mahmut. **Temel Kredi Bilgileri**. Pamukbank A.Ş. Eğitim Yayınları. 1996.
- ÜNAL, Targan. **Kredi Sözleşmeleri**. İstanbul. İTO Yayınları. 1995.
- Vakıfbank Eğitim Müdürlüğü. **Krediler**. 1994.

Sürekli Yayınlar

- AB Danışmanlık ve Yatırım Hizmetleri A.Ş. Genel Kredi Sınırları Hakkında Avrupa Birliği Düzenlemeleri. **Bankacılar Dergisi**. S.35. 2000.
- ARSLAN, İbrahim. Basel Kriterleri Ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri. Konya. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. 2008.
- AKSEL, Kaan. Basel Komitesi Kararları ve Yeni Basel Anlaşmasında Beklenen Gelişmeler. **Active Dergisi**, Kasım- Aralık 2002.
- BAKTIR, M. Ömer ve Süreyya Matar. Firmaların Kayıt Dışı Faaliyetleri Çerçevesinde Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi ve Kredi Tahsis Esasları. **Active Dergisi**. 1988.
- BEKÇIOĞLU, Selim. Banka İşletmelerinde Problemlili Kredilerin önlenmesi (1). İ.Ü. İşletme Fak. Muhasebe Ens. **Dergisi**. s.12. 1986.
- ÇELİK, Faik ve Mehmet Bezhat Ekinci. Türkiye’de Bankacılık Krizlerinin Önlenmesinde Risk Yönetiminin Yetersizliği ve Stratejik Bir Yaklaşım. **Active Dergisi**. Sayı: 23. Mart-Nisan 2002.
- EKEN, Mehmet Hasan. Türk Bankacılık Sektörün Yapılanma Sürecinde Bankalarda Finansal Risk Yönetimi -1. **Analiz Dergisi**. S.15. 2006.
- ERTUĞRUL, Murat. Finansal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları. **Activefinans**, Kasım- Aralık 2001.
- GİRGİNER, Nuray. Ticari Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Özel ve Devlet Bankası Karşılaştırması. **Muhasebe ve Finansman Dergisi**. sayı:37. 2008.
- KOÇ, Selahattin. Finansal Yeniden Yapılandırma:İstanbul ve Anadolu Yaklaşımları, Sonuçları. **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**. cilt:11. sayı:1. 2010.
- KÜÇÜKBAY, Füsün ve Dilek Demirhan. Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Finansal Yeniden Yapılandırma Uygulamaları: İstanbul Yaklaşımı ve Varlık Yönetim Şirketi. Ege Üniversitesi i.i.B.F. İşletme Bölümü, **Muhasebe – Finansman Dergisi**.
- ÖLMEZ, Hüseyin. KOBİ’lerin Finansmanı, Bu Alanda Yapılan Kıt Kaynakların İsrarı ve Çözüm Önerileri. **Active Dergisi**. Sayı:29. Mart-Nisan 2003.
- ÖKER, Ayşe. Latin Amerika’da Bankaların Kredibilite Değeri ve Bankacılık Krizinin Çözümünde Merkez Bankalarının Rolü. **İktisat Dergisi**. sayı:87. 1999.
- ÖZİNCE, Ersin. Finansal İtiktirar, Basel II ve Bankalar Açısında Etkileri. **Bankacılık Dergisi**. Sayı:53. 2005.

PALA, Orhan. Çözüm Sorunlu Aktifleri Paketleyip Satmak mı?. **Platin Dergisi**. Ekim 2002.

PERÇİN, Necati. 5569 Sayılı Kanun Uyarınca KOBİ'lerin Mali Sektöre Olan Borçlarının Yeniden Yapılandırılması Uygulaması. **Mali Çözüm Dergisi**. İSMMMOMO Yayınları, Sayı:78. Kasım-Aralık 2007.

SEVİM, Şerafettin, Tunga Bozdoğan ve Mehmet Ali Canbolat. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesinde Bilgisayar Destekli Mali Analiz Sonuçlarının Puanlaması ve Bir Model Denemesi. **Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. Uşak. 2009.

TBB. Risk Yönetimi ve Basel II'nin Kobi'lere Etkileri. **TBB Dergisi**. İstanbul. Yayın no:228. 2004.

Türkiye Bankalar Birliği. Basel II Çalışma Raporları. **Bankacılar Dergisi**. Sayı:58. 2006.

Türkiye Bankalar Birliği Özel Sayı. Basel II Çalışma Raporları. **Bankacılar Dergisi**. Sayı:58. 2006.

TURHAN, M. İbrahim. Bankacılık Krizleri. **Active Dergisi**. Aralık 98 – Ocak 99, 1999.

TUNCER, Ebru. Basel II, Sadece Yeni Bir Sermaye Yeterlilik Oranı Hesaplama Yöntemi Değildir. **Active Dergisi**. sayı:47. Mart- Nisan 2006.

İnternet Yayınları

- ALTINEL, Esra Ebru. İstanbul Yaklaşımı. (Çevrimiçi)
<http://www.strateji.com.tr/pdf/ISTYAKL.PDF> . Mayıs 2002.
- BAYRAKTAR, Özgür. 5569 Sayılı Kanunun Getirdikleri (Anadolu Yaklaşımı). (Çevrimiçi)
<http://www.verginet.net/dtt/1/OzgurBayraktar5569sayiliKanunveGetirdikleriAnadoluYaklasimi126221.aspx> . (27.04.2012).
- BAHADIR, Fulya. Türk Bankacılık Sektöründe Finansal Yeniden Yapılandırma Programları. (Çevrimiçi) http://www.turkhukusitesi.com/makale_707.htm . (04.04.2012).
- Basel II ve KOBİ Çalışma Grubu. Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri. **TBB Bankacılık Dergisi.** sayı:58. Eylül 2006. (Çevrimiçi)
<http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/58.pdf>. (21.03.2012).
- BDDK. Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması, Kabulü ve Uygulanmasına İlişkin Genel Şartlar Hakkında Yönetmelik. (Çevrimiçi)
http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Diger_Duzenlemeler/1766cerceve_anlasmalari_yon.pdf . (10.04.2012).
- BOYACIOĞLU, Melek Acar. Operasyonel Risk ve Yönetimi. TBB Bankacılık Dergisi. sayı 43. 2002. (Çevrimiçi)
<http://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dergiler/Dokumanlar/43.pdf> , (20.03.2012).
- ÇALDAĞ, Yurdakul. Varlık Yönetim Şirketleri. (Çevrimiçi)
<http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2003073713.htm> . (19.04.2012).
- ERDÖNMEZ, Pelin Atman ve Burak Tulay. Seçilmiş Ülkelerde Borç Yeniden Yapılandırması Uygulamaları. TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu. Mart 2001. (Çevrimiçi) <http://www.belgeler.com/blg/7h5/secilmis-ulkelerde-borc-yeniden-yapilandirmasi-uygulamalari> (25.04.2012).
- Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması. (Çevrimiçi)
<http://www.belgeler.com/blg/7d8/finansal-yeniden-yapilandirma-cerceve-anlasmasi>. Mayıs 2002.
- Hürriyet Gazetesi. (Çevrimiçi)
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=10065687> . Eylül 2008. (29.04.2012).
- IZTO. Anadolu Yaklaşımı ve Kobiler. (Çevrimiçi)
<http://www.izto.org.tr/IZTO/TC/Web+Servisler/Uzman+Kosesi/anadolu/kobiler.htm> , (28.04.2012).

- Kuzey Yeminli Mali Müşavirlik A.Ş. Anadolu Yaklaşımı Uygulaması. (Çevrimiçi) http://www.vergidegundem.com/files/5569_AnadoluYaklasimi.pdf .(25.04.2012).
- ÖZÇAN, Mustafa. Basel II Uzlaşısı. SPK Araştırma Raporu. 2004. (Çevrimiçi) <http://www.spk.gov.tr/yayingoster.aspx?yid=942&ct=f&action=displayfile&ext=.pdf> , (17.03.2012)
- SEZEN, Anıl. İstanbul Yaklaşımı'nda Karşılık ve Fonlama Kilidi. (Çevrimiçi) <http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/145034.asp#BODY> . (19.04.2012).
- ŞENVER, Bülent. Batacak Kredi Kokusundan Belli Olur. (Çevrimiçi) http://www.bulentsenver.com/bsakfel/yazilarim/one_news.asp?IDNews=172 , (21.02.2012).
- TKBB. (Çevrimiçi) http://www.tkbb.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=2696&Itemid=846 (21.04.2012).
- TEKER, Suat ve Mustafa Turan. Bankaların Kredi riski Ölçümü İçin Önerilen İçsel Derecelendirme Sisteminin Türk Bankaları Tüketici Kredileri Portföyüne Uygulanması. (Çevrimiçi) <http://www.riskactive.com/Story/StoryEngineRecordImageViewer.aspx?TypeID=3&ID=43> , (4.03.2012)
- Wikipedia. (Çevrimiçi) <http://tr.wikipedia.org/wiki/Akreditif> . (12.10.2011).
- YOLCU, Halil. Bankalarda Sorunlu Krediler. (Çevrimiçi) <http://blog.milliyet.com.tr/bankalarda-sorunlu-krediler/Blog/?BlogNo=32942> , (22.01.2012)
- YÜKSEL, Ayhan. Basel II'nin Kobi Kredilerine Muhtemel Etkileri. BDDK Araştırma Raporu. 2005. (Çevrimiçi), http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Basel/1275Basel_II_SME.pdf , (19.03.2012).

Diğer Yayınlar

- AKÇA, Yüksel. Bankalarda Kredi Pazarlama ve Değerlendirme Sürecinde Kurum İçi Çatışmalar ve Çözüm Önerileri. (G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi). Ankara. 2006.
- AKTAŞ, Mustafa. Kredilendirme Sürecinde Yapılan Bankacılık Hataları. **TBB Seminer Notları**. İstanbul. 2002.
- ATİKER, Mustafa. Basel I ve Basel II. **Konya Ticaret Odası Araştırma Servisi Bilgi Raporu**. sayı:41. 2005.
- ASLAN, Erdal. Türkiye 'de VYŞ Kuruluşlarına İlişkin Gelişmeler. **BDDK Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması Programı**. İstanbul. 2002.
- AVCIBAŞI, Fatma Tuğba. Basel II'nin Türk Bankacılık Sistemi Üzerine Etkileri.(Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi).Kahramanmaraş. Ocak 2008.
- BDDK. **5411 Sayılı Bankacılık Kanunu**. 1Kasım 2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi Gazete.
- BDDK. **10 Soruda Yeni Basel Uzlaşısı (Basel II)**. 2005.
- BDDK. **Bankacılık Sektörü Değerlendirme Raporu**. İstanbul. Ekim 2004. s. 57.
- BORA, Ali. Bankacılık Kesiminde Dış Denetimin Ticari Krediler Açısından İncelenmesi: Kurumlar ve Araçlar. (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Doktora Tezi). İstanbul. 1992.
- ÇABUKEL, Rıdvan. Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Risk Yönetimi ve Basel II Uygulaması. **Türkiye Bankalar Birliği yayımları**. 2007.
- DEMİR, Alev. "Banka Müşteri İlişkileri Açısından Kredi Maliyetlerinin Belirlenmesi". (M.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi). İstanbul. 2006.
- DİNÇER, Yeşim. Kredilendirme Teknikleri. **TBB Eğitim ve Seminer Notları**. İstanbul. 2001.
- DUVAN, Berke. Türk Bankacılık Sisteminde Tahsili Gecikmiş Alacakların Tasfiyesi ve Şirket Borçlarının Yapılandırılması. Devlet Planlama Teşkilatı, Yıllık Programlar ve Konjoktür Değerlendirme Genel Müdürlüğü. Uzmanlık Tezi. Ankara. Kasım 2001.
- GÜRLEYENDAĞ, Serkan. Basel II Kriterlerinin Türk Bankacılık ve Reel Sektör Firmaları Üzerindeki Olası Etkileri. (Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi) İstanbul. 2006.

- İMİŞİKER, Serkan. Basel II ve Piyasalarımıza Olası etkileri. **Sermaye Piyasası Kuruluşu Araştırma Dairesi Yeterlilik Etüdü**. 2005.
- İYİĞÜN, Tunay. Bankacılıkta Fiyatlandırma. (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi). Ankara. 2006
- KARAKÖSE, Nilgün. Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci ve Türkiye Uygulaması. (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi). 2000.
- KAYA, Raziye. Bankaların Kredi dönüşlerinin Erken Uyarı Modeli İle İncelenmesi. (M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Ana Bilim Dalı) İstanbul. 2008.
- MAVİLİ, Pınar Top. Ticari Bankacılıkta Sorunlu Krediler ve Yönetimi. (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Para ve Banka Programı Yüksek Lisans Tezi). 2008.
- MAZIBAŞI, Murat. Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme. **BDDK Araştırma Raporları**, 2005/1.
- MEMİŞ, Adnan. Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması. **TBB**. Nisan 2007.
- MESUTOĞLU, Berk. Sorunlu Aktiflerin Varlık Yönetim Şirketlerince Tasfiyesi - ülke örnekleri -. **BDDK Çalışma Raporları**. Mayıs 2001.
- ÖKER, Ayşegül. Ticari Bankalarda Kredi ve Kredi riski Yönetimi-Bir Uygulama". (M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi). İstanbul. 2007.
- ÖZEN, Nahit. Temel Kredi Bilgileri ve Kredilendirme Süreci. **TBB Eğitim ve Tanıtım Seminer Notları**. İstanbul. 2000.
- ÖZEN, Nahit. Gelişen Piyasa Koşullarında Krediler ve Kredilendirme Süreci. **TBB Eğitim ve Seminer Notları**. İstanbul. 2006.
- ÖZKANLI, Serkan. İşletmelerde Finansal Sıkıntı Durumu ve Finansal Yeniden Yapılandırma : Vaka Çalışması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü işletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Adana. 2011.
- SAVAŞAL, Mustafa. Kredi Türleri ve Risk Yönetimi. **TBB Seminer Notları**. İstanbul. 2003.
- SİPAHİ, Nihal. Problemlili Kredilerin Yeniden Yapılandırılması Uluslararası Uygulamalar ve Türkiye Örneği. T.C. Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi. Ankara 2003.

TBB. Kredi Riskinin Yönetimine ilişkin İlkeler. 1999.

TBB Araştırma Grubu. Sermaye Yeterliliği Konusunda BIS Tarafından Getirilen Yeni Öneriler ve Değerlendirilmesi. İstanbul. TBB yayınları. 2000.

TBB. Finansal Yeniden Yapılandırma Programı. sayı:41. Haziran 2002.

TBB. Finansal Yeniden Yapılandırma Çerçeve Anlaşması. Nisan 2007.

TÜKEL, Ayça. Derecelendirme yönetimi ile Risk Analizi ve Otomotiv Sektörüne Uyarlanması. (Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yüksel Lisans Tezi). İstanbul. 2001.

YILMAZ, Mustafa Kemal ve Ali Küçükçolak. Basel II Uygulamalarının KOBİ'lere Etkileri ve IMKB Şirketlerinin Bu Açıdan Değerlendirilmesi. Gazi Osman Paşa Üniversitesi. **5. Orta Anadolu İşletmecilik Kongresi.** Haziran 2006.